

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **11** (264), serie nouă. Miercuri 20 martie 1996. Preț: 600 lei

UN LECTOR INSAȚIABIL

SALA
DE
LECTURĂ

victor iancu

DE OMISSIONE

dino
buzzati

UCIDEREA BALAURULUI

SE ÎNTÂMPLĂ CĂ...

de ȘERBAN LANESCU

În ediția cu nr. 10 (316)/ 6-12 martie 1996 al revistei „22”, reconfirmând, pe lângă alte multe prilejuri de admirație, candoarea. Horia-Roman Patapieviici întreabă simplu, cumva verde-n față: „Ce se întâmplă?”. Acum, aici, ca nicăieri altundeva. Căci mizeria (economică, politică, morală) care ne macină zilele întru disperare este, dacă se poate spune așa, foarte românească. Dincolo și mai mult decât, consecințele generale ale comunismului, invocate mereu de propaganda „regimului Iliescu”, relevant este **specificul local**, poate îndeosebi ca efect al tradiționalei/ vestitei **șmecherii românești**. Deci, ce se întâmplă acum în/ cu România?

Cu mențiunea că se bazează pe o argumentare irefutabilă, iată (o parte din) răspunsul lui H.-R. Patapieviici: „Concluzia acestei sumare analize e netă: (...) mi se pare evident că suntem **martorii pasivi** (sb. mea) ai unor tentative legislative care vizează refacerea **legală și democratică** a premiselor de putere ale statului polițienesc-autoritar.” Clar și lesne de înțeles. Dar încă, mai trebuie, cred, citată neapărat și ultima frază a textului. „Judecând după indiferența cu care se lasă din nou încălcați, șansa românilor de a forma o comunitate instituțional vie a dreptului pare a fi deja pierdută.” Așadar, și tocmai acesta este, cred, mesajul care suscită îndeosebi interesul în analiza lui H.-R. Patapieviici, a fost **depășit deja punctul/ momentul critic (critic pentru guvernanți) înaintea căruia mai era încă posibilă o reacție social-politică democratică, contrară instaurării pentru cine știe câtă vreme a unui regim autoritar-polițienesc pur și dur**. Cu o singură adăugire, poate, ce nu face decât să întărească agravant diagnosticul. Este vorba de **încrângătura/ reacția corupției** care, într-un fel sau altul, **afectează întregul țesut social și toate instituțiile Statului, fără excepție**. Cât despre mult invocata **societate civilă**, imitația ei controlată și dirijată ocult (inclusiv prin intermediul excoșilor foarte apolitici) se dovedește mult mai eficientă decât interdicția anterioară. Totul petrecându-se și cu acceptul ori chiar susținerea „Occidentului” recidivând prin miopie. Cel puțin prin miopie.

„Ceea ce înseamnă că, pentru români, atunci când Rusia va reîncepe să facă legea (adică fărădelegea) ei în această parte a lumii, **salvarea nu va mai putea fi decât individuală**.” (sb. mea). Oricât ar fi de puțin încurajatoare, soluția lui H.-R. Patapieviici se dovedește singura realistă și rațională. Pentru că printre români nu mai sunt, sau nu sunt încă, destui „ceceni”. Cum se vede, nici foamea, nici frigul, nici un fel de umilințe nu sunt de-ajuns întru, măcar, tresărirea demnității la scară macrosocială. Iar pentru amuzament, ca să (le) treacă timpul, și viața, amărăștenii înghit spectacolul de mahala al campaniei electorale sperând că, poate, de alegeri o să se bage lapte.

„Români, vota-ți-l pe Popolean!”

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria Popazu (*dactilografă colaboratoare*), Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60.
Cont: Agenția Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (lei) și 40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:
INFOGIP
Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicațiilor** la poziția 2048.

COMPARATII, PROBABIL INUTILI

de NICOLAE PRELIPCEANU

Victor Frunză mi-a povestit lucruri uimitoare despre viața în țara lui de azi, Danemarca. Știam, am văzut cum trăiesc oamenii din alte țări – la cele din Vest mă refer. Dar de câte ori aud sau citesc amănuntele vieții cotidiene ale acestor oameni mai am, încă, puterea să mă mir. Și mă gândesc, automat, „la noi de ce nu se poate?” sau, mai optimist, „noi când vom ajunge la nivelul lor?”

Danemarca nu are nimic din ceea ce se numește bogăție naturală. Noi avem mai puțin decât spun „cântările României”, dar mult mai mult decât danezii. Și totuși, la ei, salariul unui organist de biserică (protestantă) începător e de vreo 2.000 de dolari, adică vreo 10.000 de coroane, iar la noi al unui profesor începător nu știu dacă atinge 150.000 de lei, adică 50 de dolari. Să dăm vina numai și numai pe împrejurările istorice nu mi se pare că ajunge pentru a explica diferența de 40 de ori, ca să o anunț în cifre, când, de fapt, ea nu e atât în cifre, cât în orice altceva și poate fi văzută: la closet și-n tren, în fabrică și pe stradă, la teatru și-n restaurant. Cred că, pe lumea aceasta, nu ajunge să ai bani ca să ai o viață ordonată și nu e nevoie să n-ai ca să duci una mizerabilă, dezordonată, de natură a

te măcina. Dezinteresul nostru pentru gunoiul de pe stradă și din propria casă, pentru haina „care-l face om” și pentru ce ne iese din gură țin numai și numai de opresiune, de sărăcie, deși acestea îl fac să crească iar dacă el, altfel, n-ar fi existat, abia l-ar fi făcut să mijiească. Or, nu totuna o neglijență mijindă și una care ne acoperă cu propriile noastre dejecții. Sunt sigur că, asemenea multor popoare sudice, trăite mai caldă, noi eram predispuși la dezordine, iar stăpânii noștri, fanarioți, fie ruși, fie comuniști, n-au făcut decât să folosească această predispoziție în folosul lor, aducându-ne acolo unde suntem. Cuiva, poate, îi va da prin cap să spună că la noi sunt mai mulți hoși. Sunt, desigur, și-n Danemarca. Dar la noi ei au fost încurajați, crescuți chiar, în scopul distrugerii proprii tății. Și lucrurile pot continua astfel. Sigur că numai punându-ne unii în locul altora și nu pentru un an-doi, pentru o istorie-două am putea vedea cine este de vină. Cum asta nu poate, mă întreb în continuare, ca prost de pe vremea comuniștilor „dacă la ei e atât de rău și la noi e atât de bine, atunci de ce la ei e atât de bine și la noi atât de rău?”

acolade

UN CUPLU DE DOUĂ PARALE

de MARIUS TUPAN

Plictisiți de atâtea succese, căpătate în grup sau pe cont propriu în muzica ușoară, Angela Similea și Gabriel Cotabiță s-au hotărât să-și unească forțele pentru a oferi privitorilor și alte fațete ale hărăzitelor staruri, cum nu se găsesc pe oriunde. N-au sărit prea departe, să scrie vreo carte sau să anime vreun penel, ci au rămas tot pe-aproape, în preajma microfoanelor, c-aici cred ei că ar fi performanți. Au prezentat, așadar, concurenții la gloria Eurovizionii, cu sublinierea că bărbatul n-a scăpat prilejul să-și încerce și de data asta norocul, chiar dacă zeița Fortuna nu era în toane bune. Știa probabil că noul prezentator are alte mize pentru acea seară. Lăsându-i-se, prin urmare, cealaltă șansă, Cotabiță nu a întârziat să o exploateze până la epuizare. De data asta n-a mai sărit la circuite să le ceară socoteală pentru găuirea vocii, ci a luat morgană unui artist damnat, sperând că gravitatea gesturilor îi va conferi și profunzimea după care tânjește de atâtea vreme. Așa a ajuns, în mai multe rânduri, să-și dea ochii peste cap (deh, tot mai locuiește în el junele prim!), să recurgă la un limbaj sentențios, cu luncări spre o filosofie abisală: „Mai stau lângă tine, mai stau fiindcă vine Daniela Gyorfi!”. Persoana aceea ale cărei goliciuni trupești concură cu goliciunile de expresie ale lui Cotabiță. Bănuindu-se spiritual, prezentatorul a vânat un registru care i-a încântat nu numai pe colecționarii de platitudini ci și pe admiratorii umorului involutar. „De-acum încolo numai cu Angela vreau

să trăiesc!”. „Trebuie să te rogi!” îl încurajă partenera de palavre. Sau: „Atunci când îmi lipsește o persoană ca Angela transpir.” Noi l-am descoperit îmbrobonat și cu alte prilejuri, fiindcă oricât a muzica de ușoară nu-i totuși la fel de accesibil oricui. Și, cum spuneam, Cotabiță coboară atât adânc în mesaj, încât ajunge la formule axiomatiche. Când e întrebat dacă îl cunoaște Cornel Chiriac, nu întârzie să se explice tranșant: „Nu, fiindcă eram la minus!”. Adică, în tălmăcire liberă, se afla în faza increatului. Act slavă domnului, e la plus, la plus de digresiv. Fiindcă se simțea obligat să umple timpii morți crezut că i se permite orice, chiar s-o acopere și Angela Similea, stângace, rigidă, ridicând tot când era sau nu nevoie, într-un cuvânt, în r partenerului, în două, la fel de neadecvată subiect. Crezându-se destinat să aibă opinii de felul, Cotabiță a stâmit admirația Angelei: „Vai ce știi tu!” Replica, firește, nu s-a lăsat așteptată, dar nu era cumva în regia seriei. „Poate ajungem prezentăm și-acolo, la Oslo!”. Noi credem că și televiziunea română a fost prea mult!

Păcat că la spectacole de asemenea anvergură sunt folosiți amatori în domeniu când arta noia interpretativă nu duce lipsă de profesori veritabili. O consolare tot avem. Scenariul selecției și melodia care ne va prezenta ne-au demontat că putem părăsi, fără prea multe zgomote, lumina treia.

RĂUL SUPREM: PIERDEREA FORȚEI MORALE

de LAURENȚIU ULICI

Când ne întrebăm – dacă ne mai întrebăm! – ce a însemnat regimul comunist, în general, dictatura rușină, în special, pentru noi, răspunsurile ne vin numaidecât în minte și pe buze sunt, recum în ordine: frica (de partid, de puritate), foamea (de pâine dar și de libertatea primăriei), frigul (din case dar și din oase). Un făcutor relativist (pe care, cine nu-l are e musai să cumperi) vine însă și ne aduce aminte de la lui Poincaré și ne obligă să admitem că, față de cel al lui „la legere” dublat de un singur ai, prea sigur deseori) instinct al escurcărelui”, frica n-a fost tocmai frică, a mea n-a fost tocmai foame și nici frigul tocmai frig. S-ar zice că neavând noi organul ferinței și nici vreo apetență mai acătării ntru ea (ne lipsește dimensiunea tragică, ar une filosofii), durerile istoriei (fie că ni le-am ovocat singuri, fie că ni le-au adus alții) au fost ai mereu „soft” în spațiul carpato-dunărean. Confida aparențelor nu cred că această, cum ni spun, trăsătură a sistemului imunitar ne-a scut de prea mare folos de-a lungul veacurilor. împotriva. Căci nimeni nu este mai vulnerabil decât cel care nu simte durerea și, deci, nu acționează la ea. Avantajul de a nu simți rădăcina înfipt în trup mi se pare mărunț în raport cu riscul de a nu putea preveni rănirea, de a nu avea rana și, finalmente, de a muri – cum se zice – cu zile. În sfârșit, să-l lăsăm pe drăcușorul relativist (care, de fapt, e chiar îngerul critic, cel care a pus pe buzele lui Iisus vorbele „Eli, Eli, ama sabactani!”) și să ne întoarcem la subiect. Așadar, în opinia curentă, frica, foamea, și frigul au fost tot ce ne-a adus mai rău regimul comunist (care regim, nu-i așa, ni l-au adus alții

dar l-am crescut până la monstrozitatea „epocii de aur” absolut singuri; în această privință nu putem îndrepta degetul acuzator decât spre oglindă). Numai că, toate aceste rele fac împreună răul cel mic, fără urmări notabile dincolo de intervalul istoric în care s-a produs. Răul cel mare, răul ale cărui urmări le resimțim din plin astăzi și le vor resimți și cei ce vin după noi, preț de cel puțin o generație biologică, a fost altul: slăbirea teribilă a forței morale și din oase a românilor, ca indivizi și ca entitate națională. Frica negativă de partid și de securitate a înlocuit frica pozitivă de Dumnezeu, foamea instinctuală de pâine și de exprimare liberă a înlocuit foamea spirituală de identificare a ființei morale, iar frigul din case și din oase a făcut să se ivească pe apele tradițional calde ale sufletului nostru mari aisberguri de intoleranță. Dezobișnuindu-ne treptat (la scara unei generații) să viețuim și obișnuindu-ne treptat să supraviețuim, ni s-au accentuat grotesc liniile pe care forța morală în plenitudinea ei le țineuse în carantină, ca pe niște resturi antropologice nedemne.

Scăpat din strânsoarea forței morale, realistul „Mitică” din noi s-a lăsat cu voluptate în brațele corupției, matrapazlăcului, ipocriziei, demagogiei ș.a.m.d. iar visătorul „Hyperion” din noi s-a trezit fără sprijin în idealismul său și a început să hrănească neîncrederea, suspiciunea, însingurarea, indiferența. Exemple din ambele categorii roiesc în societatea românească de astăzi și, prin contaminare, nu este exclus să o cuprindă cu totul pentru nu se știe câtă vreme.

Ca să se refortifice moral, ființa noastră de

acum are, poate, nevoie de recâștigarea dimensiunii tragice (o ocazie mare am avut în decembrie '89 dar ea fost ratată curând după) dar are în mod cert trebuință de o pedagogie a reconstituirii, adresată în primul rând generației postdecembriste și pusă în pagină de cei care, maturi fiind, au izbutit să-și păstreze forța morală și în anii regimului comunist și în vremea din urmă. Nu poate exista o mai convingătoare dovadă de patriotism la un politician român de astăzi, mai cu seamă la cei care guvernează, decât prioritatea și devoțiunea acordate reconstituirii forței morale a românilor. Un demers politic care nu are drept imperativ principal această latură vitală a existenței noastre face, cu sau fără voie, jocul neantului. Nu spun că refacerea forței morale e lucru ușor. Din contră, este nesfârșit de greu. Dar e singura noastră șansă de a rămâne în istorie fără să devenim istorie. Cei care au contribuit decisiv de cinci decenii încoace la surparea forței morale a cetățenilor României să aibă în ultimul ceas buna cuviință de a se retrage în corpore din peisajul politic. Se poate trăi – fie și supraviețuind – în frică, în foame și în frig. Dar nu se poate nici măcar supraviețui – necum trăi – în absența forței morale. Prin atentatul reușit la adresa forței morale a ființei, experimentul comunist din România a fost unic în Europa răsăriteană. Generațiile active de astăzi au șansa de a reitera, de data asta la polul plus, unicitatea: restituind, prin reconstituire, poporului român ființa morală. Dacă n-o vom face nu ne va ierta nimeni. Și nu pentru că n-am mai avea dreptul la iertare ci pentru că aici nu va mai fi cine să ne ierte.

Față de realitatea crizei morale prin care trecem – infinit mai periculoasă decât criza economiei sau a instituțiilor statului de drept care, însă, o favorizează – „Deșteaptă-te române!”, imnul nostru național, sună ca o ironie echivalentă, prin potențialul de cinism conținut, cu vorbirea despre funie în casa spânzuratului. Și, totuși, nu întrevăd o cale mai rezonabilă de ieșire din marasm, de recâștigare a forței morale decât actualizarea politică a imperativului pe care ni l-am ales ca imn național.

(din „Privirea”)

timpul retrăirii

BELACQUA

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Doi scriitori, ambii cu o relativ indistinctă identitate culturală națională oricum, nu italieni – au fost profund influențați de Dante. T.S. Eliot – american și, totuși, prin dererță și desfășurare a vieții, mai urând englez – precum și Samuel Beckett – irlandez, englez și european, au încorporat în ei, în moduri foarte diferite, ceva din feile și din atmosfera dantescă. Dante însuși este un om al străinării de ceea ce socotea a fi ost patria sa – o cetate – pentru a se găsi în lumea mai largă a unei ulturi consonante.

Există, poate, o sensibilitate nume pentru tragedie și iubire în sufletul dezdăcinatei – fie această dezdăcănare chiar și un

act liber, eliberator și împlinitor al destinului. Dante, privind în infern mulțimile ce se adună la un moment dat, spre a urma o iluzie în noaptea subpământeană, afirma că nu a crezut că „moartea a răpit atâția oameni”. T.S. Eliot privește mulțimile de pe cheiurile Tamisei și – răspunzând peste veacuri lui Dante – mărturisește a nu fi crezut că „moartea mai are de răpit atâția oameni”. În eseu său despre Dante și Donne, același Eliot compară două forme ale iubirii: atracția reciprocă a două ființe umane, în poezia lui Donne, i se pare săracă și tristă pe lângă apropierea poetului florentin de Beatrice, prin faptul dublei lor îndreptări către Dumnezeu. Pentru Dante și Eliot, orice iubire terestră este reflexul

unor iubiri conjugate pentru un principiu situat dincolo de astre.

Atât Dante cât și Eliot trăiesc în spațiul lui Platon. Modelul lor existențial însă poate fi foarte bine Sfântul Thomas Beckett; tranziția de la condiția terestră la aceea absolută și sfântă este posibilă. Iudeo-creștinismul și platonismul încearcă ieșirea din peșteră – prin lege, prin iubire sau printr-o cunoaștere secretă aflată dincolo de dialectică și trăire. Atât doar că, dorind cu tot dinadinsul să te sustragi pedepsei infernale – ori lanțurilor din peșteră – poți ajunge să nu mai vrei, în plus, nimic altceva.

Samuel Beckett descoperă din chiar timpul studiilor universitare, ca prototip al unei asemenea indolențe, personajul Belacqua din cântul IV al Purgatoriului. Belacqua l-a obsadat pe Beckett o bună parte din viață; numele acestuia va apare inițial în culegerea de nuvele „More Pricks than Kicks” care va deveni ulterior, în franceză, „Bande et Sarabande” și în volumul, scris în deceniul patru și publicat postum, „Dream of Fair to middling Women”

(1992). Dante îl întâlnește pe lutierul italian în purgatoriu, la umbra unei stânci, împreună cu alți leneși, ori băutori și amatori de petreceri cunoscuți; întrebat ce așteaptă culcat la răcoare, părănd preocupat de lucruri derizorii, Belacqua ne răspunde: „ce importanță are să urci acolo sus?”

Samuel Beckett a știut bine de ce se preocupă de Belacqua. Voința spirituală a lui T.S. Eliot este, poate, rațiunea de a exista a umanității – în orice caz, una din rațiunile pentru care omul nu piere încă – Belacqua este însă simbolul umanității culcată la umbra a două războaie mondiale și, mai ales, a unui război rece, câștigate de ceea ce trebuie să se numească forțele binelui, pentru că altfel conceptul binelui nu ar mai avea sens.

Să înțelegem oare că edificarea Purgatoriului a fost o greșeală, că spiritul uman nu evoluează decât într-o lume manicheistă, ori că existența terestră adaptează omul mai ușor la infern, decât reușește Purgatoriul să îl conducă înspre Paradis?

Geo Bogza, *EU SUNT ȚINTA*

Zgârcit cu presa, extrem de discret se dovedise controversatul Geo Bogza, în special în ultima perioadă a vieții, perioada unei acute dezamăgiri grefate pe un dureros declin biologic. Doamna Diana Turconi a reușit să-l determine pe poet de a rupe tăcerea, obținând o serie de interviuri, în perioada dintre 18 iulie 1992 și 13 septembrie 1993, prezia morții scriitorului. Vocea poetului este cea a unui om care știe că nu mai are nimic de pierdut, Bogza se confesează cu un fel de disperare calmă a sincerității, lămurește și se autoclarifică, nu ocolește nimic din ceea ce i-a maculat existența, explicațiile sale pot fi catalogate uneori drept inacceptabile, dar niciodată de neînțeles. Un Geo Bogza contorsionat, contradictoriu și tocmai de aceea extrem de viu. În mod paradoxal, demitizându-se, Geo Bogza își consolidează mitul.

O notă aparte pentru reeditarea *Poemului invectivă*, acel text sublim-spurcat, o palmă dată unei mentalități sufocante, care se cerea zgâlțâită.

(DU Style, p.n.)

Ion D. Sârbu, „*CU SUFLETUL LA CREIER*”

Nedrept și năprasnic a fost destinul acestui scriitor viguros și inflexibil, intelectual de strălucită formație, victimă autentică a unui regim strivitor. Despre traseul dramatic al existenței sale vorbesc insinuant și paginile acestui volum, care reunește o parte din corespondența autorului. Ion D. Sârbu a aparținut categoriei luptătorilor, din stirpea acelor conștiințe ahtiate după adevăr, imposibil de abătut de la un traseu asumat. Neocolit de deznădejdi, cu prăbușiri sufletești tragice, ultragiati în hieratismul său exemplar, scriitorul se pare a fi fost menținut pe linia de plutire de patima culturală, de un demon creator neadormit și de un umor care se învecina deseori cu sarcasmul. Ceea ce răzbate din corespondență este o nesleită încredere, o speranță mereu tânără în triumful acelor valori pe care conjuncturalul, oricât de nefast, nu le poate mânji. Mistica răbdării construiește, veștejind ruina. (Ed. Fundației culturale „Ion D. Sârbu”, 2000 lei)

DE 4 ORI HUMANITAS

Nu cred să fi existat vreo inițiativă editorială a Humanitas-ului care să fi însemnat un eșec. Directorul acestei Case de Carte, pe lângă bagajul cultural strălucit, aproape enciclopedic, cum doar perioada interbelică înregistra, pe lângă o inteligență „periculoasă”, niciodată obosită, posedă și un rarism instinct de editor. Domnul Gabriel Liiceanu știe ce lipsește la ora actuală din rafturile bibliotecilor noastre, este conștient de indigența culturală provocată de totalitarism, vede calea de mântuire prin cultură și, în consecință, săvârșește ceea ce un critic american numea „chirurgie compensatorie prin adaos”. De fapt, directorul Humanitas-ului întreprende o muncă editorială echivalentă cu un apostolat superior, extrem de rafinat. Domnul Gabriel Liiceanu amintește cumva de Alcalay, dar alăturarea nu e tocmai fericită, deoarece diferența dintre cei doi – să mi se permită o glumă! – este egală cu deosebirea dintre un Mercedes și un... Trabant!

Colecția *Maestri spirituali* a fost lansată în forță, cu patru volume tipărite simultan: *Aristotel*, de Jonathan Barnes, *Buddha*, de Michael Carrithers, *Jung*, de Anthony Stevens și *Heidegger*, de Walter Biemel. Acești patru autori se dovedesc a fi stăpâni în cele mai mici amănunte pe materialul tratat, vorbesc din interiorul universului ideatic perfect asimilat, fac operă de popularizare (nu de vulgarizare!) superioară, conduc cu abilitate cititorul prin hățșurile nu tocmai comode ale gândurilor esențiale, dar nu dovedesc obediență, punctele de vedere personale evidențiindu-se frecvent.

Noua colecție a editurii Humanitas (care preia titluri din celebra serie „Post Masters”, tipărită de Oxford University Press) demonstrează rolul ținutei magistrului în actul didactic; este important să înveți, este important ce înveți, dar mai important este de la cine înveți.

Tudor Octavian, *TRATAT DE ÎNJURĂTURI*

Gazetarul (cunoscut și în calitate de romancier și critic de artă) face parte din categoria necesară a parșivilor. Rubrica sa din „România liberă” este, într-adevăr, cu *Dus-Întors*, textele sunt scrise cu virulență catifelată, întind la tot pasul capcane, dovedesc grație de felină și venin de viperă; vezicante, cu țintă precisă (în ciuda unor ambiguități premeditate), firele de păianjen se întind cu dibăcie, reușind în final să capete consistența funiei tocmai bună pentru execuția capitală. Cam toate racilele politice și morale atârnă în aceste spânzurători cu rost de stâlp al infamiei. Tudor Octavian este o cutie de rezonanță extrem de sensibilă, uneori devine „enervant”, induce în cititor o stare de disconfort, dar, care, nu acesta este reflexul inevitabil al oglindirii hidoșeniei?!

Observator acut al unei societăți fetide, pamfletarul Tudor Octavian se distanțează de restul gazetarilor actuali printr-un stil inimitabil, de inteligență disimulare, aici, în stil, aflându-se secretul reușitei sale certe. (Ed. Oscar Print, 5500 lei)

N. Steindhardt-Antisthius, *ÎN GENUL LUI CIORAN, NOICA, ELIADE...*

Ca gen literar, parodia este destul de riscantă. Urmărind un efect umoristic prin supradimensionarea trăsăturilor caracteristice originalului, procedeul reclamă punerea în acțiune a unei retorici văduvite de elementul însuflețitor; se petrece o distanțare de textul imitat, dar o distanțare care, dacă nu păstrează amintirea fidelă a „modelului”, poate deveni o caricaturizare banală, autonomia noului text rămânând doar o iluzie, stearpă, inefficientă, fără trup propriu deci. Ceea ce dă savoare (și justifică) parodia este prezența unei mecanici goale. Așa stau lucrurile cu parodiile lui Steindhardt (apărute inițial în 1934, sub pseudonimul Antisthius și sub un alt titlu decât cel de la Humanitas). Cei luați peste gambă cu inteligență și bonomie sunt explozivii tineri (pe atunci) Noica, Cioran, Eliade, Comarnescu, apoi P. Bellu, Relgis, Istrati, Sașa Pană ș.a. Autorul, aidoma lui La Bruyere, „atacă viciele fără să se atingă de persoane”, ironizează în chip superior verbalismul dezlănțuit al confracțiilor săi, sinceritate debordantă specifică vârstei, patosul cam operetistic pe alocuri, în fine, Steindhardt nu face altceva, în ultimă instanță, decât să admire. În fond, ironizarea civilizată și inteligentă înseamnă cordialitate, iar cordialitatea este vecină iubirii. (Ed. Humanitas, p.n.)

ANTICARIAT

Allen Tate, *POEMS, 1922-1947, New York, 1948*

A lături de John Peale Bishop, Allen Tate a fost unul dintre cei mai reprezentativi poeți ai grupului agrarian, a căror poezie se declara împotriva vieții citadine, „lipsită de rădăcini”, împotriva industrialismului, considerat drept principala forță care viciază viața omului. Utilizând un registru tematic restrâns, Allen Tate apelează frecvent la imaginile trecutului pașnic, opus categoric civilizației moderne dezumanizate. Atmosfera creată este remarcabilă. Două opinii critice avizate: „Hart Crane l-a îndemnat cândva pe Tate să rămână credincios limbii în care scrie «într-un chip care să rețină atenția altora, și atunci vei realiza lucruri însemnate». Profeția lui Crane s-a împlinit astăzi întru totul; Tate a rămas credincios esteticii sale ascetice, pasiunii pentru o limbă care e doar a lui”. (Peter Viereck); iată și opinia lui Gerard Previn Meyer: „În ultimul sfert de secol, numele lui Allen Tate și-a câștigat prestigiul datorită unei neobișnuite integrități a ideilor. Tot timpul, el a dat impresia unui poet care își cunoaște propriile gânduri și vrea să le traducă în poezie. Ca urmare, a fost acuzat de o anume răceală sentimentelor; dar nu există nici un vers din Tate care să nu fie încărcat cu o pasionată sinceritate, deși s-ar putea ca el să fie cenzurat de o ironie fină sau guvernate de sentimente pe care cititorii din alte părți decât din Sudu strămoșilor lui nu și le pot explica”.

După cum s-a mai spus, lumea lui Tate este o lume a spaimelor, pendulând între doi poli Sudul și... Abisul.

(Anticariatul din Galați, 10.000 lei)

top 5

Librăria

Kretzulescu

- Jonathan Barnes, *ARISTOTEL*
- Tudor Octavian, *TRATAT DE ÎNJURĂTURI*
- Geo Bogza, *EU SUNT ȚINTA*

Librăria Sadoveanu

- I.D. Sârbu, „*CU SUFLETUL LA CREIER*”
- Walter Biemel, *HEIDEGGER*
- N. Steindhardt-Antisthius, *ÎN GENUL LUI CIORAN, NOICA, ELIADE*

Librăria Eminescu

- Geo Bogza, *EU SUNT ȚINTA*
- Tahar Ben Jelloun, *ȚOPILUL DE NISIP NOAPTEA SACRĂ* (Univers, 5500 lei)
- Tudor Octavian, *TRATAT DE ÎNJURĂTURI*

Librăria Alfa

- Anthony Stevens, *JUNG*
- Virgil Ierunca, *SEMNULE MIRĂRI* (Humanitas, p.n.)
- Paulo Coelho, *ALCHIMISTUL* (Nemira, p.n.)

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Petre Barbu, *DUMNEZEU BECU VÂNTEAZĂ AMERICA* (Nemira, 400 lei)
- Jean d'Ormesson, *POVESTEA JIDC VULUI RĂTĂCITOR* (Univers, 8700 lei)
- Anne Tyler, *TURIST DE OCAZI* (Univers, 6900 lei)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate

(dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte

LITERATURA EXILULUI

de DAN CRISTEA

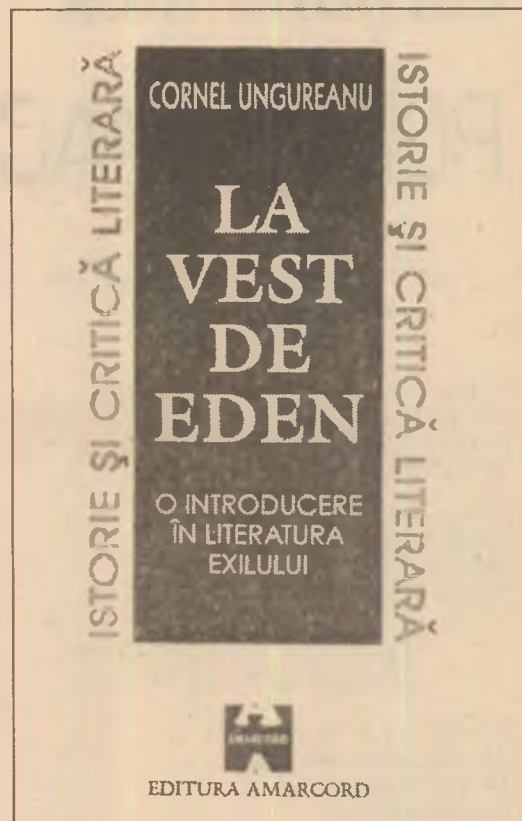
Plecând de la metafora potrivit căreia izgonirea lui Adam și a Evei din grădina Edenului (ceea ce denumim de obicei „mitul căderii“) ar fi primul exemplu de exil, cartea lui Cornel Ungureanu „La Vest de Eden“ se propune a fi o „introducere în literatura exilului“. Într-un poem scris în 1956, „Cântecul desțărării“, poem dedicat „Desțărării de totdeauna ai Neamului Românesc“, Aron Cotruș, el însuși aflat în exil, și vede frații de suferință, împrăștiați în cele patru puncte cardinale, „robi ai aceluiași nenoroc“, copleșiți de „jalea“ și de „dorul de ară“, visându-se mereu „întorși la vatră“. Câteva decenii mai târziu, pentru Matei Călinescu, exilul înseamnă, printre altele, și o „căutare de semnificație, căci condiția exilatului e aceea a unui om care „și-a pierdut patria și a cărei identitate e ruptă de ceea ce-i dădea sens“. Subliniez faptul că amândoi scriitorii, și Aron Cotruș și Matei Călinescu, vorbesc despre condiția exilului și a exilatului ca fiind senzorialmente una nefericită, de ruptură, de riză, de irecuperabilă pierdere. Dimpotrivă, Cornel Ungureanu dezvoltă teza că exilul ar putea fi mai degrabă de ordinul valorilor pozitive, și aici, scrie el, „Nimic nu asigură mai bine construcția lui în afară și construcția lui înăuntru ca exilul“. Acesta ar fi moarte, început de la zero, dar și o Renaștere, ceva, în fine, recuperator și revigorator în ipostazele lui benefice: „Atunci când nu e demolator, atunci când nu desfigurează, exilul descătușează energiile creatoare exemplare“ (p. 11). Teza pare să descindă atât din mitul romantic al creatorului aflat în permanent exil pe pământ, cât și din argumentul oferit de Vintilă Horia, după care „Dumnezeu s-a născut în exil“. Argumentul, pentru a avea o percepere cât mai bună a lucrurilor, susține criticul, e necesar a te afla în afara sistemului. Poate că teorema aceasta se aplică și la sisteme (nu cred, pentru că cel care reprezintă face parte din reprezentare), dar, în orice caz, în nefericire, exilul nu e un sistem ci o condiție sensibilă, trăită pe cont propriu și în mod major subiectiv. Nu vreau să spun nici pe altă parte că ar fi o condiție obligatorie să fi exilat prin această situație ca să te poți exprima mai bine spre scriitorii din exil, dar nici n-aș pretinde

că exilul ar fi cu preeminență și în mod absolut o punere subînțeleasă de la sine în creativitate.

Termenul însuși de „literatură a exilului“ e îndeajuns de imprecis, deși aparent s-ar părea că știm cu toții la ce se referă. Oare acoperă acest termen un „corpus“ de opere scrise de literații români trăind în afara granițelor țării? Trebuie ca aceștia să se afle sau să se fi aflat neapărat într-un exil occidental? Când începe și când se termină literatura exilului? E nevoie ca aceasta să fie scrisă numai în limba română sau se poate și în limba țărilor de adopțiune? Are într-adevăr literatura exilului caracteristici aparte care s-o distingă net de literatura română? Sunt aceste caracteristici vizibile la toți scriitorii exilului? La toate aceste întrebări, Cornel Ungureanu oferă doar sugestia că „literatură a exilului“ e o „literatură așezată, deopotrivă, sub steaua șanse și a neșansei“. Personal aș vorbi mai degrabă de scriitorii români scriind într-un exil impus, forțat, dincolo de „Cortina de fier“, opere în limba română în intervalul 1945–1989 și împărțind ca trăsături comune anticomunismul, dizidența, critica sau cel puțin rezerva explicită față de regimul totalitar instaurat în România o dată cu sovietizarea ei. Cred că numai în acest caz, al unui exil limitat la o perioadă și caracterizat politic, s-ar putea vorbi eventual despre o „literatură a exilului“. Aceasta ar fi în primul rând o literatură interzisă în România totalitară.

Ambiguitățile provin în cartea lui Cornel Ungureanu îndeosebi din modul metaforic-figurativ în care sunt întrebuințați termenii aparent antinomici exil/ Eden. Exilul devine astfel o mare temă înglobantă, un termen port-manteau acoperind, de pildă, deopotrivă, atât exilul exterior cât și exilul interior. Exilul, se afirmă, e „prima și cea mai importantă pedeapsă ce s-a abătut asupra omului“; e „procesul prin care omul ia ființă“, „experiența morții și a Renașterii“. Iar după moartea lui Dumnezeu, vestită de Nietzsche la sfârșitul secolului 19, „pământul întreg a devenit un loc al exilului“. Cum să mai deosebești așadar exilul românesc de exilul global în care ne aflăm cu toții?

Tematizări metaforice ale exilului, precum izgonirea din copilăria edenică ori pierderea paradisiului sătesc, sunt puse alături, amestecate într-un fel, cu acceptul operațional, acela de exil strict politic. Până la urmă, orice deșănțare, orice abatere de la normă, orice accident biografic, orice expatriere, orice poartă intra, într-un cuvânt, în schema Paradis/ Ieșirea din Paradis e luat drept instanță de exil. Un exemplu frapant îl oferă discuția cazului Panait Istrati. Ca fiu natural, rezultat dintr-o legătură neoficializată, condamnată de convenția publică, autorul „Chirei Chiralinei“ s-a născut, susține criticul, într-o lume a exilului, lume circumscrișă de „pedeapsa, de păcatul pentru grava greșeală a mamei sau a neamului“ (p. 13). Panait Istrati pleacă din România în Franța într-un „exil în sens istratian“, pentru că se ceartă cu partidul socialist (destrămarea Utopiei socialiste) și, în plus, pentru că are o căsnicie infernală (destrămarea Utopiei matrimoniale). În 1927, scriitorul pleacă la Moscova în căutarea Utopiei sovietice. „cea mai bună dintre lumile posibile“. Cu ce se întoarce însă, cartea „Spovedania unui învins“, se dovedește un document anticomunist, o Contrautopie sau o distopie, ca să folosim termenul lansat odată cu romanul lui Orwell,

1984. În ochii criticului, acesta devine totodată un document al exilului, căci „a fi în exil înseamnă a evoca o catastrofă a Utopiei“. Geograficește, Utopia (utopia sovietică în această ipostază) se confundă cu un centru. Critica și demascarea ei se fac de la Vest (titlul cărții), cu alte cuvinte din exil. La fel, evocarea României ca „țară ideală“, dar și „țară pierdută“ se produce tot din vestul sinonimic pentru exil. Există în geografia criticului și un „La Est de Eden“, exemplificat cu Eugen Ionescu prin „orizontul arhetipal“, prin „lumile imaginare (aparținând jocului și tăcerii)“. Prea complicat!

Grila lecturii prin ecuația Paradis/ izgonire=exil devine obsesivă. Nici teza de a vedea în exil un loc al împlinirii, al evoluției benefice, al convertirii, fie religioase (Vintilă Horia), fie naționaliste (Virgil Ierunca), fie etice (Ion Negoițescu) nu prea stă în picioare. Încă o dată: exilul este o experiență violent personală, lingvistică și de semnificație, mai ales în cadrul unor creatori distincți, o experiență legată de contextul istoric, politic-social, chiar geografic-cultural. Ea nu-i grupează pe creatorii într-o presupusă „literatură a exilului“, ci tocmai îi distinge. Că există o evoluție (uneori o involuție) față de literatura scrisă în țară nu începe discuție. Dar să nu uităm că oamenii-scriitori se mai maturizează în timp, că dobândesc alte orizonturi și experiențe, că răspund unor medii diferite, că mai îmbătrânesc pur și simplu.

Ceea ce e paradoxal în „La Vest de Eden“ e că analizele luate separat, în sine, sunt plauzibile și de multe ori incitante. Cornel Ungureanu posedă un stil alert, tăios, polemic. Este un evocator exact și informat al climatului intelectual (România anilor '30 sau Imperiul austro-ungar în disoluție), ca și al sociologiei mișcărilor literare (literatura proletcultistă ori „onirismul“). Este avizat în tabloul comparatist european, balcanic sau est-european, cu afinitățile dintre scriitori și teme operante. Știe, de asemenea, cum să citească „spiritul“ textului și cum să decupeze textul cu folos. Printre propoziții judiciare despre „dreapta scară de valori și înțelegerea critică a autorilor așezați în cultura exilului“, cercetarea „La Vest de Eden“ ține însă să ne convingă de vechea teză romantică, întărită de freudism, că literatura ar fi preeminent un spațiu al exilului, al relației critice și nu fericite cu lumea.

Cornel Ungureanu: La vest de Eden; o introducere în literatura exilului, editura Amarcord, Timișoara, 1995

carolina ilica

POEME MACEDONENE

Poeții

(„Nu credeam să-nvăț a muri
vreodată” – Eminescu)
– lui Taško Sarov –

O, Doamne, cine-a blestemat poezii?!
Dau tot ce au, fără-a lua nimic.
Pe orice lucru, cât ar fi de mic,
Își cheltuiesc mirarea – roua vieții.

Ei n-au soții. Ei n-au decât iubite.
Trăiesc puțin; în ardere de tot.
Nu pot urî, nici face rău nu pot.
Nu știu muri, dar își aduc aminte.

Tutun de Macedonia – părinților lui Jordan Plevneș –

Se spune că are tărie.
Se spune că are dulceață.
Tărie de câmpuri,
Dulceață de Sud.
Pentru care zeiță
Păgână – gherdanele grele
Înșirate pe ață?
Frunzele multe, cu mijlocul crud.

Și parcă-ar avea subsuori.
Și parcă în ele sudoare.
(Culesul se face de câteva ori,
Cu cât se sloboade tulpina spre soare.)
Miroase prea tare tutunul în floare,
Că poți mai devreme să mori!

Podul de piatră din Slepje – lui Güner Ismail –

Mă uit în jos, în apa iute,
Cum m-aș uita în hău.
Vardarul vine de la munte,
Cu sângele – al tău.

Mă uit în sus și văd Cetatea,
Cum cerul tot îl ține;
E ca și cum eternitatea
Ar crește pe ruine.

Bătrână-i piatra – sub picioare.
Eu tânără – dar cât?
Doar cât ai mirosi o floare
Sălbatică, atât!

Doi plopi – Nerezi –

Plopii aceștia atât de înalți
Au crescut amândoi deodată.
Spune, Mihail Rengiov, dacă sunt frați:
Unul băiat, altul fată?

Sau soț și soție? Iubit și iubită?
Ori fiică nedespărțită de mamă?
Și oare ce șopotesc și se-agită,
Neluată de nimeni în seamă?

Pe foșnetul lor se poate urca
Din țării în țării, ca pe-o scară.
Cu umbrele lor se poate lăsa
Un înger, viața să-și ceară.

Ploaie la Tetovo – lui Jovan Pavlovski –

Ce cauți tu, cheluitoare ploaie,
Măruntă ca un scris de om zgârcit,
Ce cauți tu în zarea primăverii,
Când felul tău e toamnei potrivit?

De-aseară până-n zori, pe trotuare
Ai tot turnat, de undeva de sus,
Gălești de apă. Nu se știe cine
Ți le-a cărat prin cer, ți le-a adus.

Ești plâns? – Dar nu ai sare, nici căldură.
Ești răs? – Un răs cu lacrimi – dar al cui?
Pe fața fără griji a primăverii,
Orice ai fi, ești tot a nimănu!

Bătrână din Struga

– în memoria mamei lui Jovan Strezovski –
Grădină cu des busuioc
Și dalii cu frunzele rare.
Cum stă între tinere flori,
Chiar mai bătrână apare:

De-o sută de ani? Sau de două?
Totuna! – când viața-i trecută.
Iar mâinile strânse în poală
Mătânii mărunte strămută.

Bătrână îi e și cămașa
Și șorțul vârstat și de lână
Și salba din bani de argint
Ce-o știu doar pe ea de stăpână.

Și-atât de tăcută-i mereu
Și-așa nemișcată într-una,
Că pare o sfântă pictată,
Ce n-are dorințe – nici una.

Doar ochii retrași, micșorați,
Se bucură stins, ca prin ceață,
De ultimul flutur din vară,
De ultima vară din viață.

Heracleea

– lui Eftim Kletnikov –
Șopârle preistorice, pe trepte,
În amfiteatrul larg, bimilenar.
Statuia de femeie: fără cap.
(Acesta și pe-atunci era-n zadar).

Păuni cu coada grea și lei de pradă,
Surprinși în închegatul mozaic:
Cruzimea bogăției și-a puterii.
La fel și-acum. Nu s-a schimbat nimic.

Doar în muzeu, alături, lăcrimare
Depun o anacronică dovadă:
C-a fost (ce nu mai e) la mare preț
Să plângi din dragoste și să se vadă.

Matka

– lui Ksente –
Lac excitat de luna plină,
De luna goală ca o fată:
Un întuneric și-o lumină

Nevinovat de vinovată.

Dar noaptea crește și descrește,
Se face zori și dimineată:
Pălește luna, o topește,
Și umple lacul de viață.

El încă doarme-adânc sub ape,
Chiar dacă fața-i pare trează:
Subconștientu-i gros, de mълuri,
Doar lună palidă visează.

Melci

– Vesnei Ațevska și lui Sande Stoicevski –

Au moliciuni, de la-nceputul lumii
Și o lentoare blândă, vegetală.
Când pipăie și gustă – deodată –
Frunzișul îngălat în umezeală.

Sunt primitivi. Și senzuali. Și-atât
De-ncet, de voluptos, fără rușine,
Golesc și-și umplu strămtele cochilii,
De parcă-ar face dragoste cu sine.

Toamnă pe strada Londonska

– lui Paskal Ghilevski –

Nervoși sunt plopii, ca bărbatul
Ce n-a îmbrățișat demult.
Ei tremură din unu-n altul,
De un frison necunoscut.

Din arborii ce dorm afară,
Se lasă primii dezbrăcați
De subțirimea lor ușoară;
Sensibili și efeminați.

Dar până-ajunge în țărână,
Evlavioasă, frunza lor
Se roagă mult și se amână,
De parcă-ar presimți că mor.

În fiecare noapte

Noiembrie? Decembrie? Pe munți
Prudent și-ndepărtat de rece ninge.
Ca un bărbat ce se pogoară-n vis:
Tu îl dorești, dar el nu te atinge.

Chiar dacă strigi – nu poate auzi –
Chiar dacă-l rogi cu lacrimi și cu șoapte.
Și-n fiecare zi mai trece-o zi
Și-n fiecare noapte, altă noapte.

Duminică pe Vodno

Măceși cu boabe roșii. Și jnepi de-un veșnic.
Un nor lucind deasupra. Și-n el, ca într-o
sfeșnic,

Se-adună ceara ploii ce o să pice-n picuri.
Cum mi se duce ziua pe nori și pe nimicuri!

În două anotimpuri septembrie se-mparte:
Dar toamna e aceea, iar vara e departe.

Îmbătrânește iarba pășunilor vetuste
Și tot mai rar vin fluturi: s-o plece și s-o gus

Și tot mai des în preajmă e vânt. Și numai v
Și tot mai tristă este femeia care sunt.

Lumină de vecernie – mănăstirea Sf. Pantelimon

Transparența acestei lumini
Dinaintea-nserării e o dovadă, poate,
Că deși e între îngeri și crini,
Dumnezeu trăiește în singurătate.

S-a-ndepărtat de noi atât de mult,
Cu cât și noi ne-ndepărtăm de El.
Doar ne-amintim, ca dintr-un vis ocult,
Că ne-a făcut, la început, la fel.

Ne tot trimite jeturi de lumină –
Ca să-l vedem cumva sau să ne vadă? –
Ca o argumentație divină
Ajunsă de pe lumea ceialaltă.

TREZIRE DIN VIS

de GRETE TARTLER

Imperiul trecător al clipei și speranța că hotarele lui pot fi trasate pe hârtia de scris: pe imaculata, „impecabila“, simbol eternului început – hârtia de scris, un sens dat existenței. Cleopatra Lorințiu a publicat, începând cu 1978, o duzină de volume – între re versuri, proză, interviuri, poezii și povestiri pentru copii, reportaje. Recentă antologie – *Cineva din trecut* – adună poeme și scurte proze care la prima vedere ar putea fi considerate nostalgice și aeriene, dacă n-ar conta, ca o cenușă strălucitoare, amprenta învățăturilor de viață „atât de pământești.

Una dintre aceste învățături ar fi adaptabilitatea, acceptarea schimbării, a morții necesare pentru un nou început: „Dă la o parte ce știi./nisipul adunat într-un timp./dă la o parte timpul.../dă la o parte clipa/și va rămâne un clic declin al schimbării“ (*Sansă*). Imperiul clipei poartă o zgură a trecutului („Lumini șirate pe malul apei/strălucesc în amintirea trecutului Imperiu.../Umilințele/străbunicilor și s-au făcut/prundiș ros, prundiș umed“), și desface în imagini lente, fluide: „istovitoare e spărtirea./Țara usturătoare a lui «pleci, pleci, pleci».../Orașul curge, realitate fluidă./Generația New Age proiectează/fâșii colorate. Pe ecranele lumii integrate/./Faci un pas hăișul electric“ (*Realitate fluidă*).

Cu toată invocarea unui New Age, care urchează în mod categoric nevoia de schimbare, „tehnica“ pătrunsă în comparații e totuși cea a unui secol trecut, a unor muri care țin mai degrabă de „al doilea val“: zi (ciudat!) mă simt între versuri /un ceas tre, stângaci, așezat pe vitrina/proaspăt arsă de praf. Din greșeală/l-ai răsturnat. vești cioburile/pe pardoseală. mecanismul lui fiind straniu în gol./Apeși cu pantoful/roțița apășănată“ (*Sub Saturn*).

Viața adevărată se păstrează de acum în minte: „Voi, vorbe! Cât sunteți, trăc./Otrava obișnuită, istovitoare iluzii./63... mai an! La Năsăud/bucătărelele tocău mna/munți de varză. Iar tu decupai vorbe./Iar împingea unOLID prin istorie./Frost murea și simplu./Vreau să cutreier și nu mai /./Undeva puterile au secăt“ (*Cât sunteți, iesc*). Fiecare cuvânt îl întărește pe cel spus înainte, „cel șters de timp./De parcă eu /imi/întăresc cu cerneală/literele aceleiași sori scurte./Să nu o pierd“ (*Teamă scurtă*). Cea amintirii e: „Trambulina pe care ies /eu în larg/înnotând împotriva curentului“ (*Cea ta*). Timpul, un început de toamnă ca un balans ușor pe tăișul proaspăt stropit cu ghe, o scurtă derută a frunzelor“. Amintirile îi nu sunt totuși glorioase, eventual câte un er („Doi hoinari și curaj doar/cât o ploaie de /./Dar ce fulger!“) O resemnare de perdant amă simpatia cititorului: „Unii pierd eauna. Unii/sunt firul de salcie răvășit de ună./Paharul răsturnat pe terasa pustie. /./stiau mereu pe gheața care plesnește“ (*arte încet*).

Magia amănuntelor aduce mici cutremure o atmosferă încheoșată, unde și vântul bate ochii închiși: „sciam ceva într-un caiet alb. /./ima/filtra iarna durerii calmate. unde-paratele înregistrau furtuni aeriene, abuzi și făcea de cap deasupra ceșcuței, și deo-/s-a prăbușit totul.../aburul deasupra casei e înghic“ (*O ușiță nemernică-n mine*).

Dacă poeziile Cleopatrei Lorințiu nu părăsesc lumea semitonurilor, unde e ușor „de la fericire la deznădejde să faci un pas mic“, proza se ridică mai lucid, ajutată de ironie, deasupra necunoscutelor teritorii. *Plăcerile verii* ironizează reveriile literare, clipa când „toți aveau să se culce... să ascult sâșăitul șarpelui, la talpa casei“. Scriitoarea își propune, cu umor, „1. că noaptea, târziu, după ce se vor culca cu toții voi aprinde lampa de carte și nu mă voi da bătută. 2. că mă voi gândi atent la sensul întâmplărilor de peste zi. 3. că mă voi duce la dentistul comunei“.

TRUPUL NEÎNDOIELNIC

de IULIAN BOLDEA

Oricare text se naște și se împlinește în mișcarea unei dorințe, ce este simultan nostalgia unei apropieri și nerăbdarea unei despărțiri. A scrie înseamnă a încerca să smulgi absenței un chip și a-i visa atingerea, pentru a-l recunoaște doar acolo unde el încetează să te mai urmeze, în captivitatea propriei tale singurătăți. Acolo unde vocile se resorb în amprenta aceleiași tăceri tânjitoare, pe care, câteva clipe, au învins-o“.

Cu aceste propoziții, debitoare într-o măsură mai mică sau mai mare lui Maurice Blanchot se deschide cartea Diane Adamek *Trupul neîndoielnic* (Editura didactică și pedagogică, București, 1995, seria *Akademos*), carte ce și propune să interpreteze, într-un demers deopotrivă suplu și riguros, modul în care opera literară se informează, adaptând, alături de propriile sale structuri, un anumit ritm interior al celui care scrie, dar plindu-se, deopotrivă, pe configurațiile secrete sau aparente ale lumii. *Trupul neîndoielnic* (titlul e extras dintr-un text de Roland Barthes: „Vorbind despre text, erudiții arabi foloseau, pare-se, această admirabilă expresie: corpul neîndoielnic“) e o carte de eseuri hermeneutice, construită unitar, printr-o enunțare a „temei“ (capitolul *Desenul ascuns*) și prin aplicațiile acesteia la câțiva scriitori importanți ai secolului XX (Virginia Woolf, Ernest Săbato, M. Blecher, Jorge Luis Borges, Bruno Schulz și, într-o *Addenda*, Yukio Mishima).

Relațiile și interferențele dintre „Textul“ lumii și textul literar transpun voința ființei umane de a reitiera și de a capta în meandrele propriului discurs „vorbirea“ -- mai mult sau mai puțin inteligibilă -- a universului, de a da formă și de a formula ceea ce ni se prezintă -- în natură -- inform și neformulabil. „Instinctul formal“ ce prezidează scrierea nu ilustrează decât o similară năzuință formativă ce se poate observa în domeniul realității concrete. În prima parte a cărții sale, Diana Adamek aprofundează -- într-o dimensiune teoretică -- universul divers, dar și convergent, al relațiilor natură/text, în virtutea cărora „nu doar arta, ci și natura ascultă prin urmare de o «geometrie secretă», de scheme abstracte care acționează la fel ca și în pictură, adică în sens ordonator, organizând întreaga substanță vizuală“. „Ritmul“, succesiunea regulată a unor mișcări mai mult sau mai puțin subtile ce instaurază armonii și reguli, norme și asonanțe, reprezintă un element esențial al demonstrației teoretice. Modelul incipient al ritmului -- în natură, ca și în artă -- e de aflat în „ritmul fundamental“ al bățărilor inimii, „sunet însușit de ființele vii și «întipărit» în memorie încă din faza existenței embrionare“.

Sensibilități care se pierd, nereceptate, ca fulgii de zăpadă pe plita realității, concretizează portretele unei provincii astăzi greu de imaginat ca atare; *Santa Lucia, Casa cu volbură, Singurătatea*. Povești de dragoste desfășurate mai ales pe „impecabile“ -- pagini albe scrise sau desenate în fiecare seară (*Tristețile dinaintea ninsorii*), neliniștea unui medic aflat în concediu la țară, asaltat brusc de „petele negre“ din cariera sa (*Sila de astronomie*), frica de moarte a unui aviator (*Un zbor*), neînțelegeri de familie, treziri la realitate „în clipa cheie a visului“ și mai ales arte poetice: „scrie mai degrabă ce ți se întâmplă în fiecare zi, sincer și fără să adaugi nimic, dacă se poate“ -- *Urme de cerneală*) -- toate aceste respirații care nu sunt ample, „de prozatoare“, au totuși o grabă, o tulburătoare fierbințeală a vieții. Cineva care s-a trezit din vis, care se ia peste picior -- „fără tentația aceea a extraordinarului! Imaginația nu e mare lucru“ și care își propune să ia lucrurile ca atare. Fără pași mari, dar câtă culoare!

Cleopatra Lorințiu, Cineva din trecut, Editura Luna, București 1995, 192 p. Lei 3000.

Correspondențele (apăsate sau secrete) dintre morfologia naturii și a trupului uman și morfologia textului sunt ilustrate prin apelul la creații precum cele ale lui Italo Calvino, Roland Barthes, Constantin Noica, Emil Cioran, Mircea Eliade, Albert Camus etc. A doua secțiune a volumului (*Trupul neîndoielnic*) are un caracter mai aplicat, grupând patru eseuri consacrate scriitorilor Virginia Woolf, Ernest Săbato, M. Blecher, Jorge Luis Borges.

Notații demne de interes, situate la cumpăna dintre tematism și hermeneutică sunt alimentate de opera Virginiei Woolf. Diana Adamek surprinde, ca o dominantă a personajelor Virginiei Woolf o „febrilă căutare a eurilor sale profunde“ care sugerează nu „aspirația de a se fixa într-o altă, ideală figură a prezenței, ci, dimpotrivă, dorința instinctivă de a se contopi cu singurul chip pur, al absenței“. De altfel, în viziunea eseistei, viața poartă în operele Virginiei Woolf „amprenta inexistenței“, ea e „simultan urmă și prefigurare a morții“, constituindu-se totodată ca un fel de „devenire absentă“, în accepțiunea consacrată acestei sintagme de Jacques Derrida. Fascinația luminii, a vizualului, toposul aventurii (ca dezmărginire a ființei, ca ruptură a echilibrului Eu -- lume) precum și analogiile discrete între „cântecul de taină al inimii“ și „melodia secretă a lumii“ -- sunt convergențele care ilustrează cel mai bine teza autoarei.

Creația lui M. Blecher este poate cea mai simptomatică pentru raporturile complexe trup/text, trăire/ scriere dar și în privința corespondențelor dintre marea ființă a naturii și ființa individuală, lucru remarcat de autoare: „Singura realitate în irealitatea lumii este prin urmare aceea a trupului, în ale cărui cadente se revelează ritmurile devenirii universale, de la fibra vie și creșterile vegetale, până la existența aștrilor și somnul lor mineral“. Între ritmul sângelui și ritmul scrierii, Textul devine un ansamblu de analogii și omologii surprinzătoare, făcând să răsună, în structurile sale fluide, melodiioasele cadente ale trăitului, ale trupului, lucru remarcat și în ceea ce privește universul opereii lui Borges, „această bibliotecă uriașă care se contrage într-o carte, într-un vers, într-un cuvânt și mai apoi în literă, pentru a-și descoperi esența ultimă într-un vers purtat de trupuri, este spectacolul unei devenirii infinite sau, altfel spus, o fascinantă și superbă aventură a sângelui“.

Trupul neîndoielnic, cartea de debut a Diane Adamek, cucerește prin siguranța scriiturii, prin fermitatea opțiunilor metodologice și a demonstrației și, nu în ultimul rând, prin fascinația stilului critic, de o mare putere de seducție.

DE OMISSIONE

– Azi-noapte am avut un vis.
– Ei!
– Un vis clar, limpede. Înțelegi?
– N-aș fi crezut că la vârsta noastră mai poți avea vise. Și încă limpezi.
– Am să ți-l povestesc. E scurt. Motivul pentru care ți-l reproduc îl vei afla mai târziu. Așadar... Se făcea că eram soldat. Călătoream într-un tren de marfă. Prin ce zonă treceam, asta nu pot să-ți spun. Nici eu nu știu. N-am văzut niciodată acea regiune. Deci treceam prin locuri necunoscute. Cu mine mai erau zece-unsprezece camarazi. Întâmplarea are loc în timpul războiului, Care război? Nu știu. În al doilea, în nici un caz. Pe atunci eu eram un țânc. Și-apoi tactica de luptă pe care am folosit-o în visul meu eu mi-am însușit-o abia în anii '50, la liceul militar din Predeal.

– Mă, tu visezi un al treilea... Nici nu îndrăznesc să zic.

– Greșești prietene. Ai să înțelegi asta după ce-ți voi povesti tot visul. În al treilea... cum îi zici tu, nu se vor folosi armele acelea rudimentare din visul meu. Vezi deci că nu-i vorba de al treilea. Dar să știi că nici nu-i important să știi în care război se petreceau cele ce-ți povestesc eu. Altceva iese în primul plan din relatarea mea. Cel puțin așa cred eu. Deci călătoream într-un tren de marfă o grupă de zece-doisprezece ostași. Înarmați, că, ți-am spus, era război. Păzeam, adică noi cei zece-doisprezece, păzeam un transport de armament și muniții. Făceam pe rând de gardă la vagoanele de armament. Cu excepția, bineînțeles, a comandantului de grupă, care numai ne dirija pe noi, pe ceilalți. Era un sergent care, curios, semăna leit cu un coleg de-al meu de serviciu. Nu știu dacă în vis nu i-am spus și pe nume, adică pe numele colegului meu de serviciu.

– Aha! Încep să-nțeleg. Grupa militară = serviciul plan-financiar sau serviciul personal-învățământ. Tu unde lucrezi?

– La personal-învățământ.

– Vrei să-ți mai spun ceva?

– De ce nu, dac-ai și început dezlegarea visului?

– Colegul care seamănă cu sergentul din visul tău e chiar șeful serviciului personal-învățământ.

– Nu. Aici n-ai nimerit. Șeful serviciului sunt chiar eu. Credeam că știi asta.

– Atunci sergentul seamănă cu directorul întreprinderii sau cu inginerul-șef.

– Nu, nu. Acum calci în străchini. Mai bine lasă-mă să-ți povestesc mai departe. Sergentul semăna cu un coleg oarecare, subaltern de-al meu și cu care de altfel eu sunt chiar prieten.

– Totuși e ceva. Colegul acela, prieten... vrea să-ți ia locul.

– Nu cred. Nu pare a avea asemenea ambiții. Dar lasă-mă să-ți povestesc mai departe. Altfel nu mai ajungem la capăt niciodată. Deci eram cu toții, minus santinela, într-unul din multele vagoane de marfă pe care le avea acel convoi. Puștile stăteau culcate într-un colț. Noi ședeam pe paie și pâlăvrăgeam. Câțiva, trei mi se pare, jucau șeptic. Deodată trenul se opri. Aproape brusc. Ne uităram afară. Nici tu gară, nici tu case. Doar un câmp arid cu coline domoale și cu pâlcuri de stufăriș ici-colo. „Ce să fie?” se întrebă și ne întrebă sergentul. Dar nu-și termină bine vorba, că și auzirăm câteva frânturi de frază într-o limbă pe care n-o

victor
iancu

cunoșteam nici unul, dar despre care toți știam că este a inamicilor noștri din acel război. „Ce s-a întâmplat? izbucni sergentul speriat. A dat inamicul peste noi! Abrudane, du-te și vezi despre ce-i vorba. În două minute te întorci și ne spui”. Eu mă ridicai fără să comentez („de ce oare chiar pe mine mă trimite?”) și sării din vagon. Fără pușcă. O luai către capătul dinapoi al trenului. Din acea direcție ne venise cu puțin timp înainte mesajul neliniștitor. Trecuri pe lângă cel puțin cinsprezece vagoane fără să mai aud acea voce. Doar din când în când, bătăi de ciocan în roți, ciocniri de tampoane și fluierături de ceferiști. Mă opresc. „Să ascult mai atent”, îmi zic. Nimic. Înaintez din nou. Înaintez, înaintez, până la ultimul vagon. Nici urmă de inamic. Mă întorc și raportez sergentului. Dar abia-mi închei prima propoziție, că și auzim voci inamice. „Vezi? mă apostrofează sergentul. N-ai fost atent. În trenul ăsta avem un cuib inamic. Deși nu-nțeleg cum s-a putut strecura printre noi. Că doar venim dinspre spatele frontului și până la linia întâi mai este, hăt...” „Cred că numai ni se pare”, încerc eu să îndulcesc situația. „Numai ni se pare? se răstește sergentul. Adică toți suntem niște nebuni. Cred mai degrabă că tu ai văzut ceva și de frică nu vrei să ne spui”. „N-am văzut. Pe cuvântul meu! Puteți trimite și pe altcineva dacă nu vă încredeți în vorba mea”. Sergentul se înfurie: „Nu trimit pe nimeni. În trenul acesta este prezent inamicul. Noi avem

misiunea să-l zdrobim, oriunde s-ar afla. Dec ordon: grupă drepti! Afară fuga marș!” Câțivi: apucară să sară din vagon. „Înapoi! urlă sergentul. Cum vreți să vă luptați cu inamicul fără arme? Vă luați armele și alinierea în față, vagonului!” „Ne aliniem, ca să ne poată împușca mai ușor inamicul. În caz că e pe aici vreun inamic”. Sigur că cele de mai sus numa le-am gândit. Dacă le-aș fi rostit, cum er stare de război, mă puteam trezi în fața Curții Marțiale și poate chiar la zid. Executai ordinul la fel ca și ceilalți. „La dreapta! comandă sergentul. Înainte marș!” Defilarăm delungul întregului tren. La capăt, sergentul comandă: „Stânga-mprejur! Înainte marș! Făcurăm cale-n-toarsă. Dar nu numai până în dreptul vagonului nostru, ci până la locomotivă. Trecurăm și pe lângă santinela care stătea cocoțată pe acoperișul unuia dintr vagoanele încărcate cu muniție. „Soldat coboară! comandă sergentul. Vii cu noi! Santinela își ocupă locul în formație. Ajur în dreptul locomotivei, comandantul ordona cu aceeași voce stridentă și oarecum emfatică „Grupă, stai! După mine, înainte marș!” D fapt era un fel de-a zice înainte!, pentru c sergentul o coti, de îndată ce pornirăm, spr stânga. Când ajunserăm pe malul unui pâraia inundat de stuf și protejat de o perdea de tuf de răchită, comandantul grupei ordon oprirea. „Soldați!” își începu el discursul („Ca și Napoleon, mă gândii eu. Cine știe Poate și sergentul ăsta se gândește s-ajung vreodată în postura celebrului corsican. D fapt însuși Bonaparte a spus că fiecare soldat poartă în ranița sa bastonul... etc.”) „Soldaț Avem de înfrânt un inamic perfid. Un inamic care nu se arată, dar care pândeste din toată ungherele. Noi însă nu ne temem. Îl voi zdrobi în chiar bârlogul său. De aceea ordon ne desfășurăm de-a lungul pâraului! Astfe vom fi protejați atât de parapetul natural, c și de păduricea de răchiți. La comanda mea: trageți asupra trenului. Inamicul va fi nevo să iasă de unde s-a ascuns în mod perfid. atunci noi îl vom nimici. Limpede? Ai cineva ceva de întregat?” În primul momente, nimeni nu-ndrăzni nici măcar să-mute greutatea de pe un picior pe altul. Apoi încetul cu încetul atmosfera se destinse. D de vorbit nu vorbi nimeni. „Trebuie! Acu trebuie!” îmi ziceam eu. Și după o ezitare care mai degrabă semăna cu o poticnire rostii: „Da, eu, cetățene sergent. Eu aș avea c pus niște întrebări, dacă nu-i cu supărare „Nu! mi-o retează el. Acum se poate. Acu v-am dat eu voie să puneți întrebări. După c trecem la executarea misiunii, orice întrebare înseamnă nesupunere. Și nesupunerea în tir de război...” Nu mai continuă. Știam toți c voia să spună de-aici înainte. Și el știa că nu știm. „Două întrebări vreau să formulez continuai eu. Prima: dacă în tren nu există ni un inamic? A doua: dacă în tren se află u regiment de trupă inamică?” Sergentul : grăbi să-mi răspundă imediat, sigur, pentu a-mi închide gura și a evita panica print camarazi: „Prima ipoteză este exclusă. I-a auzit cu toții vocea. A doua nu ne privește Indiferent de numărul lor, noi avem misiune să-i distrugem”. „Dar noi n-am primit asemenea misiune, îndrăznii eu să răspun Noi trebuie să păzim armamentul și muniția să le predăm destinatarului”. „Ai îndrăznit : crâcnești? urlă sergentul scos din minți. Îr spui tu mie care este misiunea noastră?” duse mâna la șold, ca spre a-și extrage pistol

din teacă.

– Și...? Mai departe ce s-a întâmplat?
– Mai departe, nimic. Visul s-a întrerupt.
M-am trezit transpirat și în palme.
– Bine, dar... Ale dracului și visele astea!
Se termină când nici nu te aștepti. Să știi că
am urmărit cu sufletul la gură povestea ta. Îmi
pare rău că nu are un sfârșit.

– Un sfârșit are. Orice are un început și un
sfârșit. Numai timpul și spațiul... Nu-i nevoie
să te mai instruiesc.

– Voiam să-ți spun, înțelegi tu, că
povestea ta nu are un sfârșit normal,
acceptabil, așa cum au romanele sau filmele
cu cow-boy sau cele de dragoste.

– Tocmai asta e, prietene. De aceea ți-am
și povestit visul meu. Pentru că nu are un
„sfârșit“, cum zici tu. Și eu m-am tot gândit.
„Dacă aș vrea să scriu o povestire, mi-am zis,
pornind de la acest vis, ce deznodământ i-aș
da?“

– Și ai găsit vreo soluție?
– Am găsit chiar două. Dar care o fi cea
mai bună? Mi-e greu să aleg.

– Povestește-mi. Poate-ți sugerez eu vreo
idee.

– Tocmai asta voiam să-ți cer. Să-ți dai
părerea despre cele două soluții. Să-mi spui
care e mai potrivită.

– Te ascult.

Cele două deznodămături au fiecare ca
punct de plecare una dintre întrebările puse de
mine sergentului în vis. Îți amintești? Prima
mea întrebare era: dacă în tren nu există nici
un inamic? Desigur, noi, la ordinul
sergentului, am fi tras asupra vagoanelor.
Ceferiștii s-ar fi speriat și ar fi luat-o la
sănătoasa. Desigur, cu tren cu tot. Și cu
armamentul și munițiile noastre. Noi am fi
rămăși cu buzele umflate, pe poziția noastră de
luptă. O poziție de luptă ridicolă, desigur.
Trenul n-am fi avut cum îl mai ajunge.
Armamentul și muniția n-ar fi ajuns la
destinație. Ba, dimpotrivă, ar fi putut fi
capturat de răuvoitori. Și noi? Noi am fi
ajuns, de bună seamă, dacă nu toți, cel puțin o
partea din noi, în fața plutonului de execuție.

– Ei, și cine crezi tu c-ar fi ajuns în fața
plutonului de execuție?

– În mod normal, sergentul ar fi trebuit să
plătească pentru neîndeplinirea misiunii.
Doar el ne dăduse jos din tren.

– Fii sigur că și tu.

– Dar de ce eu? Tocmai că eu încercasem
să-l previn pe sergent...

– Încercaseși... Aici e punctul tău slab.
Sergentul te-ar fi putut reclama Curții
Marțiale pentru nesupunere, comentare de
ordin și așa mai departe. Putea zice chiar că

din cauza comentariilor tale s-a întârziat
acțiunea și de aceea ați și pierdut trenul. Câte
nu mai poate zice un comandant de grupă în
fața tribunalului?

– Bine, dar ar fi existat martori că lucrurile
nu stăteau așa.

– Ce martori? Care martori? Fiecare ar fi
încercat să-și salveze pielea. Și o vorbă bună
din partea comandantului...

– Nu-mi place de tine, prietene. Prea răi îi
crezi pe oameni. Nu-s de acord cu tine.

– Lume-i rea, nu oamenii. Oamenii-s
schimbători: când buni, când răi.

– Tot nu-s de acord. După tine, nu există
dreptate. Adică nu poți spera în cinste,
dreptate, omenie. E prea mult. Știi că nu-mi
plac exagerările.

– Bine, Abrudane, bine. Rămâi la ideile
tale. Eu nu te oblig s-accepti părerile mele.
M-ai rugat să-ți dau niște sugestii. Ți le-am
dat.

– Așa e, iartă-mă. M-am prea luat cu
vorba și nu ți-am povestit cea de-a doua
variantă. Aici lucrurile sunt mai puțin
complicate. Un regiment sau chiar un batalion
de trupă inamică ne făcea terci în treizeci de
secunde. Și capturau pe loc și armamentul. Iar
Curtea Marțială nu mai avea pe cine judeca.

– Aici îți dau dreptate. Vreau să-ți atrag
însă atenția că în ceea ce privește prima
variantă, ai omis să rezolvi o problemă. Visul
s-a întrerupt când sergentul își ducea mâna la
sold... Te-a mpușcat sau nu?

– De ce mă chinuiești, Câmpene? Trebuie
neapărat să specific eu asta în povestire? Tu
nu știi că de multe ori omisiunile sunt mai
elocvente decât descrierea amănunțită a unui
fapt sau a unei întâmplări?

– Ba da. Am auzit de asta. Cunosc chiar
teorii referitoare la valoarea gnoseologică a
omisiunilor. Dar în povestirea ta sau, mă rog,
în visul tău (nici eu nu mai știu ce este!) rolul
personajului cu numele de Abrudan este al
doilea ca importanță, după acela al
sergentului. Ba s-ar putea spune că din
anumite puncte de vedere chiar trece pe
primul plan. Acum spune-mi tu: ce
povestire-i aceea (și noi vorbim nu de o
pălăvrăgeală, ci de o operă literară) în care
autorul omite să ne spună dacă personajul
principal mai trăiește sau a murit?

– Măi prietene, tu mă desființezi. Ți-ai
propus să mă desființezi ca scriitor. Înțeleg că
sugestia ta este să renunț a mai continua visul
și deci să abandonez proiectul de a scrie o
povestire pornind de la acest vis.

– Iar m-ai înțeles greșit, frate. Eu nu vreau
să te descurajez. Mie mi-a plăcut visul. Dar
vreau să mai cauți soluții. Asta-i tot.

ionuț baștea

Întrebare

Mă, tu ai alungit cerul,
Tu ai alungit focul,
Tu ai alungit pământul,
Tu ai alungit apa

Și m-ai pus după ele,
După gratii?

Cheia I

Pământul este rotund
Doar pentru că în
Încercările mele de a evada,
De a înaripa, de a dezumbri
L-am încurajat de atâtea ori
Că i-am tocit toate colțurile.

Zăvor I

să nu mă lași
să răsară urme în spate.

pentru că urmelor
o să le crească picioare,
o să le crească mâini,
o să le crească buze,
o să le crească ochi,

și
o să le crească cuvinte,
o să le crească urme noi
care vor călca peste tine
ca să fii doar o urmă căreia

i-au crescut picioare,
i-au crescut mâini,
i-au crescut buze,
i-au crescut ochi,
i-au crescut cuvinte,
i-au crescut urme,

dar nu i-au crescut aripi.

Nerostiri

Mai bine nu mai spune nimic!
Cuvintele rostite dor șiucid.

Am spus pasăre și a căzut un
pescăruș,
Am spus floare și a ars o orhidee,
Am spus curcubeu și curcubeul a
murit.

Înainte mea cineva a spus
dragoste.
Înainte lui cineva a spus bucurie.
Înainte de asta altcineva a spus
„fericire“.

Mai bine, nu spune nimic!
Sau dacă vrei neapărat
Rostește-mă pe mine.
Cuvintele rostite dor șiucid.

SIMPTOME ÎNCURAJATOARE

de ALEXANDRU GEORGE

Rar mi s-a întâmplat să citesc cu mai mare bucurie o carte scrisă de niște autori necunoscuți, pe care nimica nu-i recomandă atenției mele asaltate de atâtea probleme decât temeritatea gestului de a ataca niște chestiuni delicate, controversabile, asupra cărora s-a stabilit un consens doar prin demiterea de la adevărata demnitate a spiritului critic. E vorba de **Mituri istorice românești**, apărut în cadrul Facultății de istorie (Centrul de istorie a imaginarului) sub direcția lui Lucian Boia și având ca autori pe acesta și pe câțiva studenți: Mirela-Luminița Murgescu, Cristiana Dineafă, Maria Bizomescu, Milviuța Ciaușu, Carmen Tănăsioiu, Sorin Șerban, Leonard Drulă. (Dacă n-ar fi fost penultimul, cu un nume oarecum banal, aș fi crezut că trupa de studenți curajoși s-a adăpostit sub pseudonime!). Profesorul este el însuși tânăr, aflat încă la vârsta prudențelor, dacă nu a adevărilor de-a gata, pe care le servesc alții de la înălțimea catedrelor.) Este de felicitat că încurajează la discipoli ideea de adevăr, de demistificare, absolut necesară după atâtea decenii de deformări, de elaborări de glorie inexistente, de exagerări echivalente cu falsul. Iar aceștia nu ezită să pună în cauză figuri din mitologia istorică românească, pe care nu doar comuniștii au edificat-o, ci mai ales istoriografia anterioară, cu care s-au deprins cei din generația mea. Mai ales în vremea din urmă, convergența intereselor i-a făcut pe comuniști să reia ~~toate~~ ale naționaliștilor celor mai sfrunțați de pe vremuri. Temele înșeși sunt ale acestora: Mihai Viteazul și Mircea cel Bătrân, Ion Vodă și Tudor Vladimirescu, Carol I și Ion Antonescu. (Cazul ultimului este cu adevărat scandalos, pentru că mareșalul a fost un acerb anti-comunist și totuși „reabilitat” măcar în parte în regimul Ceaușescu, pentru a fi exaltat în ultimii ani de comuniștii care nu-și mai zic așa.)

Felicitându-i pe tinerii autori pentru curajul lor de foarte bun augur pentru ce va să fie istoriografia românească, țin să precizez că mai multă rigoare în alegerea temelor se impunea tocmai în vederea eficienței acțiunii. La locul lor sunt Ion Vodă, Tudor Vladimirescu, figurile din **Panteonul legionar** (p. 199) acestea beneficiind de o sanctificare în regulă, făcută într-o atmosferă de exaltare, chiar de delir, care n-are nici cum a face cu procedimentele științei. Dar încercările în același sens, pe un ton însă mult mai temperat în cazul unui Mircea cel Bătrân sau în cazul Reginei Maria sunt de cu totul alt ordin și nu au ieșit din perimetrul unor merite reale, fără neapărată coloratură de falsificare politică. La toată urma, și cei doi, dar mai ales familia Brătianu (p. 154), sunt figuri de indiscutabil relief, în jurul marelui voievod stăruind încă nesiguranța din cauza lipsei de documente, care face ca înșeși unele momente hotărâtoare ale domniei lui să stea sub semnul controverselor, ceea ce chiar pe plan științific nu e în sine blamabil ci doar regretabil când nu scuzabil. Iar regina Maria a fost o figură istorică pozitivă, cu o acțiune de oarecare importanță în epoca neutralității și a războiului; rolul ei pe

scena națională ar cere poate o serie de nuanțări, dar nu înainte de a se opera ceea ce e mai important și mai urgent: o serie de esențiale întregiri. Discutabilă ca mamă, ca educatoare a fiului ei întâi născut, ea a avut un rol de culise, care nu trebuie confundat cu ieșirile pe scenă, pentru care poate că a primit și aplauze nejustificate. Dar a vorbi în cazul ei de un „mit” mi se pare mult exagerat și dăunător adevărului.

Cât despre Brătieni, aceștia, având un rol hotărâtor în întreaga politică a regatului, nu sunt de discutat în cadrul unei categorisiri de ordinul mitului. Toți au fost persoane publice, probabil dintre cele mai atacate (au fost și fizicește agresate de niște asasini) și injuriate cum puțini oameni au fost în vremea lor. Și asta poate în proporție egală cu realitatea meritelor lor, dovedite în final chiar și de dușmani cu jumătate de gură. În faza actuală a cercetării noastre istorice, adică aceea din ultima jumătate de veac, ceea ce s-ar impune pentru ele ar fi, dimpotrivă, o pleneră reabilitare.

Dar oricât de discutabilă ar fi alegerea, în fond definirea mitului nu se poate lipsi de colaborarea populară; ceva devine mit doar atunci când începe să fie prezent în imaginarul popular care continuă în unele cazuri o elaborație dirijată. În această situație se află figura lui Cuza și, în proporție mai redusă, Tudor Vladimirescu; primul și-a câștigat efectiv simpatiile populare, dar mai ales a fost propulsat în situația de personaj de prim rang de varii forțe politice, mai ales dintre adversarii lui Carol I și ai regimului său, care l-a pus cu voce sau fără voce în umbră. Cuza corespundea imaginii populiste a domnitorului „neaoș”, iubit de cei de jos, autoritar și înțelept; în final, bruscata lui dispariție i-a dat și aura de victimă, mult apreciată de istoriografia romantică. În bună măsură, aceasta a fost și situația lui Bălcescu, mort tânăr și deci fără să-și probeze prea clar virtuțile pozitive; comuniștii l-au transformat pe el și, în al doilea rând, pe Kogălniceanu în figuri de contrast pentru a-i diminua și anula dacă se poate pe frații Brătianu, pe C.A. Rosetti, pe Golești, pe Ion Ghica.

Or, în această ordine de idei, manevrarea opiniei publice în sensul transformării unui om în mit a fost în unele cazuri permanentă, alteleori ocazionată de motive politice de moment, care se cereau puse în lumină. Marile probleme ale istoriografiei românești depășesc pe cele legate de unele figuri emblematice, cu valoare educativă sau, mai rău, propagandistică; mă gândesc la atâtea: adevărata proporție a Răscoalei din 1907; problema creștinării românilor; raporturile reale cu ungurii; adevărata pondere a „eroismului” în istoria noastră în raport cu politica realistă a compromisului și combinațiilor secrete foarte rodnice, situația reală a Bisericii catolice etc.

Cu rezervele de față, am ținut să salut această manifestare a unui spirit în care ar trebui atacată toată istoria patriei și pentru care tinerii autori dovedesc cel puțin că au disponibilitatea necesară. Ea te duce cu gândul la studiile temerarului Gh. Panu împotriva lui

ion miloș

ACUM ȘTIU

(Lucefărul nr. 6-1996)

De azi dimineată
După ce mi-a trecut somnul
Am luat o foaie
De hârtie, ca tot omul
Și m-am dus la baie.

Apoi, cum era 16 februarie, '96 leat
Am vrut să fac un duș, dar era rece.
M-am întrebat: Ce paștele...
Dar m-am autocenzurat:
Doamne, dă-ne apă caldă,
Fă să existe zile
În care să te poți băga în cadă!

Am stat în dialog cu Dumnezeu un ceas
După aceea El a plecat, eu am rămas
Cu revelația: Acum știu:
Nu e apă caldă cât timp scriu!

Lucian Perța
febr. 1996

Hasdeu, la aniversările juvenile ale lui N. Iorga aproape uitate în clipa de față. Omagiul meu, a unui om de litere, are însă și altă justificare: în domeniul literarului, nici măcar critici profesioniști, adică acei oameni care trăiesc din dreptul și obligația la opinie, din judecarea altora, din punerea în lumină a adevărului, nu-ș fac datoria. Cu toate libertățile câștigate, ce mai mulți, incapabili de acțiuni conștiente somative aș zice, date fiind răsturnările actuale se mențin în confortul habitudinilor și a pozițiilor odată fixate. Iar tinerii? Sunt ca și inexistenți în procesul absolut necesar de revizuire...

Or, a intervenit aici un fapt nou, cu consecințe deosebit de grave, rupând tradiția spiritului slobod, curajos, ireverențios, caracteristic pentru felul de manifestare a criticii mai ales tinere din trecut. Critica tânăr actuală s-a format în covârșitoarea ei majoritate sub oboroaca universitară, în așa zise cenacluri conduse de „cadre” universitare, sub îndrumări și supravegheri de sus, care, oșebit de cât știință le putea da, a încurajat spiritul repetitiv clișeul deprins școlărește, istoria literară concepută pe schema programei analitice. Prestigiul câte unui mentor de bună pregătire dascălela inteligentă, chiar încurajarea secret spre mica „fiță” antioficială (întreținute de foarte buni dascăli, mai ales la București și Iași) înseamnă cu totul altceva decât încurajarea spiritului critic; s-ar putea să fie altă formă, inconștientă, a mortificării lui. Nu o întâmplare deci că acesta s-a format mult mai specific la Iași, unde nu s-a ridicat nimeni dintră dascăli la rangul de „guru” și critic universitară a fost de nivel Ciopraga, M. Drăgan, I. Constantinescu. Critica ieșeană s-a format mult mai liber, în spiritul vechi discipline, ilustrate și dezvoltate în subsolul gazetelor, în primul rând, și acest lucru s-a simțit...

Salutul meu pentru tinerii istorici curajoși nu e lipsit, așadar, de unele umbre negre, chiar de unele reproșuri pentru ceea ce se petrece în ogradă noastră, căci adevărata critică s-a dovedește că nu poate ieși din cloșcări universitară și din spiritul de obediență didactică.

DESPRE UN DICȚIONAR AL PARADISULUI PIERDUT

de RADU CERNĂTESCU

În vremea acestui postmodernism dezintegrator, științele limbajului și-au părăsit și ele pozițiile partizane încercând restructurarea a demersului lor epistmologic ată cu cucerirea de noi perspective prin ordarea unor domenii de transfrontieră. bertățile astfel obținute făcând ca lingvistica, pildă, atunci când nu devine psiho- sau socio-igvistică, să se intersecteze în mod necesar cu etica, cu stilistica, cu semiotica și, nu la urmă, filosofia limbajului.

O astfel de interdisciplinară abordare a limbajului ne propune și G.I. Tohăneanu, într-un dicționar de imagini pierdute, Editura marcord, Timișoara, 1995. Apărut în preajma celei septuagenare aniversări, dicționarul profesorului timișorean incită la o „arheologie“ masiologică. Pretextul fiind aici ideea că termenii neologici pot fi, din perspectiva mioticii, „un cimitir de imagini“ pierdute, că și (re)câștiga într-un context literar aparent ereditul privilegiu al conotațiilor. Căci, în opinia lingvistului timișorean, „cele mai multe neologisme – mai ales derivatele neologice – își clară identitatea lor de metafore, de imagini pierdute, dar recuperabile, din fericire, pe calea analizei lingvistice verticale“ (p. 5). O analiză și împrumută aici ceva din metoda laborioasă a arheologului care, pornind de la hierofania unui obiect – cuvântul văzut ca „survivalance archéologique“, în formularea lui Saussure –

încearcă să-i restaureze aura hieratică prin apelul la forma și contextul original. În ideea că etimonul nu este doar un cuvânt de origine, ci și un glosem original, rostit adică în preajma Divinității. Se induce astfel, strâns legată de natura divină a limbajului, o dimensiune ontologică a comunicării privite ca un prim temei al ființei.

În aceste condiții, considerându-l dat și preexistent, subzistă și ideea că limbajul nu poate suferi mutații majore sub impactul deformant al evoluției și progresului, el rămânând în esența lui, asemeni ființei, inalterabil și perpetuându-și aureola conotativ-iluminativă, în ciuda unei continue opacizări și îngustări semantice generate de „progresul“ umanității dinspre Arhetip înspre manifestările lui grosiere. În contextul ontologic, mai trebuie spus că respectiva opacizare prin progres nu poate afecta decât ceea ce fer. Augustin, reluând dihotomia stoică, definea prin „omul exterior“, cel pus într-o poziție calitativă cu „omul interior“ văzut ca **Magister interior** și ca unicul, adevăratul receptor al limbajului divin, al „cuvântului care poate să facă să strălucească interiorul“ (cf. **De trinit**, XV, 11).

Din păcate, la o distincție netă între cele două fațete ale semiologiei, operantă (de pildă) în dialectica fer. Augustin, nu va ajunge „arheologia“ semantică a profesorului Tohăneanu, rămas prin formație doar la nivelul

concretului, al „materialității“ lingvistice. Dincolo însă de evoluționismul pernicios, formația „laică“ a profesorului timișorean intuiește, totuși, că acest „cimitir de imagini“ cu care vin spre noi derivatele neologice este o intermediară „treaptă a metamorfozării“ ce poate „conduce de cele mai multe ori către ceea ce am numit **pragul nostru dintâi, al latinei** (subl. aut.)“ (p. 8). Din păcate însă, cercetarea etimologică a „relictului“ neologic nu va depăși aici concepția ciceroniană asupra etimologiei din **Academica**, I, 32. Metoda „laică“ a lui Cicero e suplinită în parte de contextele poetice – în marea lor majoritate – în care neologismul e surprins și conotat lingvistic. Or, este știut că originea artei constă în încercarea omului de reînnoire la expresivitatea transcendentă a limbajului dintâi, și că limbajul poetic consună cel mai profund cu această exprimare intimă a ființei, el fiind cel mai aproape de mesajul original și revelator.

Latinist convins, ca și maestrul său, G. Călinescu, căruia – „dând Cezarului ceea ce este al Cezarului“ – i se dedică în mod evident volumul, G.I. Tohăneanu nu va reuși să treacă niciodată dincolo de „pragul nostru dintâi, al latinei“. Dacă însă ar fi audiat în anii '50, în epoca formării sale, pe lângă prelegerile „laice“ călinesciene și conferințele unui teoretician al limbajului de talia lui Vlad Bănățeanu, ar fi înțeles că dincolo de idiomul latin, o matrice lingvistică revelatoare a unei entități sacre stă la originea tuturor glosiilor, arătându-ne că ab initio exista pe pământ o comuniune directă cu semnele prin care infinitul se repetă pe sine. Această hierofanie a limbajului fiind un semn sigur al existenței unei limbi originare, paradisiace, adevărata flacără furată de Prometeu din Olimp. Tratate din afara acestor convingeri, toate cuvintele-titlu din dicționarul aici discutat devin însă exemplul concludent al unui itinerariu lingvistic frânt în chiar punctul din care s-ar fi putut răspunde la dubitativa propoziție ciceroniană: unde verba sunt ducta (de unde vin cuvintele).

Iată, de pildă, neologismul **candidat** (pp. 84-88) care nu rămâne aici decât ca o mutație semantică înspre domeniul profan al lat. **candidatus**, ce nu desemna doar candidatul la o demnitate publică (**candidatus consularie**, de pildă), ci, mai ales, pe candidatul la inițiere (**candidatus immortalitatis**). Acestei atingeri a sacralului prin uzanța mistică a semantemului, i se datorează întreaga încărcătură ideatică sesizabilă prin rădăcina **cand-**. Căci „aspirantul“ la inițiere (**candidatus**), imitând starea paradisiacă pentru care se dorea pregătit, trebuia să fie „neprihănit“ (**candoris**) și „sincer“ (**candidus**), „înveșmântat în alb“ (**candide**) și cu inima animată de speranța „nemuririi“ (**candida**). Trebuia adică, să fie într-un totu compatibil lumii pentru care Eul se pregătea să moară/renască prin inițiere. Iată de ce, la toate popoarele antice, culoarea de botcă și de doliu era „albul“ (adj. **candidus**), semnificându-se astfel tăramul de puritate, lumină și căldură (de unde și membrul **candela**) în care cercul metempsihotic se închidea.

Depășind spațiul prea strâmt ce ținea de **origines verborum**, etimologia clasică-pornită, spre deosebire de cea modernă, în căutarea „rădăcinilor“ (**stirpes**) sau „semințelor“ (**sementes**) verbului divin – transgresa sensul strict denotativ al cuvântului de origine către o funcție conotativ-deictică, aureola sa de mister și transcendență.

Din unghiul de vedere al limbajului perceput ca suport cognitiv, **Dicționarul de imagini pierdute** al profesorului Tohăneanu e un început meritoriu, dar și o dovadă că științele limbajului bazate doar pe potențele profan-raționale ale omului modern, nu vor putea fi suficiente în recuperarea imaginilor arheale, ale unui paradis pierdut de o umanitate pentru care cunoașterea devine tot mai sinonimă cu uitarea și nu cu anamnesis-ul platonice.

VINTILĂ HORIA: CELE DOUĂ PATRII

Institutul Cervantes din București și directorul său dl Juan Manuel Casado, au găzduit miercuri 13 martie a.c. o masă rotundă închinată scriitorului român din exil **Vintilă Horia**. Personalitate complexă, dar extrem și pe nedrept contestată, Vintilă Horia continuă să fie și astăzi, la patru ani de la dispariția sa și în condiții care presupun o necesară schimbare de optică și o altă înțelegere, greșit receptat, asupra lui menținându-se un con de umbră, voit păstrat sau poate în virtutea aceluși adevăr conform căruia nimic nu se schimbă mai greu în mentalul oamenilor decât ideile preconcepționale. În cazul lui Vintilă Horia au funcționat toate calomniile, savant orchestrate („Calomniez, calomniez, il en reste toujours quelque chose!“): a fost acuzat și de totalitarismul de dreapta și de cel de stânga, care, în fond, ajung să-și dea mâna. Masa rotundă a avut ca scop lămurirea acestor contradicții și repunerea în adevărata lumină a acestui mare spirit român și creștin, național și universal totodată, a cărui patrie a fost atât România, pe care nu a mai avut norocul să o revadă, cât și Europa, din care a știut să-și facă o patrie mai cuprinzătoare, a spiritului, în urma alungării din patria reală. Țara lui a **trebuia** să devină Europa, dar și America de Sud, din momentul în care peste pământul plămădirii sale s-au așternut nimicnicia cuceritorilor estici și vânzarea de neam a apatrizilor dinăuntru. Aceștia i-au devenit dușmani și îl urmăresc cu răzbunarea lor și acum, după moarte. Este incredibil că cel mai mare **romancier** al nostru din exil este atât de puțin cunoscut în România. „Cauza“ lui Vintilă Horia trebuie preluată de edituri, ziare și reviste literare, universități, pentru că, așa cum singur o spunea: „... numai prin cultură și spiritualitate ne vom recăpăta o independență pe care, politic, într-un fel sau altul, va fi greu să ne-o recăpătăm, având în vedere presiunile din afară, bune sau rele. Numai o Românie spirituală și culturală va putea fi într-adevăr liberă, bază pentru o independență politică absolută, posibilă într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Important este să ne salvăm **esența**, fără de care **existența** nu e posibilă“ (dintr-o scrisoare către Mihai Cantuniari)

Așadar, să încercăm, toți cei care gândim și simțim cu Vintilă Horia, să facem ca aceste idei și opere să ajungă la îndemâna cititorilor și să-l reaşezăm pe Vintilă Horia la locul de cinste ce i se cuvine în circuitul valorilor românești. Este mesajul mesei rotunde la care au participat Sanda Popescu, Tudora Șandru Olteanu, Ileana Cantuniari, Banu Rădulescu, Mihai Cantuniari, moderator fiind profesorul universitar Andrei Ionescu.

Ileana Cantuniari

ÎNTÂLNIREA CU CELE DOUĂ STEME VOIEVODALE DIN CURTEA DE ARGHEȘ (II)

Desigur, o deosebită importanță în această întâlnire a fost lectura mea repetată, în legătură cu cercetările de la biserica lui Neagoe Basarab din Curtea de Argeș, a monografiei lui Ludwig Reissenberger, din 1860, despre acest monument, când mă intrigaseră, fără să îmi rețină prea mult atenția, imaginile gravate a două reliefuri de piatră pe care el le descria în text ca pe „două animale fantastice, animale în formă de șerpi și altele două, în formă de căprioară și de balaur întraripat“. Mă întrebam, îmi amintesc, ce legătură aveau aceste reliefuri cu caracter occidental, mai degrabă romanic, cu ctitoria neobizantină a lui Neagoe Basarab.

După ce le-am văzut aievea, mi-am dat seama că, după tehnicile în care erau lucrate, se putea deduce că cele două reliefuri aparțineau unor epoci diferite. Analiza științifică, de laborator, a pietrelor și a straturilor de zugrăveală urmau să consenmeze importante deosebiri. Oricum, ambele sculpturi, în realitate steme heraldice, înfățișau, fiecare, o încăierare sălbatecă între două animale și este ciudat, repet, că aceste piese nu au atras, mai devreme, atenția vreunui cercetător. Piesa care părea mai veche, a cărei suprafață sculptată prezintă croziuni profunde, înfățișează un dragon, cu aripă zimțată și creastă țepoasă, ale cărui ghiare străpung un animal ciudat, cu trup de leu și cap de șarpe. În cealaltă stemă, dragonul, desfășurat pe toată suprafața, ca o semilună, este străpuns de moarte de cornul unui inorog victorios. Se poate remarca, oricum, că balaurul, deși mult mai artistic lucrat în cel de al doilea relief, este identic cu cel care poate fi deslușit în primul: aripa zimțată, două picioare cu labe uriașe, creasta țepoasă. Până și ondularea în trei bucle a cozii este aceeași.

Desigur, prima grijă a fost să stabilesc itinerariul celor două pietre, din anul 1857, când au fost desenate, apoi gravate, trei ani mai târziu, în 1860, pentru monografia mănăstirii Curtea de Argeș a lui Ludwig Reissenberger. Din 1860 s-a păstrat, în „Albumul Național“ al pictorului G. Tattarescu, un desen înfățișând cele două piese deasupra intrării unui arhondaric, precum și o fotografie a lui Carol Popp de Szatmary. Dar cu mai bine de 80 de ani înainte de aceste imagini, au existat gravuri de epocă realizate după un desen al lui Robert Ainslie (publicate în 1923 de către O. Lugoșianu) în care se poate vedea că cele două steme se aflau deasupra deschiderii din turnul de intrare a mănăstirii lui Neagoe Basarab, desigur alăturat de către Matei Basarab, care a reconstruit clădirile monastice și împrejmuirea și care ignora desigur conflictul aprig dintre cele două familii voievodale.

În urma unui incendiu din 1813, turnul refăcut de către Matei Basarab este dărâmat și cinci ani mai târziu sunt încastrate, de asemenea una lângă alta, deasupra intrării arhondaricului unde le găsește Ludwig Reissenberger, G. Tattarescu și Carol Popp de Szatmary. Va urma, în 1877-79, dărâmarea edificiilor monahale, după care ele sunt aduse la Muzeul de antichități, fie de către Al. Odobescu, fie de către Gr. Tocilescu, care, așa cum am văzut, le consenmează în catalogul muzeului.

După ce am stabilit locul de origine și itinerariul celor două steme, m-am adresat Laboratorului de cercetări din Direcția monumentelor istorice, inginerului D. Moraru. După minuțioase analize microscopice, acesta mi-a înmănat o fișă din care am aflat unele trăsături importante din trecutul acestor piese. În primul rând, după cum am bănuț, ele nu erau

Cele două steme de la mănăstirea Argeș, desenate de G. Tattarescu

contemporane și, la origine, nu au fost zugrăvite. Pe suprafața sculpturii „dragonul învins“ s-au găsit patru straturi de zugrăveală, pe cealaltă numai trei. Deci prima stemă era încastrată într-un zid și a căpătat o culoare în plus, în vreme ce cealaltă se afla în altă parte. S-a aflat într-un loc nepotrivit, deoarece prezintă „urme destul de importante de mortar de var, care nu au putut fi înlăturate“ la o refolosire a stemei, desigur. Inscripția de pe ultimul strat (de secolul XVII sau XVIII) și anume „aspida“ nu a putut risipi taina acestei imagini, așa cum am sperat înainte de rezultatul analizei suprafețelor.

În schimb, ultimele cercetări în legătură cu unele monede și peceți ale lui Vlad Dracul, care îmi erau cunoscute, mi-au îndreptat cercetările către acest voievod, căruia i-am consacrat, cu această ocazie, un larg studiu. Încă din secolul trecut, pornindu-se de la știrile documentare în legătură cu bănăria transilvăneană de la Sighișoara, încredințată de către împăratul Sigismund de Luxemburg voievodului Vlad Dracul, precum și la privilegiile de comerț întocmite după suirea sa pe tron, s-a ajuns la identificarea unor monede care i-au aparținut. G. Severeanu a fost primul care a prezentat, în anul 1933, două mici monede de argint, anepigrafe, emise de către acest voievod, despre care I. Minea arătase, într-un temeinic studiu, apărut cu câțiva ani înainte, că fusese cavaler al ordinului Dragonului. A trebuit să treacă până la prezentarea, de către Emil Vărtosu, a unui document din 8 aprilie 1437, aparținând lui Vlad Dracul, cu un sigiliu pe care se distingeau – minuscule mobile heraldice – trei dragoni, asemănători celor de pe monede.

O contribuție importantă la problema emisiunilor monetare ale lui Vlad Dracul a adus Octavian Iliescu care a alcătuit pentru prima dată un studiu sintetic, arătând că monedele găsite de la Turmu Severin până la Curtea de Argeș vădesc că a existat o bănărie în Țara Românească a acestui

voievod.

Calitatea de ctitor a voievodului Vlad Dracul al bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Curtea de Argeș ar fi putut fi confirmată și de prezența unui portret în șirul de voievozi care acopereau pereții ctitoriei lui Neagoe Basarab, purtând inscripția „Vlad“, dispus între voievozii care, în cronică țării, încadrau pe Vlad Țepeș, motiv pentru care, în secolul trecut, episcopul Iosif a poruncit să fie șters de pe perete. Portretul acestui misterios „Vlad“ fusese realizat într-o a treia și ultimă fază de pictură, prima aparținând lui Radu de la Afumați, a doua lui Pătrașcu cel Bun, ambii acești voievozi având legături familiale cu Neagoe Basarab și foarte strânse cu mănăstirea sa. Voievodul Alexandru II Mircea, cel căruia i se datora această a treia fază de pictură, nu a făcut nici o danie mănăstirii și prezența portretelor sale de familie nu a putut fi justificată decât prin înfăptuirea străbunicului său Vlad Dracul, înălțarea primei biserici de pe acel loc care îi va fi fost cunoscută.

Am fost convins deci că stema pe care am găsit-o la Muzeul Național de antichități, provenind de la mănăstirea din Curtea de Argeș, a aparținut voievodului Vlad Dracul, că acesta a înălțat, în jurul anului 1437 biserica unde s-a aflat Mitropolia, mutată desigur din biserica Sfântului Nicolae Domnesc și că Neagoe Basarab nu amintește nimic despre antecesorul său, deoarece acesta era strămoș al unci familii rivale. Mai mult, îi folosește stema ca simplă piatră de construcții. Matei Basarab a fost acela care, refăcând turnul intrării în mănăstire, a încurstat alături cele două steme.

Dar ce semnificații au cele două scene, unde balaurul apare, pe rând, învingător și învins? Stema unde balaurul apare învingător, deci a lui Vlad Dracul, este ilustrarea psalmului XC al lui David. „Cel ce stă sub ocrotirea Celui prea înalt... zice despre Domnul: El este locul meu de scăpare și cetățuia mea... Căci scut și pază este celor ce cred în el... Vei pași peste lei și peste năpârci și vei călca peste pui de lei și peste șerpi“..., prin urmare este vorba de voievodul victorios, cavaler al ordinului Dragonului, care învinge pe dușmani, simbolizând ca leu cu cap de șarpe, cu gura larg deschisă în spasmul morții.

Întreg psalmul, evocat de stema lui Vlad Dracul, are un caracter cruciat și prezența lui, pe turnul bisericii nou ridicat, subliniază acest caracter, încadrarea întregii suflări în frontul pe care încerca să îl organizeze împăratul Sigismund de Luxemburg.

În legătură cu cealaltă stemă, cea a lui Neagoe – în care dragonul apare învins – am ezitat la început între două ipoteze de lucru. Faptul că, în ambele sculpturi, dragonul apărea cu trăsături asemănătoare, putea vădi că în replica heraldică a lui Neagoe era vorba de o victorie asupra familiei rivale a drăculeștilor, ea ilustrând, prin urmare, un conflict dinastic. Se arăta astfel că pretențiile la tron Drăculești fuseseră iremediabil învinși de ctitorul strălucitei biserici din Curtea de Argeș.

Dar am renunțat la această ipoteză constatând că scena sculptată – balaurul învins de inorog – era o transpunere din Daniil (VIII, 3-7), într-o versiune sârbească din „Alexandria“, aluzie deschisă la conflictul permanent dintre ortodoxie și islamism: „Am ridicat ochii, m-am uitat și iată că într-un râu stătea un berbec și avea două coarne... nici o fiară nu putea să-i stea împotrivă... Pe când mă uitam cu băgare de seamă, iată că a venit un țap de la apus și a cutreierat toată fața pământului fără să se atingă

de el: țapul acesta avea un corn mare între ochi... A venit până la berbecele... a izbit pe berbece l-a trântit la pământ și l-a călcat în picioare... berbecele pe care l-ai văzut, cu cele două coarne, sunt împărății Mezilor și Perșilor. Țapul însă era împărăția Greciei, și cornul cel mare dintre ochii lui este cel dintâi împărat”.

Oricum, este vorba de primul împărat al Bizanțului, Constantin cel Mare, „venit din apus”, a cărui viață, în versiunea patriarhului Eftimie de Tirnovo, este transcrisă parțial în „Învățăturile lui Neagoe către fiul său Theodosie”, voievodul recomandându-l drept model fiului său. Continuarea tradiției bizantine în Țara Românească era prețuită la Constantinopol, motiv pentru care Manoil din Corint, marele retor al Patriarhiei, se adresa în felul următor lui Neagoe Basarab: „Preaînălțate, Preaevlavioase și Preaortodoxe doamne Ioane Neagoe, voievod și împărat și autocrat a toată marea Ungrovlahie”. La rândul său, Gavriil Protul îl compară cu împăratul Bizanțului, Theodosie al II-lea, cel care „a mutat moștele sfântului Ioan Hrisostom de la Cucus la Țarigrad”. De altfel, Neagoe Basarab a numit pe fiul și urmașul său la tron Theodosie, iar pe mantia sa, din portretul din biserica ctitoriei sale, ne apare brodat vulturul bicefal bizantin.

Acum, prin urmare, o compoziție heraldică cu semnificație cruciată, antiotomană – vădită și de forma în semilună a balaurului malefic – în care se sublinia, ca și în stema lui Vlad Dracul, rezistența față de impactul islamic.

Primele culori ale stemei lui Neagoe Basarab vădesc verosimilitatea acestei interpretări, țapul cu corn (inorogul) fiind zugrăvit cu roșu, culoarea imperiului bizantin și a sfinților militari martiri, dragonul în verde demonic.

Descoperirea celor două steme și cercetările în legătură cu ele au trebuit însoțite de alte investigații, pe care mi le-am propus în continuare, pentru a aduce noi argumente în sprijinul opiniei că biserica voievodului Vlad Dracul a fost primul lăcaș înălțat pe acel loc și că, în consecință, Mitropolia s-a mutat din biserica Sfântul Nicolae Domnesc în jurul anului 1437, când acest voievod s-a prevalat de calitatea sa de cavaler al ordinului Dragonului. Am cercetat astfel documentele năvălirii Argeș și a metoahelor sale, scrieri de mare importanță pentru viața acestui monument.

Studiind hrisoavele procesului multiseclar al noșiei Flămânzești, am aflat, în primul rând, că biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Curtea de Argeș a fost înălțată inițial pe vatra atului acestei moșii, ai cărui locuitori, veniți pe împ de secetă – desigur, înainte de zidirea ocașului religios – au fost hotărâniți de domnie iar lângă reședința voievodală (ceea ce s-a ntâmplat și la Câmpulung-Muscel), desigur cu numite obligații față de domnie. Ulterior, această noșie a Flămânzeștilor a fost dăruită (în totalitate au jumătate) orășenilor argeșeni, desigur, înainte e înălțarea bisericii Mitropoliei, deoarece nu utem concepe ca vreun voievod să fi dat moșia, pe are se afla deja această respectată așezare, rășenilor. Am mai dedus, de asemenea, că această onăție făcută orășenilor nu a putut fi anterioară omniei lui Mircea cel Bătrân. Motiv pentru care oievodul Vlad Dracul a fost nevoit să-și înalțe ctitoria pe o moșie aparținând, parțial sau în tialitate, argeșenilor, ceea ce a îndemnat pe eagoe Basarab să le dăruiască, compensativ, o ltă moșie. Pentru ca, după moartea strălucitului oievod, orășenii să își reclame din nou drepturile, tr-un proces secular cu mănăstirea, ceea ce ădește proasta întocmire inițială, pe care ctitorul tmei biserici a încercat să o remedieze.

Un alt argument, sprijinit de data aceasta pe „svitocul” solemn dăruit de Neagoe Basarab ctitoriei sale, pune în lumină faptul că moșiile pe re le avea vechea biserică găsită dăruită se pot pârți în două categorii: unele contestate, care eseseră dăruite unui alt hram decât Adormirea laicii Domnului, biserica ruinată. Și o a doua tegerie, cele necontestate, care aparținuseră testei biserici. Din a doua categorie, făcea parte și oșia Seoășul, care se învecina cu via mănăstirii ovora din Copăcel, vie dăruită de ctitorul ăvălirii Govora Vlad Dracul. Pe de altă parte, ăt mănăstirea Govora, cât și Mitropolia, posedau sfârșitul secolului al XV-lea câte un sat cu elăși nume Bârșești, învecinate, ceea ce vădește același ctitor, respectiv Vlad Dracul, a împărțit

trupul moșiei pentru cele două ctitorii ale sale.

Din tot acest istoric al proceselor legate de moșiile bisericii din Argeș, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, reiese clar că primul ei ctitor a fost voievodul Vlad Dracul, cum o arată și stema care s-a păstrat până în zilele noastre și, în consecință, Mitropolia care a funcționat, începând din 1359 în biserica Sfântul Nicolae Domnesc, ctitoria lui Basarab și a fiului său Nicolae Alexandru, s-a mutat apoi, în jurul anului 1437, în biserica Adormirea Maicii Domnului, înfăptuirea voievodului și cavalerului ordinului Dragonului Vlad, pentru ca în anul 1517 să se stabilească în noua biserică, anume înălțată de către Neagoe Basarab în Târgoviște.

Față de înfăptuirea voievodului care a purtat numele de „Vlad”, necunoscută până la descoperirea stemei sale din Muzeul național de antichități, am gândit că posteritatea i-a făcut o mare nedreptate. Au fost întâi adversarii săi imediați, din familiile rivale, care l-au denumit în documente, pe el și fiul său – ale cărui isprăvi justifică probabil această poreclă – „Dracul” sau „Drăculea”. Au urmat cronicile, de asemenea de

familie, care au perpetuat reputația demonică, contrastând cu calitățile sponsorilor. În sfârșit, se cunoaște uriașa reputație în Occidentul zilelor noastre a eroului „Drăculea”, răspunzând vocației sanguinare a unei părți din tineretul vestic.

Personal, i-am hărăzit voievodului Vlad, cavaler al ordinului Dragonului, o serie de studii și de capitole în cărțile pe care le-am scris între anii 1964, când am găsit cele două steme, și 1984. O ultimă scriere despre aceste compoziții heraldice a fost un articol pe care l-am publicat în ziarul „Lumea Liberă” din New York, la 24 noiembrie 1990, în legătură cu o inițiativă a admiratorilor lui Nicolae Ceaușescu, din vremea dictaturii lui, care au mutat stema lui Neagoe Basarab din muzeul de la Curtea de Argeș (unde se afla, cum este și firesc, alături de cea a lui Vlad), pentru a o așeza în așa numitul Muzeu de istorie, improvizat în fosta clădire a Poștei centrale de pe Calea Victoriei, unde se aflau trofeeale căpătate în lumea a treia de subdezvoltatul dictator. Astfel ca prostia contemporană să risipească din nou lumina purtată de cele două steme, aflate laolaltă, mărturie ale unor importante înfăptuiri.

INTELECTUALUL «DE PROVINCIE»

de SORINA GABRIELA COSTEA

Se impune, la început, o precizare a sensului sintagmei folosite. Înțeleg, deci, prin intelectual „de provincie” individul cu preocupări intelectuale spirituale, altele decât cele impuse de lupta pentru existență, individ care, datorită destinului, nu locuiește într-un mare oraș.

Nu se poate preciza exact când s-a născut această specie (mai corect spus, această varietate). Credem totuși că apariția sa coincide cu momentul 23 august 1944. Aceasta pentru că, până atunci (și voi da numai două exemple: Perpessicius – profesor secundar în diferite localități ale țării și Ion Agârbiceanu – preot de țară în Munții Apuseni vreme de o viață) faptul că nu locuia într-un oraș mare însemna viețuirea într-un fel de spațiu privilegiat în care era posibilă liniștea necesară unui studiu temeinic, distanțarea ce permitea o măsurare și o atitudine corectă și posibilitatea de a-ți asculta propria voce interioară, neacoperită de corul uriaș al celorlalte voci.

Situația s-a schimbat însă în acel august. Structurile totalitariste au fetișizat importanța „centrului”. Aici erau concentrate, sub diferite pretexte, toate arhivele, bibliotecile, muzeele, teatrele, ziarele... Ideologia oficială repeta cu obstinație că „funcția individului se confundă cu valoarea lui” și, conform principiului «pește mic, într-o baltă mică și pește mare într-o baltă mare», cu cât localitatea în care locuia individul (mai ales cel cu „funcție”) era mai mare ca număr de locuitori, cu atât importanța lui creștea. Așa au apărut prejudecățile. A fi bucureștean, de exemplu, și a fi și „șef” erau considerate două titluri de glorie, pe când a fi locuitor fără nici o funcție a satului Atârnații din Deal (exemplul este fortuit, n-are nici o legătură cu localitatea cu aceste nume – dacă o astfel de localitate există) era considerat semn al inferiorității.

Bineînțeles că nu toată lumea putea să locuiască în București. Și lucrurile se petreceau invers decât în povestea în care broscuul se schimbă în prinț. Studentul, de exemplu, atâta vreme cât studia, locuia într-un oraș mare, era tratat cu respect și privit cu admirație (între altele și pentru că reușise să treacă de teribilul examen de admitere la care concurența mergea până la zeci de candidați pe un loc); în momentul în care termina facultatea și mergea în micuța localitate unde fusese „repartizat” (și de unde nu mai putea, practic, să plece), era privit de parcă s-ar fi

transformat din „prinț” care se crezuse într-un soi de „broscu” insipid. Spre stupoarea lui absolută, devenea un intelectual „de provincie”, de fapt un ins căruia i se refuza condiția de intelectual. Situația celor care nu intrau la facultate și nu nutreau asemenea veleități era și mai amărâtă, chiar dacă erau posesori ai unor certe calități intelectuale.

Aveam, și unii și alții, de ales între două căi: să-și accepte soarta (și spiritul de conservare îi îndemna pe cei mai mulți să renunțe la lupta cu morile de vânt) sau să lupte, în continuare, pentru statutul lor de intelectuali. Pentru aceștia din urmă viața devenea jalnică și chiar penibilă. Citeau cu disperare. Scriau de exemplu „comunicări științifice” rezultate ale unei documentări temeinice – dar, Doamne, cât de dificile) circumscrise însă ariei de interes a unui provincialism îngust. Dacă erau dăruți cu talent literar, scriau pur și simplu poezie, proză. Uneori reușeau să publice fie în „ziare de provincie” – unde erau ignorați (din aceleași considerente amintite mai sus), fie chiar în ziare și reviste „mari” – unde numele și textele lor erau trecute cu vederea, pentru că se căutau numai numele și operele „importante”.

Când aceste nume „importante” descindeau în „provincie”, penibilul situației se accentua și mai mult. Zămbind sfielnic (pentru că, între timp, își asumaseră condiția de intelectuali „de mâna a doua”), intelectualii „de provincie” recunoșteau printre cei veniți foști colegi (și aceștia catadicseau, uneori, să-i recunoască, de obicei cu o bătaie pe umăr și cuvinte amabile încurajatoare – manieră foarte asemănătoare aceleia în care jocheul își tratează calul după o cursă).

Ascultau apoi stupefiați „alocuțiunile” celor „mari” care, de cele mai multe ori, veniseră total nepregătiți pentru a susține o comunicare (pentru că, nu-i așa?, aici nu există public care să te înțeleagă, publicul, mereu aproximativ același, venind aici din „snobism” cultural și apoi, oricum, trebuie să recunoaștem, toată lumea așteaptă chiolhanul final – câtă aroganță suficientă. Doamne). Alteori auzeau lucruri vechi de ani și ani de zile prezentate ca „noutăți”. Până și forma în care erau prezentate rămânea aceeași ca și cu mulți ani în urmă.

Apoi cei „mari” plecau și totul reintra în „normal”.

Din păcate, majoritatea trăsăturilor aceluși „normal” se mai păstrează și astăzi.

ion rusu

La colțul istoriei

...Ca niște himere
așezați la colțul istoriei
ne împăcăm cu duhurile blânde

acum o mie și unu de ani
la temelia poveștilor
păzeau iepurii din noi

sângele – hronica fluidă
a călătoriilor prin Hades

doar în craniile noastre
vinu-i ca dragostea dintâi
zenitul ne dă
o identitate abstractă

la colțul istoriei
tăcerea-i mai bătrână
decât veacul...

Menhirele neantului

...Rătăcit
în propria-mi cenușă –

sub menhirele neantului
se auzeau
rânjetele mării...

Vinovățiile glorioase

...Cu vorbele-i lucind a vrajbă

în bătaia soarelui
el îl ucidea pe cel din oglindă

eu martorul lungii nopți
printre vinovățiile glorioase
ale gerului
îi priveam

mereu mereu mereu
decapitam fuga învingătorului...

Mai bătrân ca ridurile părinților

...Mai singur decât
naufraziul primului sărut
prins în aceeași plasă măiastră
a năvodului inimii tale

sunt mai bătrân ca
ridurile părinților mei
și mai străin
ca bărfele eschimoșilor

pe hărțile crimei
însemn
moartea veacului meu...

Ucigașul umbrei mele

...Dincolo de ușa sufletului

erai ucigașul umbrei mele:

rătăciți amândoi în familia
integralei matematice
suntem visul succesului
când banii absolvă
sinucigașii ce se aruncă
în fântâna regretelor lumii

niciodată moartea nu-mi era
liantul întru iubire
niciodată focul nu-mi
acorda spasmele unei
femei osândite în așteptarea
ei...

Osândiți la nemurire

...În spatele robei de judecător
se ascundea sentința mârșavă:

niciodată nu mă întâlneam cu
mine
când negustorii își vindeau
propriile vieți
femeile erau sterpe pe timpul
luptelor
dezastrul încălzea la piept
curajul
osândite la nemurire
gloanțele învingătorilor

, minciuna ghilotina curcubeul...

Ospitalitatea ultimei speranțe

...Unde sunt degetele să-

ndrepte
umila ploaie spre
bezna păcloasă
a animalului rănit

în spatele gratiilor roua
învingătoarea de zi cu zi
a liniștii din rugăciune

ceasul măsura destrămarea
temii noastre ascunsă în limba
clopotului

în linia întâi
ochii dușmanului
îți acordă ospitalitatea
ultimei speranțe

unde sunt degetele-mpreunate
iertătoare mereu...

În armura deșertului

...În armura deșertului
se auzeau
sunetele de luptă ale ploii

tu – sarcofagul gol al piramidei

vara era o zăpadă caldă
ce zămislea doar
comorile setei

niciodată n-aș fi crezut
că flacăra râului
adăpostea la sânul ei
semnul fricii...

boris marian

Țăptură

„A rămas singur, fără prieteni și frați,
fără iubită și glorie”, îmi povestea într-o
marți
profesorul, brusc se auziră în ușă
două lovituri de copită jucăușă,
după zgomot se cunoaște că n-avea stil,
nici inimă îndeajuns, ușa scârțâi retractil,
intră o arătare, nici cal și nici faun,
cu copite pe pleoape, se așeză pe scaun
și spuse, „Destul ați vorbit, e rușine,
să trecem la fapte”, și plânse cu lacrimi
diamantine.

Blândețea

„Te înțeleg, spunea el, te înțeleg,
îți ironizezi propria soartă,
faci aluzii la tragedii ca un grec
ce-și pune zeii la poartă,
dar ești tu, pe drept, căutător
al adevărului, binelui?
Nu vei fura oleul
din opaițul vecinului?”
Nu i-am răspuns, deși
vedeam că insistă,

„Mai puternică decât toate
otrăvurile există
una care nu-ți dăruiește somn,
ci o nepăsare mai tare
ca moartea în om”.
„Unde e?”, am întrebat,
„Nu știu, mi-a răspuns
blând și distrat.

Altă dată

„Oamenii se scoală de dimineată
pentru a se chinui ziua întreagă”,
spune profesorul, pune o față
de masă, struguri, lichior de fragă,
„Când nu vom mai plânge din pricina morții,
vom fi mai fericiți, oare?”,
se ridică profesorul, umbra nopții
în locu-i se așeză, pe fotoliul tare,
„Cugetând la tine, poți permite
intrarea hoților în cetate?”,
câinele de sub masă sughite,
mobila scârțâie, cumpărată în rate,
„Ia-mă cum sunt, deși nu-ți sunt tată,
nu-mi poți fi dușman niciodată”,
profesorul iese, câinele-n lesă
pare un monolog într-o piesă.

Afina

„Numai copacilor morți le place focul”,
spunea profesorul îngrijorat,
el privea cerul, norii, jocul
de umbre în străvechiul parc.
„Un gând mărunț e grădinarul

acestei lumi cu buruieni”,
gândea profesorul, arșarul
bătu din frunză ca Big-Ben.
Luă o afină, cu-ncetul
el o strivi în dinți, simțea
în chinga circulară, bietul
bob mic de afină murea.
Sângele negru, de balaur
din afină trecând prin dinți,
un fulger cu sclipiri de aur
din cer lucind, ne-a scos din minți,
ne-a luminat, pluteam în geamăt
de vegetale, fără gând,
ca niște vase de aramă
ce se dezgroapă din pământ.

Plecarea profesorului

„Nainte de a pleca definitiv,
profesorul s-a despărțit de colectiv,
așa cum sufletul, de trup, greu se desparte,
pentru că nimeni nu își laudă propria
moarte.

„Ia-mi un bilet”, îmi spune el în autobuzul
condus de-un diavol poreclit Mofluzul,
„câci am avut și eu poate-o iubire,
ia-mi un bilet, te rog, de nemurire”,
„Spuneți-mi, rogu-vă frumos, unde-i cetatea
ce-i zice Ur?”, „A șasea sau a șaptea”.
L-am luat de braț, dar mânăca e goală,
o ultimă și tristă păcăteală.

DISCURSUL ENCOMIASTIC

de CLAUDIA ENE

Una dintre formele de manifestare ale limbajului politic românesc este discursul delirant encomiastic. Înainte de '89, discursul encomiastic avea drept destinatar puterea ceaușistă (căreia i se faceau declarații de genialitate și de impresionantă perfecțiune), iar după acest moment convențional, el își păstrează esența și mijloacele stilistice, adresându-se însă, de data aceasta poporului. Altfel spus, înainte erau geniali cei care ne conduceau, acum, printr-un gest recuperator, aproximativ aceleași declarații sunt întoarse către cei despre care se consideră că erau mai îndreptățiți să le primească, așadar către români. Iată un exemplu: „Acel spirit veșnic neliniștit de sete de adevăr, acel talent fără egal (...) exprimă uluitoarea capacitate a românilor de a iubi, suferi și muri cu ochii larg deschiși“ (P. Roman, „România, încotro?“, Buc., Ed. Scripta, 1995, p. 36).

Pe lângă această formă, oarecum poetică și nevinovată, de laudă la adresa poporului român, există un tip mai special de discurs encomiastic pe care l-aș numi delirant electoral. El apare mai ales în mesajele electorale și se caracterizează prin neadekvarea cuvintelor la realitatea despre care se vorbește. Bunăoară, o afirmație precum: „avem un capital uman admirabil“ (Iosif Boda, ProTv, „Deșteaptă-te, române!“, 5 martie 1996), susținută cu argumentele: inexistența analfabeților, buna pregătire a acestui „capital“ și serioasa lui cultură generală, devine repede rizibilă, dacă încercăm să potrivim aceste cuvinte cu realitatea, care este totuși destul de evidentă. Căci toate cele trei argumente sunt ușor demontabile prin raportarea lor la referent: inexistența analfabeților nu e certă și chiar dacă ar fi, n-ar constitui neapărat un motiv de admirație, la sfârșitul celui de-al doilea mileniu; buna pregătire a oamenilor apare și ea ca un lucru îndoielnic, mai ales câtă vreme nu se precizează despre ce fel de pregătire se vorbește (despre cea care avea în vedere construirea socialismului și a comunismului sau despre cea necesară viețuirii într-o societate democratică?); și în fine, cultura generală a românului (luat în masă) reprezintă cel mai slab argument, numai dacă ar fi să ne gândim la anchetele dlui Gaiță, din care reiese, de pildă, disponibilitatea unora dintre noi de a duce Babele din Bucegi la azil sau de a folosi supozițiile drept supozitoare.

Ca o concluzie generală, se poate spune că discursul politic encomiastic urmărește în mod evident măgulirea destinatarului alegător, făcând abstracție, într-un mod la fel de evident, de datele realității despre care vorbește.

P.S. În articolul „Beția de cuvinte“, nr. 7, 1996, a apărut un jenant dezacord gramatical („nici unul dintre aceste simptome nu au nevoie de exemplificări – a se citi: nu are nevoie), pentru care cerem scuzele de rigoare cititorilor noștri.

În acest număr reproducem lucrări ale pictorului Ștefan Buțurcă, expuse la Galeria Gamp, martie 1996

despre...

UN ALBUM DE EXIL

de AL. CISTELECAN

A treia ediție, „revizuită și completată“, a albumului de versuri al Veteșei Pop, *Poeme*, a apărut anul cut la harnica editură „Cărtea Aromână“ din yetteville, SUA. Autoarea, ne spune un extras ografic, s-a născut în Cetea, la 20 oct. 1923 și, pă studii economice la Cluj și Brașov, în prejurări dramatice, narate într-un poem **roi fără război**), se stabilește în Canada. În trele exilaților publică și diverse articole, ima ediție de *Poeme* scoțându-și-o singură în 84, în propria editură, din Montreal. A doua iție e trasă în 1992 și beneficiază de o prefață ui Dumitru Bacu. Prefațatorul acestei ediții o scrie pe Veteșă Pop – și pe bună dreptate, până un punct – „în linia necurmată a poezilor deleni care dealungul anilor au cântat mereu eleași valori/.../: familia, icoana, vatra, satul, mânia, credința strămoșească“. sentimentul față de „rafinații moderniști“ ce putea „să suradă“ la lectura acestor versuri, luând seama că „adevărata poezie stă în risibilitatea celor ce știu să facă diferența tre efemer și veșnicie“, printre care s-ar mări și Veteșă Pop, e, însă, un avertisment i mult decât riscant. Căci poemele Veteșei p sunt tipice versuri de album, mărturii, fără loială, ale unei sensibilități, dar nu mai puțin vadă a unei desuetudini desăvârșite în materie lirism și poetică. Cu toate ecurile din șbuc și Goga, trebuie mers mult mai îndărăt scala evoluției poeziei noastre pentru a găsi loc potrivit acestor modeste versificații. Și știu dacă ne-am putea opri măcar pe la icărești, avâr.d în vedere că gingășia minutivală a Veteșei Pop o copleșește până și

pe a acestora: „.../ Și pe lângă el/ S-au strâns frumușel,/ Gingași românași/ Au clădit Iocaș./ L-au împodobit./ C-o sfântă troiță./ C-o falnică porțiță/ Și-o mândră fântâniță“ (*Poiana ARC la Val David*). Poeta însăși, de altfel, avertizează că e vorba „de simple poeme, izvorâte din dragostea mea pentru familie, prieteni și țara în care m-am născut“ și asupra izvorului nu e dubiu. Acest album cu aleanuri amestecă dorul de țară cu stricte sentimente familiale, exersând și versul de meditație sau chiar pe cel, mai voluntar, de demascare a atrocităților comuniste. Totul, firește, mult prea simplu și mult prea patetic pentru ca bunele intenții să atingă măcar un prim nivel de artisticitate: „.../ Dar pe Piteștii de la noi./ Nu-i întrecu niciunul./ Demascări, spălări de creier./ «Eul» din ei fu distrus./ Și tot ce-avuse-n ei de om/ Prin chinuri le fu smuls./ În iadul cel creat de ei./ Se pierde floarea țării.// O, câtă durere/ Și câte vieți pierdute./ Familii despărțite./ Copii fără părinți./ Iluzii năruite./ O țară bântuită/ Din nou era zdrobită./ Secată și mâncată/ De-atâtea suferinți!“ Versurile de reflecție, îmbibate de o religiozitate smerită, sunt și ele epatant de simple și didactice: „Dascăli mari din lumeantreagă./ Pun probleme și se-ntreabă./ Misterul vieții să-nțeleagă.// Dar răspunsul nu ne vine./ Prin cunoștere, gândire./ El ne vine prin iubire.// Doamne! vom veni la Tine./ Rămânând în nemurire“ (*Misterul Vieții*). Veteșă Pop e, firește, un diletant, un diletant care a găsit în albumul cu versuri o cale de comunicare și de spovedanie, dar fără minime exigențe artistice. Păcat că atâtea sensibilitate nu s-a întâlnit cu mai multe pretenții.

În căutarea poeziei (XXIII)

UNORA LE PLACE ROBINSON

de DAN-SILVIU BOERESCU

De ce predispune limba română la poezie? De ce, după o carieră poetică prestigioasă în altă limbă, un poet notabil simte nevoia imperioasă de a se justifica artistic și în limba: paternă? Să fie oare ascendența lui Nichita Stănescu asupra poeziei balcanice imboldul ascuns? Să fie oare ultima probă de virilitate orfeică a unui bărbat în pragul crepusculului? Sau o revanșă istorică în fața accidentelor biografice? Nu așteptați neapărat răspunsuri. Literatura pune întrebări ca să nedumerească și mai mult!

1. Adam Puslojic – PLĂNG, NU PLĂNG (Ed. Augusta, Timișoara, 1995). Născut din mamă sârboaică, dar având tată vlah (pe care nu a apucat, de fapt, să-l mai cunoască, acesta fiind ucis, pare-se, de cetnici înainte de nașterea sa, în 1943), micuțul Adam va fi auzit vorbindu-se românește în casa bunicilor săi timoceni. Șocul întâlnirii cu lirica de peste Dunăre survine în studenție, în momentul în care ia în mână o carte de poezie în limba pierdută a copilăriei. Devine traducător al șazeciștilor noștri, de la Sorescu la Petre Stoica. În paralel, literatura sârbă contemporană îl consacră ca pe un clasic în viață. Marele **clocotrist** pare condamnat triumfului? Totuși, ceva nu-i dă pace. Îl incită permanent. Nu-l lasă să doarmă noaptea. Coșmarul său este scufundarea lentă, dar neîntreruptă, în acea fosă a Marianelor care este succesul. Un succes, însă, incomplet: se dorește, cu ardoare, **poet român**, așa, ca Nichita, sau măcar ca Anghel Dumbrăveanu, pe care-i și aproximează în chirilice, de altfel. În fine, la 51 de ani încearcă marea cu pixul și publică un prim volum de versuri direct în limba română. Ce eșec! Se vrea „un nou eu“, un veritabil „Adam“ ori un „Noe“ scăpat din potopul balcanic direct pe Ararat-ul Academiei Române. Invocă, în acest sens, într-un obositor scenariu dedicațional, pe toți zeii, prietenii și cunoscuții din literatură alături de care se visează în dicționar: Bлага, Noica, Nichita Stănescu, Flora, Mircea Tomuș, Ion Mărgineanu (?), Vieru, Aurel Rău, Eugen Simion, Sorescu, Ioan George Șeitan (?), Olga Neagu (?), Anghel Dumbrăveanu, A.D. Rachieru (editorul cărții), Mariana Dan (prefațatoarea), Dora Stănescu (soția uriașului său model), Ion Miloș („româno-suedez“-ul), Nicolae Breban (apelat „Meșterul“) ... Un poet sârb atât de mare cu atâtia prieteni români de vază musai să fie și un poet român de mâna-ntâi. Numai că silogismul nu funcționează. Mimetismul nichitian („Foaie verde de albastru./ m-a izbit un monstru astru“) și jocurile de cuvinte chinuite („Ioan și Iona/ dintr-un creion/ din alt eon, dintr-un alt eon,/ noi și Noica, doi/ și Unul, eu și eu –/ nebunul“) hibridizează într-un jenant **Edict nou: fraților mei români**: „Sunt trist, Părinte, ca Nichita ce luminos/ și acum plâng, nu plâng dureros./ Stau aici, privesc spre Bлага –/ Spațiul meu mioritic a ajuns la Haga“ (sic!). Cum să fii un Adam al poeziei române când refluxul ți-a aruncat pe țărâmul atât de căutatului naufragiu atâtea cufere cu cărți? E drept, unele tomuri s-au mai udut și multe pagini au devenit ilizibile. Ca un măr edenic deja mușcat, dar la care tot mai poftesti, o filă quasi-apocrifă se încorporează, totuși, să reziste tabu-ului digestiei lirice: „bre, bătrâne, monstru-astru/

foaie neagră de albastru“.

2. Vasile Tărățeanu – LITANII DIN ȚARA DE SUS (Ed. Augusta, Timișoara, 1995). Strădania lui Adrian Dinu Rachieru de a impune atenției noastre poezi de expresie română din afara hotarelor actuale ale României este, în sine, cât se poate de laudabilă. Asta nu înseamnă că, automat, orice ne sosește pe asemenea filieră trebuie validat estetic cu ochii închiși, în numele sângelui care apă nu se face... și nici cerneală. Cazurile unui Theodor Vasilache sau Ion Amăriuței, „recuperați“ strategic de Cartea Românească, dovedesc cât de mult te poți înșela în această privință. Poezia lui Vasile Tărățeanu nu-i chiar atât de jalnică, trebuie s-o spun din capul locului. Dar nici nu se diferențiază prea mult de cea a lui Grigore Vieru bunăoară, alt mit al păunescianismului de aici și de aiurea: „N-am atentat la Libertatea/ Popoarelor ce ni-s vecine./ (Noi am dorit mereu alături,/ să le avem la greu, la bine)// N-am încheiat false tratate/ Să sfârtecăm a lor moșii./ Înstrăinând soră de frate./ Părinții – de a lor copii“ (când istoria e văzută atât de patetic, declamativ, licențele în folosirea articolului posesiv genitival nu sunt doar permise, ba chiar și recomandate!). Când de la – ismele patriotarde se trece la ontologie textualiza(n)tă, concepția poetică se relevă a fi de o mediocritate stupefiantă, totul (tematică & semantică) fiind sacrificat pe altarul unei versificări poticnite: „Totul depinde de-un cuvânt/ ce adevărul îl exprimă/ și nu contează doar pe rima/ ci pe un suflet în fărâmiș“ (iată și o problemă inedită de etimologie). Tentația folosirii prozodiei folclorice e imensă și nu dă nici ea decât rezultate la limita ridicolului: „ – Trece timpul.../ – Las' să treacă./ – Nu vrei să-l oprești,/ oleacă?“ Până la urmă se dovedește că nu toți cei care aud „chemarea preasfântă“ (a lui Eminescu, desigur) „cu gura de aur/ românește-l/ cuvântă“: plombele din material mai ieftin sclipsesc, din păcate, orbitor.

3. Nicolae Sava – VIAȚA PUBLICĂ (Casa de editură Panteon, Piatra Neamț, 1995). Prozopoeemele din acest al patrulea volum al lui Nicolae Sava îmi apar ca expresie a unei exasperări deopotrivă literare și biografice: „numai cuvinte și aur pentru mine cel impertinent de liniștit cruce crescută într-un orașel de provincie fără statui și jurnal de duminică“. Viața aceasta monotona și previzibilă se transformă ea însăși într-un **poem trist pentru un autor și mai trist**, existența poetică, departe de a vindeca/ alina/iluziona, nefiind decât o **erată la existență** (la cea nu neapărat ideală, dar măcar nu așa de plicticoasă și stupidă precum cea reală). În

aceste condiții, îndeletnicirea de a fi ferici devine o obligație civică, asemănătoare muncii voluntare, dar și una mitologică (or remitologizantă), aidoma muncilor lu Hercule (prin contaminare ironică, chiar și strădaniilor lui Asterix). **Ultimul poem celebru...** și antum se nutrește, deci, din această disperare a neputinței, dublată de plictiseala existenței anodine, din care nici biograficul pare să nu mai poată fi reconvertit într-o poezie a detașării progresive de sine „în fața mea am o biografie și o sobă de teracotă ce nu-mi inspiră nici un poem/... zadarnic îl compătimentește mama pe Dumnezeu în fiecare seară când în fereastra mea nu bate nici un titlu de poem“...

4. Alexa Gavril Băle – CANDIDAT LA PREMIUL NOBEL (Ed. Cybela, Baia Mare, 1996). După Nicolae Scheianu și Ștefan Marinca, colecția de poezie a editurii Cybela propune încă un autor din nordul extrem al patriei noastre. După un roman s.f. (1992) și o culegere de folclor (1993), tânărul medic veterinar (n. 1964) din Șișești – Maramureș se încearcă și în poezie, gen ceva mai dificil, ce presupune și investigații hemografice metatextuale: „Voi țacăni mașină/ până când pe cerul/ sângelui meu/ voi descoperi o nouă planetă“. Din păcate, cartea se deschide cu o monumentală eroare de corectură (sper!) – Imn înecat în pumnul învinsului și se încheie, nu mai puțin nefericit cu consemnarea pretențioasă a unei mișcări lirice browniene, mizând mult pe metaforele convenționale ale neo-expresionismului de acum două-trei decenii: „din sânul femeii îți cade la picioare/ un capăt mișcător de șarpe/ idei ciocnindu-se precum atomii/ pe orbita scâlâmbă“.

5. Ioan Patriciu – LACRIMA NEPLÂNSĂ (Ed. Realitatea, București, 1995). Prefațat cu „colegială simpatie“ de Ana Blandiana (**O discretă lumină interioară**), volumul reprezintă o antologie din poezia unui autor aproape necunoscut, da care, în intervalul 1972-1983, a reușit să publice, la cele mai importante edituri bucureștene, nu mai puțin de patru cărți. Pentru acest adept mărturisit al liniei blagiene neintegrat vreunui circuit literar, anonimatu survine aproape firesc pe acest „fost drum de poezie“, înghețat în imobilismul său ostentativ: „Doamne, câtă energie/ risipim și nu se vadă/ mașina înzăpezită/ pe sub straturile de zăpadă“. Imperiul nesemnificativului stăpânește definitiv un teritoriu al modestiei liber-asumate: „Toate-n vreme câte au fost/ din iarbă și din cer/ îmi alunecă din rost/ cât boabă de piper“...

Hai, spune sincer iubite cititorule: ai înțeles de ce predispune limba română la poezie precum greaca veche la epopee, latina la jurisprudență, bulgara la „narușenia“ și „jolt carton“, iar sârba la rafale de mitralier Kalașnikov-Karadzic?!? Vorb unui personaj feminin dintr-un roman pe care l-am citit de curând „Hai mă, hai mă, hai mă, te rog!“

Romul Munteanu – 70

UN LECTOR INSAȚIABIL

de ADRIAN DINU RACHIERU

Oricâte penițe ar împărți Dan-Silviu Boerescu (fiind, curios, rezervat cu ultimele arișii ale lui Romul Munteanu), trebuie să acceptăm că profesorul, acum otuagenar, se mișcă dezinvolt într-un orizont informațional. Noii veniți în critică, rolați unui postmodernism cu flamurile deja pleoștite cinstesc masca ironică și jetul metaforic, gâdilând paradoxul; iubind culoarea și, mai puțin, rigoarea.

Cu stilu-i auster, invitându-ne la o plimbare în Paradisul rarefiat al conceptelor, înghesuind citatele și aglomerând solurile, Romul Munteanu e mai puțin atractiv. Raza lustruită seduce; o idee sever ambalată este, înșelătoare, mai greoi prizată. Dar fostul director al revistei *Univers* știe prea bine, pe urmele lui Paul Valéry, că marile opere sporesc claritatea lumii. A fiind, lecturile sale (despre care, parțial, dau mă *Jurnalele de cărți*) înseamnă o geometrizare a discursului. Totul la Romul Munteanu devine clar, curge înspre o limpezire a demonstrației. Cum spunem, exegetul – întocmind o geografie a criticii – se mișcă lejer pe harta criticii europene, identifică centrele de emisie, propune cuprinzătoare teze. Scrie, cu egală pricepere, despre Villon, Sylvia Plath, Siegfried Menz, Barthes, Erwin Panofsky, Dino Buzzati, Brecht (despre care a dat o mare monografie la noi) și atâtea alții, are solide cunoștințe și temeinice interpretări freudiene (vezi *Freud și freudismul*).

Cine a urmărit serialul din *Literatorul* – O viață trăită, o viață visată a aflat, chiar din gura bătoritului, că el, dintotdeauna, a fost un inșelător. Ca tot românul, în vremea juneteii, avea versuri („destul de slab”, recunoaște severul profesor), rătăcite, probabil, prin casa de la Călanul mic. „Prizonier” printre normalștii din Deva, lipsit de prieteni maturi, harnicul cititor comitea și proză drept, „romanticoasă” și cânta la vioară. Dar și el, „nepedepsit”, desfătându-se la lumina lămpii de petrol și geamurile camuflante, a rămas.

Romul Munteanu s-a dorit universitar. Ceea ce și întâmplat. Începută la Cluj, cariera sa academică s-a împlinit în Capitală, sprijinindu-se pe cunoștințele teinice. Fie despre iluminismul românesc și Cultura europeană în epoca luminilor, fie despre arsa tragică și poetica antiromanului, fie despre rolul roman francez ori în atâtea studii și prefețe etc. Toate, așezate sub acoliada metamorfozelor

criticii europene moderne.

Cârcotașii se vor simți obligați să intervină. Dincolo de profilurile închegate, observațiile temeinice, demonstrațiile coerente, Profesorul – vor zice ei – se teme de diagnosticul estetic (ilariant în atâtea împrejurări și în atâtea cazuri). Ca să fim drepti, Romul Munteanu cultivă **critica de consolidare**. N-a fost și, bineînțeles, nu va fi în prima linie, în tranșeele criticii de întâmpinare. Disecțiile sale nu pot evita însă actul valorizant; textul critic, observa A. Moles, este un mesaj **transponibil**. Așa fiind, departe de terorismul modei, el încearcă să împace ceea ce, de fapt, coexistă conflictual: savoaarea științei și literatura ca utopie a plăcerii. Mai mult, plimbările sale prin universul semnelor nu trădează vechile iubiri (a se vedea, de pildă, o interpretare bachelardiană a lui Bacovia). Literatura (lectura) ca evadare în universul ficțional rămâne, în cazul lui Romul Munteanu, o **reverie controlată**. Iar analizele sale anatomice vin, în chip concludiv, cu formulări memorabile: în Marin Sorescu, criticul vedea un **cap de serie**, Marin Preda (observația fiind din 1982!) era romancierul unui univers degradat, în fine, pe Dan Deșliu – ne anunța, cu ani în urmă, Profesorul – îl așteaptă doar **uitarea**.

Dacă Istoria era interesată de eveniment (ca fapt absent) și, în consecință, ne invită în hambarul factologic, critica aduce opera în prezent. Iată o esențială observație pentru fenomenul perceptiv și pentru înțelegerea operei ca obiect estetic (proiect uman). Traiectul exegezei, în viziunea lui Romul Munteanu, intersectează **scientizarea** istoriei literare cu legitimarea subiectivității în critică. Iar criticul, pe acest temel, e interesat de problemele de metodologie, de noile concepte și, mai ales, de controversele care reactivează literatura comparată. Vorbește de „timpul de acclimatizare”, pe urmele lui H.R. Jauss cu al său *Erwartungshorizont* și distinge (acceptă), alături de Maurice Blanchot,

opera în sine și opera citită. Suntem, așadar, pe terenul criticii sociologice, indiscutabil o critică „de context”; preocupată, deci, de antologarea opiniilor (confirmate de timp), de fluctuația punctelor de vedere: altfel spus, de diagrama receptării, interogând triada **epocă-autor-opera** și cercetând îndeaproape gustul (în prefacere) și orizontul informațional (în expansiune).

Până la urmă, tot la lector ne întorcem. Romul Munteanu e ferm: **literaturitatea unui text se constituie prin lectură**. Să ne amintim că, după Michel Charles, lectura e „înscrisă” în text iar Iser afirma, fără umbra unui echivoc, că **totul este text**. E drept, sartrian vorbind, **totul este în cititor**, autorul fiind concediat. Dar Romul Munteanu, inventariind aceste opinii, nu cade într-un exclusivism păgubos. El știe prea bine că lectura e spațiul de întâlnire dintre două conștiințe și între locutorul-emitător și receptor (adică între scriitura și lectură) circuitele rămân deschise. Din unghiul Sociologiei recepției, **cartea există doar fiind citită**. „Re-creată” prin lectură (existând **prin și pentru celălalt**), ea presupune o receptare activă, adică trezește conștiința pozițională a cititorului. Ceea ce nu înseamnă dictatura cititorului – creator. Pe de altă parte, judecând pragmatic, opera rămâne un obiect utilitar, de consum cultural, cu statut specific, depozitând, **informația supragenetică** (cum spun culturologii).

Romul Munteanu a înțeles exact datele problemei. El „conversează” cu cititorii și propune texte scurte, percutante. Încet, perseverând, constată că seria *Jurnalului de cărți* s-a dovedit „un experiment fericit”. Dar o observație se impune imediat. Conversația nu cade în pâlăvrăgeală, descriptivismul erudit nu e ispitit de un demon ludic, îngropând jucăuș ideea sub jetul metaforic. Fraza pedantă, repet, pledează pentru **scientizare**, încât, surprinzător, la bară e adus chiar și E. Lovinescu, îndemnând la cercetarea fenomenului literar „în pricinile lui”. Adică în **etimonul socio-istoric al literaturii**.

Asumându-și rolul de constructor (în linia a doua, cum am văzut), Romul Munteanu fortifică exegetic nume și opinii. E drept, erudiția în sine nu a născut niciodată critici (afirmă chiar Profesorul). Împingând raționamentul înspre ultimele-i consecințe, am putea chiar spune, ilariant, că „pentru semiotică, literatura nu există” (Julia Kristeva). Din fericire, spirit metodic, echilibrat și blindat-informat, Romul Munteanu examinează cu detașare glacială astfel de radicalisme și ocolește fundătura exclusivismelor. Dar, probabil, un eseu mai vechi, intitulat **De la supremația scriitorului la decizia cititorului** ar trebui, azi, rescris; piața noastră literară e inundată de oferta subculturală iar șovăielnica noastră tranziție a modificat peisajul și a tulburat ecuația. Dincolo însă de astfel de aspecte, legate de învolburările contextului, rămâne textul suveran și cititorul disponibil. Iar Romul Munteanu, în pofida atâtor ispite cuibărite în ograda literaturii, este și rămâne un **lector inșelător**.

UN CINEAST ROMÂN LA HOLLYWOOD: JEAN NEGULESCU (XII)

de MANUELA CERNAT

Turnat în 1947, în afara studiourilor, din pricina grevei mașiniștilor de la „Warner”, **Deep Valley** (Valea cea adâncă), cu dialoguri de William Faulkner și cu Ida Lupino în rolul unei femei abrutizate de corvezi domestice care redescoperă sensul existenței prin iubire, este primit triumfal de întreaga presă. „Dramă puternică, fără concesii, frapantă; regia lui Jean Negulescu îi dă nerv și forță” (New York Variety). „Niciodată Negulescu n-a fost mai în putere artistică decât acum. Se poate chiar vorbi de un **tour de force**. Scenariul are un echilibru rar pe care regizorul îl pune plenar în valoare. Vizând performanța obține rezultate absolut magnifice” (**The Hollywood Reporter**). „Deși tema este morbidă, filmul are o anumită căldură, are fior și o forță de convingere care îl impun. Meritul îi revine îndeosebi regizorului care își conduce povestirea într-un stil direct, onest, urmărind permanent un singur lucru – să obțină o creație ieșită din comun.” (**Los Angeles Examiner**).

Cota artistică a românului reiese nu numai din cronici. La Hollywood barometrul cel mai sigur al gloriei l-a oferit dintotdeauna viața mondenă. În 1947, ranch-ul „Tarzana” al lui John Huston care tocmai a isprăvit **Comoara din Sierra Madre** cu Humphrey Bogart, prietenul cel mai apropiat al lui Jean, găzduiește super-aniversarea căsătoriilor a trei cinești: a lui Huston însuși, a lui Lewis Millestone și a lui Jean Negulescu. Un party uriaș, cu două sute de invitați pentru care cântă, acompaniate de o orchestră îndrăcită, marile staruri ale varietelui: Judy Garland, Frank Sinatra și Danny Kaye. Doar pentru Jean bucuria este întunecată de veștile parvenite de acasă. Odată cu abdicarea forțată a Regelui Mihai, șantajat cu execuția a o mie de studenți arestați de guvernul

Groza, românul Negulescu se pomenește apatrid. Instalarea oficială a comunismului în România, prin proclamarea unei republici populare nu-i mai lasă nici o speranță. Granițele s-au închis. Abia izbăvită de Calamitatea războiului, țara lui intră în coșmarul dictaturii comuniste. Pentru cineastul instalat în lumea liberă, metafora cortinei de fier se manifestă concret prin cortina de tăcere, mai apăsătoare ca o piatră de mormânt, pogorâtă, între el și cei rămași acasă, despre care nu poate decât nădăjdui că nu vor înfunda pușcăriile. Încă nu știe că pentru rudele lui, a avea un fiu, un frate, un cumnat ori un unchi al soției „stabilit în America” constituie de-acuma un cap de acuzare suplimentar în dosarele și așa doldora de dovezi ale apartenenței la „clica burghezo-moșierească”. Total rupt de acele grozăvii pe care Occidentul încă nu le-a aflat sau nu vrea să le afle, Negulescu se pregătește pentru prima lui superproducție, **Viața lui Don Juan**, cu Errol Flynn, actor născut pentru a personifica legenda eternului îndrăgostit. După câteva luni de pregătire, filmul îi este retras din pricina viziunii sale total ieșite din comun asupra personajului pe care el îl vede o victimă a femeilor, de vreme ce nu este în stare să le refuze. Tot răul spre bine. În compensație, producătorii îi dau mână liberă să aleagă alt scenariu. Optează pentru ecranizarea unei piese jucate nu demult pe Broadway: o surdo-mută violată de un bețivan ajunge pe banca acuzării după ce destinul o silește să-l ucidă pe tatăl copilului ei din flori, dar este salvată în extremis de un medic care prin miracolul iubirii a știut să descopere în acea ființă, aparent înapoiată, o minte ageră, un suflet bun și brav. **Johnny Belinda**, ultimul film realizat de Negulescu pentru „Warner” va fi și capodopera vieții sale, deși premisele nu sunt

prea încurajatoare. Pentru partitura adolescente surdo-mute i-a fost impusă o interpretă de 34 de ani! Jayne Wyman. Măritată cu Ronald Reagan actor în declin dar bun orator, calitate care l-a și adus în acel an în fruntea Asociației Actorilor Americani, Wyman, specializată până atunci în apariții episodice în westernuri și comedioare bufe, datorează brusca ei distribuție într-un rol principal sforilor trase de soțul său. Nici nu visează că într-o bună zi bărbatul cu care are doi copii va deveni Președinte al Statelor Unite. Dacă ar ști, poate nu s-ar grăbi să divorțeze imediat după premiera filmului amețită cu succes și de perspectivele unei noi cariere. Nici Negulescu nu bănuiește că sub îndrumarea lui modesta actriță va avea revelația propriilor resurse dramatice. Deocamdată se tot întreabă disperat cum să o facă să pară de optsprezece ani, cum să-i dea un aer de sălbăticie inocentă. Pasiența nu i-a ieșit nici cu protagonistul. Inițial a optat pentru un debutant un actor de teatru new-yorkez cu fizic interesant și personalitate nonconformistă. Producătorii însă, nemulțumiți de dicția lui – „în loc să vorbească mormăie” – l-au tăiat din distribuție. Tânărul de care până atunci la Hollywood n-avea auzit nimeni se numește... Marlon Brando. În locul lui va fi luat Lew Ayers, intrat în grațiile publicului după ce în urmă cu 17 ani a jucat rolul soldatului Paul în **Pe frontul de veșnic nimic nou** al lui Millestone.

Turnând și de astă dată doar în locație, într-un sătuc de pescari din Carolina de Nord, cineastul intră în conflict cu mafia administrației care, convinsă că românul va abuza iar de cadre picturale, merge până acolo încât îi confiscă aparatul de filmat. La vizionare, marele Boss, Jerry Wald, tună și fulgeră. „Noi americani am inventat cinematograful sonor ca voi să faceți un film despre o surdo-mută?” Și în stilul lui dictatorial, cere regizorului să suprapună peste planurile mute o voce din ofițer care să explice spectatorului la ce se gândește eroina. Intransigent Negulescu are curajul să refuze. Johnny Belinda este aprobat spre difuzare în versiunea lui originală, dar în aceiași zi realizatorul lui i se comunică oficial rezilierea contractului. La Hollywood insubordonarea față de șefi se plătește.

lumea literară

PERESTROICA

● Nu putem omagia pe toți scriitorii ajunși la o anumită vârstă biologică și literară. Unii nu vor și se ascund (de ani și de noi!) alții, dimpotrivă, dau năvală, de obicei pe la 40 de ani, rugându-ne să amintim că au debutat în urmă cu **n** ani, că au **x** cărți apărute etc., etc. E greu să-i mulțumești pe toți (când ei înșiși nu-s mulțumiți) dar e și amuzant când câțiva, deținând anumite funcții și privilegii, își revărsă personalitatea în numere festive, încât își trec numele și pe cotorul revistelor. Tradiția impusă de Nea Caisă nu se pierde ușor! Datorită modestiei sale dar și scăpărilor noastre (oamenii suntem și pușini lucrăm la această revistă), Petre Stoica (Perestroica) a sărit peste 65 de ani fără să fie trecut în bancă, la Uniunea Scriitorilor, alături de Al. I. Ghilia. Ce i-o fi trebuit să fugă la Jimbolia și să-și tragă o fundație pe numele său, greu înțelegem! Poate de teama cititoarelor, care-l asaltau mereu în Capitală. Oricum, unui colaborator atât de devotat și de prețios, niciodată nu-i prea târziu să-i urăm: La mulți ani! ● Aflăm că și Bujor Nedelcovici a trecut pragul 60. Iute mai zboară și timpul ăsta! Sperăm să-l

cinstim publicându-i o proză. Numai să ne-o trimită cât mai repede de la Paris. La mulți ani, prin mesager! În toamnă, când și Octavian Paler va împlini o vârstă respectabilă, nu-l vom omite de pe lista noastră de sărbătoriți. Apropo, maestre, remarcabil ați fost într-o emisiune televizată când ați pus degetul pe plăgile demagogului continental, dar ce zicem, mondial, V.C. Tudor! ● Am reacționat imediat când Daniela Zeca i-a cam cântat în strună agramatului, incultului și politrucului de serviciu Dinu Săraru. Ceva mai târziu, am aflat că individul își plătise publicitatea (deși, în fond, tot gratuită a fost!) și domnișoara respectivă a fost sacrificată de redacție, în ciuda îndărădniceii sale. Așa-i când ești tânăr! Nu putem însă ignora intervențiile sale ulterioare, decente, la obiect, fără suficiența și aroganța unor colegi, intervenții care dovedesc emanciparea unui profesionist de care avea nevoie televiziunea națională, mai ales că televiziunile particulare sunt într-o ascensiune evidentă ● În același spirit se plasează două doamne de la Radio România, care realizează emisiuni în multe situații, remarcabile. Prompte,

informate, uneori cu accente critice, Mar Urbanovici și Georgeta Drăghici au de ce să fie felicitate, mai ales când laudele vin de la un profesor ca Dan Grigorescu, chiar într-o emisiune a televiziunii române. Când știm că acolo, la conducerea departamentului cultural, se află un critic și istoric literar binecunoscut, Liviu Grăsoiu, nimic nu poate fi surprinzător. ● În măsura spațiului tipografic disponibil, revista noastră consenuează lansările de carte, simpozioanele, omagiile, fără să stabilească, doamne ferește, vreo ierarhie literară. Noi îi dăm crezare numai timpului. Singura condiție ca anumite manifestări să fie inserate în **Luceafărul** e aceea ca organizatorii să ne anunțe la timp și, dacă se poate, în scris. Mesei rotunde de la Institutul Cervantes îi acordăm în acest număr un spațiu mai însemnat. Merită. ● După ce a fost omagiat la Uniunea Scriitorilor, profesorul Romulus Munteanu s-a lansat la librăria Eminescu cu volumul **Noul roman francez**, prezentat de Irina Mavrodin și Radu Toma. Urăm profesorului la mai multe tipărituri, la fel de interesante! ● Elevii reșițeni au participat la lansarea romanului „Rezervația de Lux”, în prezentarea scriitorilor Radu Cernătescu și Ion Chichere. Cenaclul Semenicului din localitate a organizat o dezbatere pe tema „Romanul românesc contemporan”, la care participarea scriitorilor din zonă și, bineînțeles, a celui invitat din Capitală, au condus la discuții aprinse, incitante. ● În Rotonda Muzeului Literaturii Române a fost lansat vineri, 15 martie, volumul de poezie «Antipatimi» semnat de Grigore Goanță.

„TREPTELE MUZICII” LA WITTGENSTEIN

de GRETE TARTLER

Asemenea lui Cioran, Wittgenstein vede în muzică singurul limbaj care poate transcende limitele, singura modalitate de a ajunge la esență fără păcatul artificializării. Chiar și poezii ar tânji după acest mod de exprimare („Kleist scria odată că poetului i-ar plăcea cel mai mult dacă ar putea transmite gândurile și fără cuvinte”). Dacă filozofia „nu face propriu zis nici un progres, fiindcă aceleași probleme filozofice care i-au preocupat deja pe greci ne preocupă și pe noi”, e pentru că „limba pe care o vorbim nu s-a schimbat și ne amăgește conducându-ne

mereu la aceleași întrebări”. Scriitorul, filozoful, sunt într-o confruntare permanentă cu limba („Noi ne luptăm cu limba. Suntem în luptă cu limba”), ci „gândesc cu pana” și au față de viața originală, sălbatică, de „sănătatea” ideilor, cum ar putea spune Kierkegaard, distanța pe care o are artificialul față de natural (esperanto-ul e dat drept pildă ca summum al urâșeniei artificiale).

Pentru Wittgenstein, care are un mod de a gândi critic, nu creator („Originalitatea mea – dacă acesta este cuvântul potrivit – este a solului, nu a seminței: eu nu am poate nici o

sămânță proprie. Dacă se aruncă însă o sămânță în solul meu, ea va crește altfel decât în orice sol”) muzica e alcătuită din trepte care duc spre „dincolo” și care numai aparent se numesc melodii („Nu te lăsa înșelat de faptul că se spune că toate acestea sunt melodii. Ele sunt trepte pe un drum care duce de la ceva pe care nu-l vei numi melodie la altceva pe care de asemenea nu-l vei numi melodie”). Aceste trepte ating probleme de idei pe care un filozof sau scriitor greu le poate atinge („Există probleme la care nu ajung niciodată, care nu stau pe linia mea sau în lumea mea. Probleme ale lumii de idei occidentale la care a ajuns Beethoven – și poate Goethe, într-o anumită măsură – și cu care s-a luptat, pe care nu le-a abordat însă nici un filozof – poate Nietzsche a trecut aproape de ele”).

Marii atingători ai absolutului sunt pentru Wittgenstein mai ales Bruckner și Brahms, care nu au artificialitatea lui Mendelssohn, de pildă. Rigoarea, „tăria muzicală” a lui Brahms sunt deseori invocate. Acești autori nu ar fi putut ilustra filmele mute, crede filozoful, fiindcă sunt prea abstracți. În schimb Bach are o muzică mai apropiată de limbajul omenesc (el de altfel se lauda „că a înfăptuit totul doar prin sârguință”). Muzica lui este limbajul unui mare om, totuși om. („Dar o asemenea sârguință presupune tocmai umilința și o uriașă capacitate de a suferi, așadar forță. Și cine se poate exprima apoi în mod desăvârșit ne vorbește nouă tocmai limbajul unui om mare”). Mozart e cel care a îngăduit numai frumosul – niciodată nimic diform nu pătrunde în lucrările sale, așa cum trăsăturile unui înțep nu pot fi deformat de supărare. Schubert e considerat „nereligios și melancolic”, despre melodiile lui se poate spune „că sunt toate pline de poante, și aceasta nu se poate spune despre cele ale lui Mozart. Schubert este baroc. Poți indica anumite părți dintr-o melodie a lui Schubert și spune: vezi, aceasta este poanta melodiei, aici se încordează gândul”. Prin Wagner e exemplificată ironia în muzică (Maestrii cântăreți) dar și marea naturalitate, acel „animal sălbatic, neîmblânzit” care se ascunde în adâncul artei adevărate.

Toate aceste „trepte” pe care muzicienii s-au situat (fiecare la locul lui) în urcușul spre absolut rămân numai un ideal pentru cel obligat să se exprime prin cuvinte.

● Citatele provin din volumul „Însemnări postume”, traducere de Mircea Flonta și Adrian Paul Vasilescu, editura Humanitas, 1995

NOTE DE PRIMĂVARĂ

(Le notte della primavera)

de ROMAN VLAD

De la marea „Sărbătoare” a lui Stravinski, a cele mai modeste compoziții – motive muzicale fără număr au fost inspirate de acest anotimp.

„Muzica poate spune orice fără a numi nimic”. Dar ea poate de asemeni să reflecte iecare exigență umană și fiecare fenomen în oglindile ei sonore magice. Muzicienii au căutat întotdeauna să atingă strunele inimii cu emoțiile vite la schimbarea anotimpurilor. Ei au avut o predilecție anume pentru primăvară, simbolul prin excelență al luminii, al iubirii, al nașterii și al renașterii vieții.

Două pagini nu ajung, nici douăzeci nu ar fi suficiente pentru lista lucrărilor muzicale inspirate de primăvară. Ne limităm să reamintim numai unele din compozițiile majore. Începând esigur cu „Primăvara” de Antonio Vivaldi, rimul din cele 4 concerte de coarde numite Cele patru anotimpuri”. Inspirația poetică este declarată explicit în textul unui sonet ce orbește de „încântări melodice”, „voioase înainte de păsări”, „cimpoaie de păstori” și de ansuri sărbătorești de „nimfe și ciobănași”.

Dacă în lucrarea lui Vivaldi referirea la primăvară e declarată deschis, Sonata pentru iară și pian Opus 24, cunoscută ca Primăvara” nu a fost numită astfel de compozitor deși titlul este într-un grad foarte înalt adecvat dat luminosității peisajului emoțional al acestei sonate care este destul de liberată de acele umbre ale suferinței dramatice e înouăază atât de des orizontul lui Beethoven.

La Mozart, cel mai apropiat primăverii din orice compozitorii, nu sunt referiri directe la acest anotimp. Dar, într-o zi de iarnă (14 ianuarie 1791), în ultimul an al vieții, Mozart a compus într-adevăr două piese cu titlul semnificativ: „Sextet pentru o viață nouă”.

Chiar „Frühlingstraum” (1827) cel mai sugestiv din multele lieduri de Schubert inspirat de poeziile de primăvară, nu e nimic mai mult decât visul unei primăveri imposibile.

E o parte din ciclul „Călătorie de iarnă”. Se pot recunoaște doar flori de gheață. Nu există soare spre a încălzi. Dar această disperată dorire a primăverii este mult mai mișcătoare decât toate acele alte primăveri de o bucurie superficială ce împânzesc muzica secolului XX, mai ales după ce programul muzicii descriptive a devenit popular.

Nu ne vom referi la acele numeroase „cântece”, „mesaje”, „salutări”, „iubiri”, „dorințe”, etc. referitoare la primăvară compuse de acei poeți geniali ai Romantismului muzical German cum ar fi Mendelssohn, Schumann, Brahms, Wolff și Mahler.

Să ne gândim mai curând la piese mici de salon în excesul lor care la nivel de sunet erau „cărți poștale ilustrate” din care două piese ale unor compozitori nordici ocupă un loc deosebit: „Primăvara” de Grieg și piesa cu același nume de Sinding. Ambele au căzut în banalitate printr-o prea deasă interpretare. „Sărbătoarea primăverii” de Stravinski nu trece desigur prin același risc. Este cel mai mare monument muzical dedicat primăverii văzând acest anotimp nu din afara lui ci surprinzându-i chiar rădăcinile în toată truda lor germinativă.

Stravinski a legat aceasta de ceea ce a iubit mai mult la Rusia: „Violenta primăvară rusă care pare a începe într-o oră ca și cum pământul s-ar crăpa. Acesta este cel mai frumos eveniment din fiecare an din vremea tinereții mele”.

Să elogieze în cântec primăvara pare să fi devenit deosebit de greu pentru compozitorii din secolul nostru. Debussy în poemul său „Primăvara” (scris când era „pensionar” la Academia Franceză, Villa Medici din Roma) și Respighi, în prima parte a tripticului Botticelli (1927) nu s-au inspirat direct din natură, ci din binecunoscuta pictură. Mai apoi, chiar referințele indirecte la acest anotimp al tinereții pure și al fericirii au fost inhibitate de taburii grele ce apasă pe viața contemporană și pe arta ce reflectă viața lumii, mult schimbată față de primăvaraticile ei zile de aur.

(După „Ulisse 2000”)

Traducere:
Teodora Moșet

BIBLIOTECA NOASTRĂ

- Cămașa lui Nesus (Andrei Turcanu), versuri, ed. Cartier Chișinău, preț neprecizat.
- Lunaticul nopții scitice (Nicolae Popa), versuri, ed. Cartier Chișinău, preț neprecizat.
- Ca frunza și ca iarba primăverii (Mihai Antonescu), proză, ed. Scripta, 2856 lei.
- Casa faurului (Lucian Alexiu), traduceri, ed. Hestia, preț neprecizat.
- Calul de fibră (Alexandru Dohi), versuri, ed. Dacia, 1938 lei.
- Aedul (Alexandru Pătrulescu), versuri, ed. Universal Cartfil, 2500 lei.
- Dealul (Ioan Vintilă Fintiş), versuri, ed. Universal Cartfil, 2500 lei.
- Dominic sau despre imitația umbrei (Costel Stancu), versuri, ed. Hestia, preț neprecizat.
- Terapia căderii în gol (Costel Stancu), versuri, ed. Hestia, preț neprecizat.
- Noi și purtate (Adrian Botnaru), versuri, ed. Marincasa, 2000 lei.
- De la arhetip la personaj literar (Ioan Babe), eseuri, ed. revistei Familia, 4000 lei.
- Frumusețea candorii (Vasile Menzel), versuri, ed. Publimport, 2500 lei.
- Știința morții (Irina Petraș), eseuri, ed. Dacia, 2856 lei.

Dino Buzzati

În mai 1902, un țăran de-al contelui Gerol, un oarcare Giosuè Longo, ce mergea deseori la vânat prin munți, istorisi cum că văzuse în Valle Secca o dihanie uriașă aducând a balaur. La Palissano, ultimul cătun din vale, umbla de veacuri legenda cum că prin unele sterpe strungi ar mai viețui încă un monstru de soiul acela. Dar nimeni n-o luase vreodată în serios. De data asta, însă, cuminenia lui alde Longo, șartul istorisirii sale, amănuntele pățaniei repetate de mai multe ori fără cea mai mică sminteală dădură încredințarea că trebuie să fie ceva adevărat la mijloc, iar contele Martino Gerol hotărî să meargă la fața locului. Firește, nu se gândea la vreun balaur; totuși, era cu puțință ca oarece șarpe uriaș, dintr-o specie rară, să fi viețuit prin strungile acelea nelocuite.

Îl întovărășiră în expediție guvernatorul provinciei, Quinto Andronico, cu frumoasa și cutezătoarea-i soție Maria, profesorul naturalist Inghirami și colegul său Fausti, expert îndeosebi în arta îmbălsămării. Slăbănogul și scepticul guvernator de mult băgase el de seamă că soția îi purta o mare simpatie lui Gerol, dar nu-și făcea sânge rău. Ba chiar primi cu dragă inimă când Maria îi propuse să meargă împreună cu contele la vânătoarea balaurului. Nu era gelos pe Martino nici cât negru sub unghie; nici nu-l pizmua, deși alde Gerol era mult mai tânăr, mai frumos, mai vânos, mai destoinic și mai bogat decât el.

Două rădvane porniră puțin după miezul nopții din oraș, escortate de opt vânători călări, și ajunseseră către ceasurile șase dimineața în cătunul Palissano. Alde Gerol, frumoasa Maria și cei doi naturaliști dormeau; numai alde Andronico era treaz și porunci să oprească rădvantul dinaintea casei unei vechi cunoștințe: medicul Taddei. Puțin după aceea, înștiințat de unul din vizitii, doctorul, buimac de somn, cu scufia de noapte pe cap, se arătă la o fereastră de la primul cat. Andronico, venind până sub ea, îl salută cu condescendență, lămurindu-i scopul expediției; și se așteptă ca și celălalt să rădă auzind vorbindu-se de balauri. Dimpotrivă, alde Taddei scutură din cap a dezaprobare.

„Eu, în locul domniei-tale, n-aș merge“ zise el, ritos.

„De ce? Crezi cumva că nu-i nimic acolo? Că toate astea-s doar brașoave?“

„Habar n-am“ răspunse doctorul. „Eu, unul, chiar cred că balaurul există, deși nu l-am văzut niciodată. Dar nu m-aș băga în pocinogul ăsta. Poartă ghinion.“

„Ghinion? Domnia-ta vrei să susții, Taddei, că ai crede aieva în așa ceva?“

„Îs bătrân, scumpe guvernator“ făcu celălalt „și-am văzut multe. E cu puțință ca totul să fie o scorneală, dar s-ar putea să fie și adevărat; în locul domniei-tale, nu m-aș băga. Și-apoi, ascultă numai: drumul e greu de găsit, îs doar munți putrezi plini de surpături, ajunge o boare de vânt ca să se iște un prăpăd întreg, și nu dai de-un strop de apă. Las-o baltă, guvernatorule, mergi mai degrabă în sus, la Crocetta“ (și arată spre un munte rotunjit, năpădit de iarbă, ce domina cătunul), „acolo dai de iepuri câți îți poștește inima.“ Tăcu o clipită, apoi adăugă: „Eu zău că n-aș merge. Și-apoi, am auzit o dată spunându-se, dar degeaba, o să te umfle râsul...“

„De ce musai să râd“ exclamă alde Andronico. „Domnia-ta spune-mi numai, spune.“

„Bine: unii spun că balaurul scoate fum, iar fumul acela e otrăvit, ajunge nițeluș ca să

UCIDEREA BALAURULUI

pricinuie moartea.“

În ciuda făgăduielii făcute, alde Andronico izbucni într-un hohot de râs sănătos:

„Te-am știut eu dintotdeauna reacționar“ conchise el „sucit și reacționar. Dar de data asta-ntreci orice măsură. Un medieval, asta ești, scumpul meu Taddei. La revedere, pe diseară, cu capul balaurului!“

Schiță un gest de salut, urcă din nou în rădvân, dădu poruncă să pornească din nou. Giosuè Longo, ce se afla printre vânători și cunoștea drumul, se puse în fruntea alaiului.

„Ce-avea moșneagul acela de scutura din cap?“ întrebă frumoasa Maria, care se deșteptase între timp.

„Nimic“ răspunse alde Andronico „era bunul Taddei, care-n ceasurile libere face și pe veterinarul. Vorbeam amândoi despre afta epizootică.“

„Dar despre balaur? zise contele Gerol, care ședea în față. „L-ai întregat dacă știe ceva despre balaur?“

„Nu, ca să fiu drept“ făcu guvernatorul. „Nu voiam să se chicotească în spatele meu. I-am spus c-am venit cu toții încoace la o mică vânătoare, alta nimic i-am spus, na.“

Odată cu înălțarea soarelui, toropeala călătorilor se risipi, caii iuțiră pasul, iar vizitii se puseră pe îngânat cântece.

„Era medicul nostru de familie, alde Taddei. Cândva“ istorisea guvernatorul „avea o clientelă tot unul și unu. Într-o bună zi, după mai știu eu ce dezamăgire din dragoste, s-a retras la țară. Apoi, trebuie c-a picat pe el o nouă năpastă, și-a venit să se-ngroape aci, sus. Încă o năpastă, și Dumnezeu știe unde s-o mai aciuă; o ajunge și el un soi de balaur!“

„Ce neghiobii!“ zise Maria, cam sastisită. „Mereu povestea cu balaurul, începe să devină plicticos refrenul ăsta, n-ați mai vorbit de altceva de când am plecat.“

„Păi tu, și nu alta, ai ținut să vii!“ i-o întoarse, cu ironică blândețe, soțul. „Și-apoi,

cum puteai s-auzi despre ce discutam, dac dormit întruna? Poate că te făceai doar?“

Maria nu răspunse, și se uita neliniștită ferestruică. Scruta munții, care se făceau tot mai înalți, mai răpoși și mai sterpi. În fundul văii se întrezărea un șirag haotic de culmi, ce mai multe de formă conică, văduvite de păduri sau pășune, de-o culoare gălbuie, fără seamă de mohorâte. Bătute de soare, acestea sclipeau de-o lumină crudă și pătrunzătoare.

Era spre ceasurile nouă când caleștile opriră, căci drumul se sfârșea. Vânătorii coborâți din rădvân, băgară de seamă că aflau de-acuma în creierii acelor munți lugubri. Văzuți de-aproape, se arătau făcuți din stârmă mucedă și sfărâmicioase, aproape din țărână, numai o surpătură din creștet până-n poale.

„Iacă, aci începe poteca“ zise alde Longo arătând spre o urmă de pași omenești ce suia pe gura unei vâlcele. Luând-o pe acolo, în tărâșfieri de ceas ajungeai la Burel, unde fuse zărit balaurul.“

„A fost adusă apa?“ îi întrebă Andronico vânătorii.

„Îs patru butelci; și-apoi alte două cu vâsc excelență“ răspunse unul din vânători. „Destulă, socot...“

Ciudat. Acum că se găseau departe de oraș, împresurați de munți, gândul la balaur încep să pară mai puțin absurd. Călătorii priveau jur împrejur, fără să dea de lucruri prinse în liniștitoare. Creste gălbui, pe unde nu mai călcase ființă vie, vâlcele care înaintau de lațuri, ascunzând vederii cotiturile lor: pustietate de negrăit.

Se așternură drumului fără să scoată

vorbă. În față veneau vânătorii, cu puștile culevrinele și celelalte dichisuri de vânătoare, apoi urma Maria, iar la coadă, cei doi naturaliști. Din fericire, poteca era în umbră; printre întinderile galbene de țărână soarele ar fi fost un chin.

Și vâlceleau care duceau spre Burel erau îngustă și întortocheată, pe fundul ei nu se aflau nici un torrent, pe de lațuri nu se aflau nici buruieni, nici iarbă, numai bolovani și grohotișuri. Nu tu cântec de păsări ori de animale, doar rare murmure de prundiș.

Pe când pălcul înainta astfel, veni de jur din vale, umblând mai iute decât dâșii, flăcăiandru cu o capră moartă pe umeri. „Merge la balaur, ăl de colo“ făcu alde Longo și o spuse cu cel mai mare firesc din lună, cătuși de puțin în șagă. Oamenii din Palissano îl urmău el, erau grozav de superstițioși, trimiteau zi de zi câte-o capră la Burel, ca să îmblânzească toanele monstrului. Jertfa era dusă cu rândul de flăcăii satului. Vai și-amădăcă monstrul își făcea auzit glasul. Săntâmpla vreo năpastă.

„Și balaurul înfulecă zi de zi capra“ întrebă zeflemitor contele Gerol.

„A doua zi dimineața nu mai rămâne nimic“ asta-i fapt dovedit.“

„Nici măcar oasele?“

„Ei bine, nu, nici măcar oasele. O duce să mănânce în peșteră.“

„Dar nu-i cu puțință ca oarecine din sat să fie ăl de-o înfulecă?“ făcu guvernatorul.

„Drumul îl cunosc cu toții. L-au văzut vreodată cu ochii lor pe balaur înhățând capra?“

„Habar n-am, excelență“ răspunse vânătorul.

Flăcăul cu capra îi ajunsesese între timp cu urmă.

„Hei, flăcăiș!“ spuse contele Gerol, glasul lui poruncitor „Cât vrei pe capra aia?“

„N-o pot vinde, conașule“ răspunse acela „Nici pentru zece scuzi?“

„A, pentru zece scuizi...” se-nvoi
ăiandru „va să zică, oi merge să iau alta.”
ășă dobitocul jos, pe pământ.

Andronico îl întreabă pe contele Gerol:

„Da! la ce-ți trebuie capra aia? Nădărduiesc
i-ai de gând s-o mănânci.”

„O să vezi tu la ce-mi trebuie, o să vezi”
celălalt, în doi peri.

Capra fu luată pe umeri de un vânător,
zăușul din Palissano coborî în goană
ărat spre alt (în mod vădit, mergea să-și
ă rost de salt dobitoc pentru balaur), și ceata
orni mai departe.

În mai puțin de un ceas, ajunseră, în sfârșit.
lea se deschidea fără veste într-un larg cerc
batic, Burel-ul, un soi de amfiteatru
onjurat de metereze de țărăni și stânci
râncioase, de-o culoare galben-roșiatică.
man în mijloc, în vârful unui con de
hotișuri, o bortă neagră: văgăuna
aurului.

„Acolo e” zise alde Longo. Se opriră la
că depărtare, pe-o terasă de prundiș ce
era un minunat punct de observație, la vreo
ce metri deasupra nivelului peșterii și
roape față-n față-n cu aceasta. Terasa mai
ea și avantajul de-a fi inaccesibilă de jos,
nd apărută de un mic perete ieșit în afară.
aria putea deci să șadă acolo în deplină
șuranță.

Tăcură, trăgând cu urechea. Nu se-auzea
cât nemăsurata liniște a munților, știrbită de
un murmur de prundiș. Când la dreapta,
d la stânga, câte-o cornișă de țărăni se
îngea fără veste, și pârâiașe subțiri de
lovani mărunți începeau să se furișeze la
le, împrăștiindu-se anevoie. Asta împrumuta
isajului o înfățișare de perpetuă ruină; munți
tați de Dumnezeu, așa păreau, ce s-ar
zagrega încetul cu-ncetul.

„Dar dacă azi balaurul nu iese?” întreabă
uinto Andronico.

„Am capra” dădu răspuns alde Gerol. „Ai
tat că am capra!”

Fu limpede ce anume voia să spună.
bitocul urma să slujească drept momeală
ntru-a face să iasă monstrul din peșteră.

Se-ncepură pregătirile: doi vânători se
țărăni anevoie vreo douăzeci de metri
asupra intrării în peșteră, pentru-a prăvăli în
s bolovani de-ar mai fi fost cumva nevoie.
n altul merse să așeze capra pe limba de
undiș, nu departe de văgăună. Alții se
stară pe de lături, la adăpost îndărătul unor
ocuri de stâncă uriașe, cu culevrinele și
ile. Alde Andronico nu se clinti din loc, cu
„dul să vadă totul de acolo.

Frumoasa Maria „ăcea. Orice dram de
tezanță se topise într-însa. Cât de bucuroasă
fi făcut numaidecât cale-ntoarsă! Dar nu
drăznea s-o spună nimănui. Privirile ei se
îmbau peste pereții dimprejur, peste
rpaturile vechi și noi, peste pilaștrii de
ăni roșie ce ziceai că-s gata-gata să se
ruie din clipă în clipă. Soțul ei, contele
erol, cei doi naturaliști, vânătorii îi păreau
îndestulători, tare neîndestulători, împotriva
tăta singurătate.

După ce capra moartă fu depusă dinaintea
găunii, se apucară s-aștepte. Trecuse o
cată bună de la ceasurile 10, iar soarele
pădise în întregime Burel-ul, încingându-l
răvan. Valuri de dogoare răbufneau dintr-o
rte într-alta. Ca să-i ocrotească de raze pe
vernator și pe soția lui, vânătorii înălțară,
m se pricepură mai bine, un soi de
dachin, cu păturile din rădvan; iar Maria
î întruna, fără să-și poată ostoi setea.

„Păze!” strigă dintr-o dată contele Gerol,
picioare pe un bloc de stâncă, jos, pe limba
prundiș, cu o carabină în mână, având
emat alături un toroipan de fier.

Cu toții se înfiorară și-și ținură răsuflarea
înd cum iese pe gura peșterii o vietate.
alaurul!” strigară doi-trei vânători, nu era
pede dacă de bucurie ori de groază.

Făptura se ivi la lumină, unduind
nurătoare, ca o năpărcă. Uite monstrul cel

legendar, al cărui glas numai făcea să tremure
o țără-ntreagă!

„Vai, ce urât e!” exclamă Maria, cu vădită
ușurare, căci se-așteptase la ceva mult mai rău.

„Mai cu inimă, mai cu inimă!” strigă
vânător, în zeflema. Și. toți își recăpătară
siguranța de sine.

„Parcă-i un mic ceratosaurus!” zise
profesorul Inghirami, căruia îi revenise
îndeajuns sângele rece pentru problemele
științifice.

N-arăta, într-adevăr, prea spăimântător
monstrul acela, abia ceva mai lung de doi
metri, cu un cap asemeni celui de crocodil,
deși mai bont, un ditamai gâtul de șopârlă,
toracele destul de bombat, coada scurtă, un soi
de creastă pleoștită de-a lungul spinării. Mai
mult însă decât dimensiunile reduse, mișcările
lui trudnice, culoarea pământie ca de
pergament (cu câteva striatii verzu),
înfățișarea total fleșcăită a trupului alungau
iute spaimele. Ansamblul trăda o bătrânețe de
nedescris. Dacă era un balaur, era un ramolit,
aproape în pragul morții.

„Na!” strigă în bătaie de joc unul din
vânătorii suiți deasupra gurii peșterii, și azvârli
cu o piatră spre dihanie.

Bolovanul se tot duse vertical și nimeri
de-a dreptul în țeasta balaurului. Se-auzi cât se
poate de deslușit un „trosc” înfundat, ca de
bostan. Maria se cutremură de dezgust.

Vătămătura fu grea, deși neîndestulătoare.
Rămasă câteva clipite nemișcată, ca năucită,
reptila începu să-și legene gâtul și capul într-o
parte și-ntr-alta, a suferință. Fălciile se
deschideau și se-nchideau rând pe rând, lăsând
să se întrezărească un pieptene de dinți
ascuțiți, dar dintre ele nu ieșea nici un glas.
Apoi, balaurul se urni în jos pe prundiș, spre
capră.

„Ți-a cam sunat apa-n cap, ai?” se hlizi
contele Gerol, care-și lăsase fără veste
deoparte făloșenia. Era parcă năpădit de-o
ațătare veselă, savurând dinainte caragiul.

Un foc de culevrină, tras de la vreo treizeci
de metri, își greși ținta. Detunătura sfâșie
văzduhul încremenit, deșteptând zvonuri
sinistre printre meterezele de unde prinseră să
lunece la vale nenumărate mici surpături.

Aproape îndată trăsni a doua culevrină.
Ghiuleaua atinse monstrul la una din labele
dinapoi, de unde gălgâi numaidecât un pârâu
de sânge.

„La uite cum joacă!” exclamă frumoasa
Maria, vrăjită și dânsa de priveliștea aceea
crâncenă. Chircită de durerea răni, dihania se
apucase, într-adevăr, să se-nvârtă în jurul său
propriu, cutremurându-se, cu o caznă
neputincioasă. Laba zdrobită i se bălăbănea
îndărăt, lăsând pe prundiș o dără de zeamă
neagră.

În sfârșit, reptila izbuti s-ajungă până la
capră și s-o înșface cu dinții. Tocmai dădea să
se retragă, când contele Gerol, spre a-și arăta
tuturor vitejia, veni aproape de dânsa, cam la
doi metri, descărcându-i carabina în cap.

Un soi de șuierat ieși din gâtulejul
monstrului. Și păru c-ar încerca să se
înfrăneze, să-și înăbușe mânia, să nu sloboadă
tot glasul pe care-l avea în trup, că o pricină
neștiută de oameni îl îndemna să aibă răbdare.
Plumbul carabinei îi pătrunsese în ochi. Gerol,
după isprava făcută, se retrase în goană, și se-
aștepta ca balaurul să cadă ca fulgerat. Dar
jivina nu căzu ca fulgerată, viața îi părea de
neatins, ca focul de smoală. Cu glonțul de
plumb în ochi, monstrul înghiți pe îndelete
capra, și i se văzu gâtul lărgindu-se ca
gumilasticul pe măsură ce trecea printr-însul
urieșescul dumat. Apoi se trase îndărăt la
poalele stâncilor și prinse a se cățăra pe perete,
alături de peșteră. Suia căznit, deseori
surpându-i-se țărăna sub labe, dornic să scape
cu viață. Deasupra se boltea un cer curat,
spălăcit, iar soarele ștergea la iuțeală urmele
de sânge.

„Zici că-i o libarcă într-o căldare” spuse cu
glas scăzut guvernatorul Andronico,

vorbindu-și sieși.

„Ce spui?” îl întreabă soția.

„Nimic, nimic” făcu el.

„Naiba știe de ce nu intră-n peșteră!”
remarcă profesorul Inghirami, cântărind la
rece orice aspect științific al scenei.

„I-i frică să nu rămână prizonier înăuntru”
sugeră alde Fusti. „Trebuie să fie, mai degrabă,
complet năucit. Și-apoi, cum vrei tu să faci un
asemenea raționament? Un ceratosaurus...
Nu-i un ceratosaurus” făcu alde Fusti. „Am
reconstituit o sumedenie, pentru muzee, dar
sunt altfel. Unde-s spinii de pe coadă?”

„Îi ține ascunși” dădu răspuns alde
Inghirami. „La uite ce abdomen bombat. Coadă
stă cocoloșită dedesubt și nu se poate vedea.”

Tocmai ședeau astfel de vorbă, când unul
din vânători, cel care trăsesese al doilea foc de
culevrină, se-ndreptă în goană spre terasa unde
ședea Andronico, cu scopul vădit de a-și lua
tălpășița.

„Încotro? Încotro?” strigă la el alde Gerol.
„Stai acolo la locul tău până când vom fi
isprăvit.”

„Eu îmi iau tălpășița” răspunse cu glas
hotărât vânătorul. „Povestea asta nu-mi place
deloc. Nu-i de mine așa vânătoare.”

„Ce vrei să spui? Ți-i frică. Asta vrei să
spui, ha?”

„Nu, conașule, nu mi-i frică.”

„Ba ți-i frică, îți zic, altminteri ai rămâne la
locul tău.”

„Nu mi-i frică, dacă-ți spun. Rușinează-te
mai degrabă domnia-ta, domnule conte.”

„Aha, va să zică rușinează-te?” sudui
Martino Gerol. „Porc de câine, că altfel n-am
cum să-ți zic! Ești unul din Palissano, pun
rămășag, fricos ca un iepure, nu alta. Ia-ți
tălpășița până nu te altoiesc!”

„Da' tu, Beppi, încotro o iei acu?” mai
strigă contele, căci încă un vânător se retrăgea.

„Și eu îmi iau tălpășița, domnule conte. Nu
vreau să am vreun amestec în treaba asta
urâtă.”

„Ah, fricoșilor!” zbiră alde Gerol.
„Fricoșilor, v-aș învăța eu minte, de m-aș
putea urni de-aici!”

„Nu-i de frică, domnule conte” i-o întoarse
cel de-al doilea vânător. „Nu-i de frică,
domnule conte. Dar ai să vezi domnia-ta c-o să
se sfârșească prost!”

„V-arăt eu acuma!” Și, culegând de jos o
piatră, contele o azvârli din toate puterile după
vânător. Dar lovitura nimeri în gol.

Urmară câteva minute de răgaz, pe când
balaurul se chinuia pe perete, fără a izbuti să se
salte în sus. Țărăna și bolovanii plouau, îl țarau
tot mai în jos, de unde plecase. Afară de acel
duruț de pietre dislocate, era liniște.

Apoi se auzi glasul lui Andronico. „Mai
durează mult?” strigă el către alde Gerol. „E-o
zăpușeală de iad. Răpune o dată pentru
totdeauna dihania aia. Ce plăcere-ți face s-o
canonești așa, chiar dacă-i un balaur?”

„Da' ce vină am eu?” răspunse alde Gerol,
întărâtat. „Nu vezi că n-are de gând să moară?
Cu un glonte-n țeastă, e mai viu ca oricând...”

Se întrerupse, zărindu-l pe flăcăiandru de
mai adineauri apărând pe buza limbii de
prundiș, cu o altă capră pe umeri. Buimăcit de
prezența acelor oameni, a acelor arme, a acelor
urme de sânge, și mai ales de căznirea
balaurului în sus pe stânci, el, care nu-l văzuse
niciodată ieșind din peșteră, se oprise locului,
zgându-se la ciudata scenă.

„Ehei! Măi flăcăiaș!” strigă alde Gerol.
„Cât vrei pe capra aia?”

„Nimic, nu pot” răspunse flăcăul.
„Domniei-tale nu ți-o dau nici pentru greutatea
ei în aur. Da' ce i-ai făcut?” adăugă, căscând
ochii cât cepele la monstrul săngerând.

„Suntem aci ca să-ncheiem socotelile. Ar
trebui să fiți mulțumiți. De mâine, gata cu
caprele.”

„De ce gata cu caprele?”

„Mâine, balaurul nu va mai fi” făcu
contele, zâmbind.

„Da' nu puteți, nu puteți s-o faceți, vă spun“ exclamă flăcăul, înspăimântat.

„Acu', și tu începi!“ strigă Martino Gerol. „Dă-mi numaidecât încoace capra.“

„Nu, când îți spun“ dădu răspuns tăios celălalt, retrăgându-se.

„Ah, blestemăție!“ și contele se năpusti asupra flăcăului, îi rezezi un pumn în plin obraz, îi smulse capra din spinare și-l prăvăli la pământ.

„Ai să te căiești, când îți spun, ai să te căiești, vei vedea de n-ai să te căiești!“ sudui cu glas scăzut flăcăul, ridicându-se de jos, căci nu-ndrăznea să se răzvrătească.

Dar Gerol îi și-ntoarse spatele.

Soarele înfoca acum gâvanul, abia de se mai putea sta cu ochii deschiși, atât de orbitoare era reverberația prundișurilor galbene, a stâncilor, iarăși a prundișurilor și a bolovanilor; nimic, absolut nimic care să poată odihni privirile.

Marii îi era tot mai sete, și băutul nu mai slujea la nimic. „Dumnezeule, ce zăpușeală!“ se văita ea. Până și vederea contelui Gerol începea să-i fie nesuferită.

În vremea asta, ca răsăriți din pământ, se iviseră zeci de oameni. Veniți pesemne din Palissano, la zvonul că străinii suiseră până la Burel, aceștia adăstau nemișcați pe buza mai multor pinteni de țărână galbenă și asistau fără să scoată un cuvânt.

„Acu' ai un public pe cinstel!“ căută să șuguiască alde Andronico, întorcându-se spre Gerol, care tocmai robotea împrejurul caprei, împreună cu doi vânători.

Tânărul înălță privirile, până ce zări necunoscuții care se zgâiau la dânsul. Făcu o strâmbătură de dispreț și-și reluă trebăluiala.

Balaurul, istovit, lunecase pe perete până la limba de prundiș, și zăcea acum nemișcat; doar pânțelele umflat ca o bute i se zbătea.

„Gata!“ făcu unul din vânători, săltând împreună cu alde Gerol capra de la pământ. Spintecăseră pânțelele dobitocului și-i băgaseră înăuntru o încărcătură explozivă, legată de un fitil.

Fu atunci văzut contele înaintând neînfricat peste limba de prundiș, venind aproape de balaur, la nici zece metri, lăsând foarte calm la pământ capra, apoi retrăgându-se și desfășurând fitilul.

Trebuie să se-aștepte jumătate de ceas înainte ca jivina să se urnească. Necunoscuții, în picioare pe buza pintenilor, erau parcă niște statui: nu-și vorbeau nici măcar între dânșii, pe chipul lor se citea reproșul. Nesimțitorii la soarele ce atinsese o putere colosală, nu-și dezlipiau privirile de reptilă, aproape conjurând-o să nu se urnească.

Însă balaurul, izbit în șira spinării de un foc de carabină, se întoarse fără veste, văzu capra, și se târi agale spre ea. Tocmai se pregătea să-și lungească gâtul și să înșface prada, când contele aprinse fitilul. Flăcăriua alergă la iușeală de-a lungul șnurului, ajunse grabnic până la capră, pricinuind explozia.

Bubuitura nu fu zgomotoasă, cu mult mai slabă decât focurile de culeverină, un sunet sec dar îndesat, ca de scândură ce s-ar despica. Dar trupul balaurului fu zvârlit îndărăt cât ai clipi; se văzu atunci că pânțelele îi fusese sfărtecat. Capul reîncepu să se legene anevoic la dreapta și la stânga, părea a spune că nu, nu era drept, că fuseseră prea cruzi și că nu mai era nimic de făcut.

Râse plin de satisfacție contele, dar de data asta numai el.

„Oh, ce grozăvie! Ajunge!“ exclamă frumoasa Maria, acoperindu-și fața cu mâinile.

„Mda“ zise rar soțul ei „și eu cred c-o să se sfârșească prost.“

Monstrul zăcea, aparent sfârșit, într-o baltă de sânge negru. Și iată că din coastele sale prind să iasă două firișoare de fum întunecat, unul la dreapta și altul la stânga, două fumarole firave înălțându-se anevoic.

„Ai văzut?“ făcu alde Inghirami către colegul său.

„Da, am văzut“ întări celălalt.

„Două răsufclători cu foale, ca la **ceratosaurus**, așa-numitele opercule hammeriene.“

„Nu“ zise alde Fusti. „Nu-i un **ceratosaurus**.“

În momentul acela contele Gerol, din dosul pietroiului unde se adăpostise, înaintă să isprăvească odată cu monstrul. Se găsea taman în mijlocul conului de prundiș, și tocmai înșfăca în pumn măciuca de fier, când toți cei de față scoaseră un răcnet.

Pentru-o clipită, Gerol crezu că era un strigăt de triumf pentruuciderea balaurului. Apoi băgă de seamă că oarece se mișca în spatele lui. Se întoarse dintr-un salt și văzu, oh, ce lucru de râs, văzu două jivine micuțe, jalnice, ieșind împleticindu-se din peșteră și înaintând destul de vioaie spre dânsul. Două mici reptile schilave, nu mai lungi de jumătate de metru, ce reproduceau în miniatură făptura balaurului murind. Doi mici balauri, odraslele, mînați pesemne afară din peșteră de foame.

Fu nevoie doar de câteva clipite. Contele dădea o dovadă strălucită de sprinteneală. „Ține! Ține!“ striga el voios, învârtind ghioaga ferecată. Și două izbituri au fost de-ajuns. Repezit cu cea mai mare tărie și hotărâre, toroipanu-păli rând pe rând micii monștri, crăpându-le capul ca pe niște globuri de sticlă. Amândoi se prăbușiră, morți; de departe, ziceai că-s două cimpoaie dezumflate.

Atunci oamenii cei necunoscuți, fără să sufle vreo vorbă, se îndepărtară în goană, la vale, pe albiile de prundiș. S-ar fi zis că fugeau de vreo amenințare neașteptată. Aceștia nu iscară nici un zgomot, nu dislocară surpături, nu întoarseră capul nici măcar o clipită spre peștera balaurului, dispărură așa cum se iviseră, în chip misterios.

Balaurul se urnea acum, de parcă niciodată, dar niciodată n-ar mai fi izbutit să moară. Târându-se ca un melc, se apropia de micuțele jivine moarte, slobozind întruna două firișoare de fum. Odată ajuns lângă odraslele sale, se năru pe limba de prundiș, își întinse cu nesfârșită trudă capul și se-apucă să lingă duios cei doi mici monștri morți, poate cu gândul de a-i readuce la viață.

În sfârșit, balaurul păru să-și adune toate puterile ce-i mai rămăneau, își înălță gâtul ca un stâlp spre cer, cum n-o mai făcuse încă, și din beregata lui ieși, întâi abia auzit, apoi din ce în ce mai puternic, un urlet indescriptibil, un glas cum nu mai răsunase în veci pe lume, nici de lighioană, nici de om, atât de încărcat de ură, încât până și contele Gerol rămase locului, înlemnit de groază.

Acum era limpede pentru ce nu voise mai-nainte să intre îndărăt în bârlog, unde totuși și-ar fi aflat scăparea, pentru ce nu slobozise nici un strigăt sau răget, mărginindu-se la câteva săsăituri. Balaurul se gândea la cele două odrasle și, spre a le cruța, respinsese propria-i salvare; într-adevăr, de s-ar fi ascuns în peșteră, oamenii l-ar fi hăituit acolo, înăuntru, dând peste puii săl; iar de și-ar fi înălțat glasul, micuțele jivine ar fi dat fuga afară să vadă ce-i. Doar acuma, după ce-i văzuse murind, monstrul dădea drumul urletului său de iad.

Implora ajutor balaurul, și cerea răzbu-nare pentru odraslele lui. Dar cui? munților, poate, cei sterpi și nelocuiți? cerului fără păsări, fără nouri, oamenilor ce-l schingiuiau, diavolului, poate? Urletul sfredelea meterezele de stâncă și țăriile cerului, umplea lumea întregă. Era cu neputință, parcă (deși nu exista nici o pricină temeinică), era cu neputință, parcă, să nu-i răspundă nimeni.

„Pe cine-o fi chemând?“ întrebă alde Andronico, căutând în van să dea vocii sale un ton glumeț. „Pe cine cheamă oare? Nu vine nimenea, pare-mi-se!“

„Oh, să moară mai iute!“ zise femeia.

Dar balaurul nu se hotărâ să moară, deși

contele Gerol, orbit de înverșunarea de-a sfârși odată, tot trăgea în el cu carabina. P. Poc! Era în van. Balaurul dezmiarda cu lir micuțele jivine moarte, însă într-un ritm mai lent; o sevă alburie îi gâlgăia din ochetfâr.

„Saurianul!“ exclamă profesorul Fausti. uite-l cum plânge!“

Guvernotorul zise: „E târziu. Ajun Martino, e târziu, e ceasul să mergem.“

De șapte ori se înălță spre cer gla monstrului, făcând să vuiască pripoarele cerul. La cea de-a șaptea oară, păru că nu mai sfârșește, apoi fără veste se stinse, prăvăli abrupt, se afundă în tăcere.

În liniștea de moarte ce urmă, se-cineva tușind. Acoperit de colb de sus până jos, cu obrazul sluit de osteneală, de emoție de sudoare, contele Martino, azvârlindu carabina printre bolovani, străbătea conul grohotișuri, tușind și apăsându-și pieptul cu mână.

„Ce s-a mai întâmplat?“ întrebă a Andronico, cu obrazul grav, presimțind ce rău. „Ce-ai pățit?“

„Nimic“ făcu alde Gerol, sforțându-se păstreze un ton șagalnic. Mi-a intrat înăuntru un pic din fumul ăla.“

„Care fum?“

Gerol nu răspunse, dar arătă cu mâna spre balaur. Monstrul zăcea nemișcat, până și capul îi odihnea acum printre bolovani; s-ar fi că-i mort de-a binelea, de n-ar fi fost cele două fuioare subțirele de fum.

„Pare-mi-se că s-a isprăvit“ zise a Andronico.

Așa era parcă, într-adevăr. Viața cea m îndărătnică se scurgea din botul balaurului.

Nimeni nu răspunse la strigarea lui, în to lumea nu se clintise nimeni. Munții adăsnemișcați, chiar și micile surpături parcă resorbiseră, cerul era curat, fără umbră norișor, iar soarele asfințea. Nimeni, jivină duh, nu sărise să răz bune măcelul. On fusese cel care ștersese acea pată vetustă de fața lumii, omul cel iscusit și puternic, pretutendeni statornicește înțelepte legi în rânduială, omul cel impenitent, ce se străd întru progres și nu poate admite cu nici un cl supraviețuirea balaurilor, fie chiar și-n mui sihaștri. Omul fusese cel care-a ucis, și-ar fost o nerozie să cărtești.

Ceea ce făcuse omul era drept, într-o potrivit legilor. Și totuși, era cu neputință, parcă, să nu fi răspuns nimeni chemării ce de pe urmă a balaurului. Andronico, ca și soarta, ca și vânătorii, nu dorea nimic alta de s-o ia la fugă; până și naturaliștii lăsară ba practicile îmbălsămării, numai să-și tâlpășița de-acolo, cât mai iute și mai departe.

Oamenii din sat se făcuseră nevăzuți, parc-ar fi presimțit vreun blestem. Umbră suiau peste pereții sfărâmicioși. Din trup balaurului, carcasa învelită în pergament, înălțau fără istov cele două firișoare de furăsucindu-se domol prin văzduhul încremenit. Totul se isprăvise parcă, un lucru întristător trebuia uitat și nimic mai mult. Dar cont Gerol tușea, tușea întruna. Sfârșit, ședea pe pietroi, alături de prietenii ce nu-ndrăznea să-l agrăiască. Chiar și cutezătoarea Maria uita în altă parte. Se-auzea numai tusea acesească. În van Martino Gerol încerca să și înfrâneze; un soi de foc i se furișă în străfund pieptului, tot mai adânc.

„Simțeam eu“ murmură guvernator Andronico către soția ce tremura un pic. „Simțeam eu că trebuie să se sfârșească rău.“

(L'uccisione del drago, din volumul I se messengeri, 1942)

În românește de Anca Domnica II

*) Balimez, tun vechi cu țevă lungă și subțire. (N)

ȘI SUNTEM ULTIMII COLONI AI SATULUI DE FRONTIERĂ»

de GEO VASILE

Un fel de gală a poeziei românești contemporane este volumul* realizat de **Lucian Alexiu** la Editura Hestia (Timișoara) și propulsat în universalitate de siuni în limbile engleză, franceză și germană. de poeți legați prin naștere, hazard biografic sau niciliu de Timișoara și împrejurimi sunt carizati de ineputabilul critic, poet și artizan antologiei, Lucian Alexiu. Mai bine de 25 de ani poezie sunt antologia diacronic și sincron, orii fiind dispuși după criteriul generațiilor: '70, anii '80 și anii '90. Așadar, o istorie antă a poeziei românești contemporane, mai cis, eșantionul ei vestic, alcătuită cu obiectivă icatie critică și autocuprinzător spirit selectiv. rite utile se dovedesc atât comentariile critice la cât și prezentările bio-bibliografice datorate icului amintit. Ezitam a ne pronunța asupra a ră aspecte: spațiul și numărul de poeme prin un poet sau altul este prezent; calitatea surilor în engleză și germană, limbi pentru care suntem calificați s-o facem.

Volumul începe în forță, se putea altfel, cu **ban Foață**, pe care, vai, îl credeam mai... în stă, pe măsura numeroaselor „revoluții” lansate în interiorul limbajului poetic. iitorul nu are decât 54 de ani și este doctor în re, ceea ce ni se pare puțin, de vreme ce: „Carte ră carte, Șerban Foață oferă un spectacol de inte rare ce sfârșesc în apolog și parabolă ori în cente jocuri ale spiritului – un nivel, posibil, al urii putând releva erudiția dusă cu inimă ușoară blasfemie, citarea în pedanterie ironică, geza, informația în parodie. În genul entarului istorico-mitologic bogesian se scrie andatul pomelnic meta(fizico)foric «Tabula ulatoria». Despre performanța inenarabilă a lucătoarei Carmen D. Blaga poate grai superba ivalență a următoarelor versuri: „parfurmurile / parfurmurile unei jertfe neprimite – ses fums ressemblent aux fumées d'une offrande usée”. Secretele anagramatice îi sunt familiare, o scăpare s-ar părea că există în interpretarea sului duplicitar din „uimindu-se de mesele pe / i le dădea Brâncuși”. Să fie oare vorba de se în sensul de **măncare**, așa cum traduce men Blaga (des repas), sau de mese – obiect, ntuale cadouri sculptate de meșterul de la oița? Ajungând noi abia la pagina 28 a cărții, le dăm de numele și poemele lui **Marcel rcu**, ne reprimăm, din motive ușor de ghicit, ința de a cita în extenso poemul „Fuga de eralitate pe bicicletă”, trezindu-ne ca și poetul orbitele fluierate de propriile tale priviri”, nu inte de a propune cititorului această ctaculară răsturnare a realului: „Omul e o uță, ce transportă cai! / Grăunțele ies la drumul e/ În vara asta porfirie, dulce!...”

Crișu Dascălu rămâne un „romantic candid” frontiera dintre „grațios și parodic” ca în nturte în balanță: „Călătorind pe siameze nzi/ Ne bănuim unul pe altul./ Spintecați, se ling spre stele pești blânzi./ Tomnatic își năruie ta păunul.” Lectura acestui florilegiu ederează surprize la tot pasul, chiar și unui naisseur, în sensul redescoperirii unor voci tice excepționale, cum ar fi de pildă **Dușan rovic** care oficiază „exercițiul memorialistic și a de senzații tari ce se insinuează, irepresibil, în itura barocă a versurilor”. Ce altceva este otica hermetică decât exorcizarea onismului din sufletul acestui secol excedat de oria tehnologie: „Mușc dintr-un măr și mă tem noarte/ ochii tăi au văzut Graalul de o mie de

ori pângărit/ de chiar luna în atelierile ei pornografice/ unde trupul tău se răsuca ca o spirală de foc/ niciodată nu te voi mai vedea agatha neagră/ să-ți mângâi leoparzii gemeni/ destinul umblă în cârje după mine/ și mă tot caută”. **Eugen Dorcescu** își rescrie în limba franceză admirabilul poem spiritualist „Delirul sensului”. Pentru **Ioan George Șeitan** totul este O.K., dovadă aceste gândiri și imagini percutante, aproape cinice în onirica lor apariție în regim diurn: „– Nu întreba cuvântul de are ecou/ Din asfalt răsare cârțița și firul de iarbă/ Estimp mai trec o imagine la index/ Când uși să dai telefon moartea/ Face de gardă în culcușul poemului/ Pe care mi-e teamă mi-e lehamite să-l mai termin/ În rest totul este O.K. aștept salutul zambilei/ Și mierla invocă pagini de cenușă/ Atât și **manu propria** semnez.”

Carmen Blaga care știe, uluitor!, la fel de bine și limba engleză, renunță în versiunea sa la latinescul manu propria, preferând „by my own hand”. Autorul celui mai bun titlu de carte pe anul 1987 – „Ultimul exemplar” –, **Gheorghe Azap** practică și în volumele sale apărute în 1995 („Vreo carte”, „Terenul ocarinei”) „afectarea ludică a prețiosului «dulce stil» și un petrarchism de substanță”. O foarte inspirată versiune franceză a poemului „Voi veni la tine” semnează **Constanța Niță**. Păcat că pentru „mânuri” („Și să te leg de mânuri atunci când nu te dai”) nu există în franceză decât inevitabilul „les mains”. **Olga Neagu** ne-a înfiorat cu versul „tăișul lunii, acupunctura ninsorii”. **Vasile Dan** ar cultiva calofilia și expresia aulică, dar în poemele scurte este absolut memorabil, de pildă această „Ars poetica”: „Poetul/ în mână cu o hârtie ce se aprinde singură,/ îndată ce o atingi, –/ pură Posesiune”. **Octavian Doclin** este prezent inclusiv cu poemul aforistic ce dă titlul antologiei: „Casa faunului”. Vegheată de „mișcătorul ochi de lună” este și poezia lui **Lucian Alexiu** ce se autotraduce în limba franceză. Traversând Bosforul în toamna lui 1994, poetul a luat parte la această „World Renaissance”: „le bateau qui avance/ entre les rivages/ comme une naissance”. Volumul „Ochiul postum” (1994) de **Eugen Bunaru** confirmă balansul poetului între „propriul timp biografic” și „această paragină orbitoare”. Un exercițiu de „punere în abis” a celor mai umilitoare detalii ale realului, comentate cu sadism științific, este și acest decupaj terifiant din „Grădina de vară”: „Toată lumea da cu spatele/ în cadrul ușii câțiva bărbați/ scoteau un sicriu/ sub cearceaful oribil/ se ghicea relieful decedatului/ Câteva rafale de soare orbitor/ au imprimat secvența în aer/ Șoferul făcea cuiva/ semne de complicitate/ Toată lumea era cu spatele”.

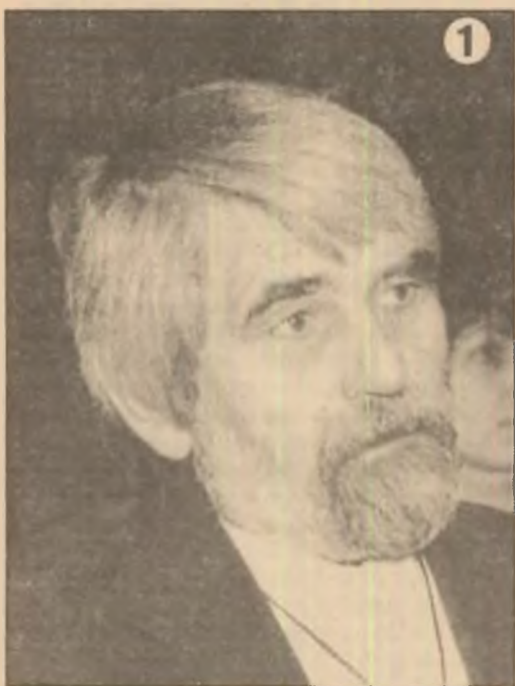
Mirându-ne și imaginându-ne odată cu **Romulus Bucur** pe bază de „Dragoste & bravură” (1995) „că de ce dracu suntem noi/ francofoni un fel de negri mai albi la/ culoare – nu nu suntem rasiști/ dar închipuți-vă un vecin de scară/ care nu lucrează are cel puțin zece/ copii și miros cu toții și iau/ iau alocații de stat/ din banii contribuabililor”, nu ne putem sustrage fascinației versurilor lui **Ioan Morar**, un „vizionar metodic, ce capitalizează nostalgia și refulări de veac XX în cel mai curat idiom liric neoromantic”, dovadă și această viziune à la Swedenborg: „Călăuza oarbă e inima mea/ un ogar care a luat-o pe urmele morții/ și zburdă și schelălăie fericit/ Un alt ogar/ mă alungă prin mărăcini arzători, eu alerg/ și strâng la piept un măr putred, câteva mărgeluțe/ eu alerg/ și trupul mi se umple de numele sălbăticiunilor noi/ (pentru o clipă îl văd abandonat pe o masă de

marmură/ în jurul lui roiesc vechii anatomisti: «trupul eretic»)”. Ia atitudine eficient și decapant „față de prefabricatele livrești și frivolitatea pompoasă a versificației convenționale” **Marcel Tolcea**, bun conducător de elegie și ironie transgresivă, ca o ieșire în decor regizată. „Poeme vesele și triste, scrise prin cărciumi comuniste” (1991), „Șansa hârtiei” (1993), „Aprilie negru” (1994) ar fi cele mai recente scenarii poetice semnate de **Ion Chichere**, decis să îmbânzească „patetismul originar în termenii unor poetici moderne”. Imagistul și cărturarul se deconspiră în „Caietul de marmură”: „iată versul-această piele rece/ de marmură/ netedă,/ prin ea aburul cald al gurii/ nu mai pătrunde/ în adâncul țesut de ramuri alabastre/ al sângelui/ în adâncul de nepătruns – ca numele lui Dumnezeu”. În numele poezilor din carte pare a lua cuvântul **Gheorghe Mocuța**, oferind prețioase mărturii asupra geopsihismului românilor: „noi stăm aici în fața porților închise ale mitteleuropei/ ca un tatuaj care se împuținează pe pieptul/ bătrânului continent/ și suntem ultimii coloni ai satului de frontieră/ pe care îl întâlnești prietene/ când te întorci din occident (...).” **Sorin Gârjan** (Premiul Uniunii Scriitorilor, 1993) scrie ca și cum ar fi fost vaccinat „cu vise împotriva realității”, ceea ce la 33 de ani merge de minune. „Lovitura de grație” sau „Clișeu de iarnă” ar fi putut fi scrise de un Montale mai puțin încruntat, sub formă de grațioase capcane filologic-incisive sau șocante, savante mottetti. Un gest superb au făcut prietenii pentru postumitatea poetului **Ion Monoran** (stins în 1993, la doar 39 de ani) tipărindu-i volumul „Locus periucundus” (1994) din care cităm: „Moartea se-apeacă-n chindie și spune: Voi sunteți ai mei. Voi sunteți ai mei/ cu tot avutul vostru. Pentru că n-am ce să mai fiu./ Eu sunt sigur că nu minte./ Moartea e un număr care îmi poartă noroc”. Un alt premiant al Uniunii Scriitorilor este **Robert Șerban** (n. 1970), ce în volumul său „Firește că exagerez” (1994) nu se sfiește să jubileze în doi timpi, fizic și metafizic: „ce bine e să știi o meserie/ zise poetul/ apoi/ începu să arunce cu pietre în cer/ dând de lucru zeilor”. Despre scrierea și rescrierea imaginilor glosează cu perfide accente orifice **Nicolae Popa**, afirmând apodictic: „profesia noastră/ de bază va fi de acuma privirea în gol”. Față de subversiv-absurdele titluri: „Puțin acrișoară, sprânceana” (1994) și „Auzind, s-a făcut întuneric” (1995), date de **Nicolae Popa** propriilor cărți, „Terapia căderii în gol” (1995), „Dominic sau despre imitația umbrei” (1995), cele două volume ale lui **Costel Stancu**, au aparențe mai grave, așa cum se cuvine la 25 de ani. Un discurs metaforizant, compus din registre ce își dezmint mutual sintaxa și iluzia anabazică, atestă virtuțile ereditare ale nouăzeciștilor datorate optzeciștilor ș.a.m.d. De aceea suntem aproape siguri că „la miezul nopții când fecioarele vin să se roage în ochii goi/ ai fluviului și nebunul/ taie bucăți de carton închipuindu-și că astfel distruge lumea/ toate obiectele își cuprind umbra și o sufocă (...)”.

Casa faunului, „obositoare” prin densa ofertă de chintesente lirice, de recitaluri, abordări textuale la cea mai înaltă sarcină emotivă, este una din cele mai autentice cărți de vizită ale României pentru uzul Europei. Dacă prin oamenii politici țara nu prea are șansa omologării pe marea scenă europeană, poezii au adus-o de mult unde i se cuvine: la cota cea mai de sus a competiției europene. Dacă la Consiliul Europei s-ar fi repartizat câteva sute de exemplare din această carte cosmopolită, datorată în chip egal atât autorilor cât și traducătorilor (limba franceză și engleză: Carmen Blaga, Gabriela Pachia, Ada D. Cruceanu; limba germană: Hans Mokka, Balthasar Waitz, Erika Feimer, E.D. Popin, Ilse Hehn), România ar fi „citiată” cu alți ochi, iar nu monitorizată.

* Alexiu Lucian., *Casa faunului. The Faun's House. La Maison du Faune. Haus des Faunus. 40 de poeți contemporani transpuși în engleză, franceză și germană. Timișoara, Ed. Hestia, 1995, 264 p. Redactor: Carmen Blaga, ISBN 973-9192-39-4. Sponsorizat de Fundația Soros pentru o Societate Deschisă.*

1

1. La 65 de ani, Petre Stoica pozează tot în june-prim.

2. Simona Grazia Dima scrutează și adâncurile poeziei altora – traducând.

3. Mon Cher (Marin Preda) într-o dezbatere moromețiană cu un viitor academician postdecembrist (Eugen Simion) și o viitoare întemeietoare de gazete (Sânziana Pop).

4. Arcadie Suceveanu anunță că și la Chișinău sunt scriitori veritabili.

5. Într-un moment al fumurilor – Ben Corlaci și Vlaicu Bârna.

2

3

4

5

În acest moment revista noastră se difuzează la toate chioșcurile RODIPET din țară. În București, poate fi procurată de la următoarele puncte: librăriile Humanitas, librăria Sadoveanu, librăria Cartea Românească, sala Radio, piața Romană, Pasajul Universității și Muzeul Literaturii Române. Totuși, cel mai sigur mod de a intra în posesia ei este abonamentul. E ieftin și vă aduce la timp revista în casele dumneavoastră.